

Horváth Attila-életútinterjú

Készítette: Dragojlovics Péter

A beszélgetés időpontja: Budapest, 2019. szeptember 9.

Szerkesztett, tömörített, lábjegyzetekkel ellátott változat.

Dragojlovics Péter:

1997-ben jelent meg *Jég dupla whiskyvel* címmel az addig írt szövegeid gyűjteménye egy kötetben, amelyben egy hosszabb interjú is olvasható veled, amit Hetesi Péter Pál¹ készített.

Horváth Attila:

Akkor volt a pályafutásom huszonötödik évfordulója, mert a Taurussal² kezdtem. Ekkor kerültem a mélyvízbe, korábban csak amatőr szinten léteztem, tizennégy éves korom óta voltak amatőr zenekaraim, és mindegyikben voltak saját nóták, melyeknek természetesen én írtam a szövegét, sokszor a zenéit is. 1972-ben kerültem a professzionális közegbe. Abszolút mélyvíz volt húszévesen, hogy az ország második szupergprupjának – ami rettenetesen nagy érdeklődést váltott ki –, rögtön a teljes koncertprogramját én írhattam.

Dragojlovics Péter:

Úgy tudom, hogy először a képzőművészet iránt érdeklődtél.

Horváth Attila:

Párhuzamosan érdekelt az irodalom és a képzőművészet. Nagyon szerettem volna képzőművészeti gimnáziumba járni, de arról lebeszéltek a szüleim, mert ott olyan tömeges túljelentkezés van, hogy az embernek szinte semmi esélye sincs arra, hogy az utcáról bekerüljön. Akkoriban már a zene is vonzott annyira, hogy arra gondoltam, az tán még jobban is érdekel.

Dragojlovics Péter:

Volt valaki a családban, aki foglalkozott zenével?

Horváth Attila:

Érdekes módon nem, hanem a szomszédban lakó család fia, aki akkor volt fiatal felnőtt, amikor én kiskamasz, volt nagy zeneszerető, és bár ez egy régi építésű ház volt, vastag falakkal, azért nagyon sok minden áthallatszott abból, amikor ő zenét hallgatott (klasszikus zenéről beszélünk). Mindig fütyülte a vezérdallamot, és nekem ez volt baromira érdekes. Nagyon élveztem esténként, hogy amikor csend és nyugalom volt, áthallatszott, ahogy felteszi valamelyik lemezt, és hallgatja a sztenderd klasszikus zenei slágereket, szimfóniákat, operarészleteket. Sok minden ma is a fülemben van, anélkül, hogy tudnám, hogy mi is az. Ez

---

¹ Hetesi Péter Pál (1963–2012) újságíró, szövegíró.

² A hazai rock második, rövid életű szupergrupja, 1972-től 1973-ig létezett.

valamilyen módon meghatározó élmény volt számomra, holott én sosem rajongtam a klasszikus zenéért, de a srác olyan lelkes volt, hogy kicsit megszeretette velem, holott én később sem foglalkoztam klasszikus zenével. Viszont tanultam zongorázni, általános iskola első osztályától, ahol ugye klasszikus darabokat is kellett tanulni. Ez nem tartott sokáig, csupán másfél-két évig, de az alapokat megszereztem, a kottaolvasást és a szolfézszt is elsajátítottam. A valódi indíttatás megvolt a zenei pálya felé. Ez akkor következett be, amikor végigsöpört a világon a beatmozgalom.

Dragojlovics Péter:

Tudom, hogy Bródy³ nagy hatással volt rád mint szövegíró. Egy interjúban megemlítette, hogy amikor 1964-ben bekerült az akkori Illés-zenekarba,⁴ érezhető volt, hogy ő már egy fiatalabb korosztályba tartozik, mint az együttes akkori tagjai, akik Fats Dominót,⁵ Elvis⁶ és egyáltalán, a beat előtti populáris zenét preferálták. Ez rád is jellemző volt?

Horváth Attila:

Igen, a rock and roll nálam is kimaradt. Engem akkor talált meg igazából a beat, amikor először hallottam a Beatlestől⁷ a *Michelle*-t. Az első hallásra szerelem volt, egyből beszippantott a dallamvilága és érdekes módon kicsit a szövege is, mert én tanultam angolul tíztől tizenkét éves koromig egy magántanárnál. Amikor meghallgattam a zenét, nagyon éreztem, miről van szó bennük, hogy ez több mint zene. Az volt az érzésem, hogy ha ez a mozgalom csak a zenéről szólna, akkor nem terjedne ennyire viharos gyorsasággal. Itt a hajviseletre, az öltözködésre, a viselkedésre, arra a mérhetetlen szabadságvágyra gondolok... Először egyébként nem is ez tűnt fel nekem, hanem az, hogy a semmiből jönnek fiatal srácok, egyszer csak zenekart alapítanak, elkezdnek saját nótákat írni, illetve játszani. Ez olyan önkifejezési forma volt, ami korábban nem is létezett. Ez volt az, ami igazán megragadott engem: itt van egy olyan lehetőség, ahol az ember megmutathatja a saját tehetségét. Különösen abban az időben, amikor az újságok és a politika a KISZ-ről⁸ szóltak, a másik oldalt tekintve pedig arról, hogy a szülők mennyit dolgoznak, és annyira sok időt töltenek pénzkereséssel, hogy sokkal kevesebb idejük marad a gyerekekkel való foglalkozásra, emiatt a gyerekek kissé mostohák, senki sem figyel rájuk. Ebbe a közegbe robbant be az, hogy ki tudják fejteni magukat a kamaszok, és eléri, hogy odafigyeljenek rájuk. Ez engem nagyon megragadott.

Dragojlovics Péter:

Ha visszaemlékszel erre az időszakra, mennyire tűnt számodra akkor ez a zene hosszú életű jelenségnek? Ugye a korabeli zenésinterjúk folyton visszatérő kérdése volt, hogy mennyi ideig fog ez az örület tartani? A felnőtt társadalom abban bízott, hogy csupán egy kérészerű dologgal áll szemben, de a zenészek közül is sokan úgy gondolták, hogy

---

³ Bródy János (1946) gitáros, énekes, szövegíró, az Illés, majd a Fonográf tagja.

⁴ Az Illés a hazai rock egyik legfontosabb együttese, amelyet Illés Lajos alapított 1957-ben. Legendás felállása 1965 és 1973 között működött.

⁵ Fats Domino (1928–2017) amerikai zongorista, énekes, dalszerző.

⁶ Elvis Aaron Presley (1935–1977) amerikai gitáros, énekes, a rock and roll királya.

⁷ A The Beatles 1960-ban alakult brit zenekar.

⁸ Kommunista Ifjúsági Szövetség, 1957- től 1989-ig létezett.

legfeljebb huszonöt-harmincéves korukig fognak ezzel foglalkozni. Az egyik legemblematikusabb nyilatkozat Jaggeré⁹ volt, miszerint pár évtized múlva nem is fog emlékezni erre az egészre és egyébként is milyen lenne, ha negyvenöt évesen kiállna a *Satisfaction*ot énekelni? Inkább legyen halott, mint hogy ezt tegye.

Horváth Attila:

Nézd, én akkor még nagyon fiatal voltam. Tizennégy évesen alakítottuk az első zenekarunkat. Az egy érdekes történet volt, mert senkinek sem volt hangszere, de ez azért volt jó, mert így nem derült ki, hogy nem is tud senki játszani. De hoztunk különböző ritmusokat, és azokra farigcsáltunk szövegeket, tehát írtunk saját dalokat. Semmire nem emlékszem, ezek olyan kezdetleges kis történetek voltak, hogy az valami hihetetlen. Ennyire fiatalon az ember még nem gondol arra, hogy ez meddig tart, hanem valamit csinál, vagy legalábbis úgy tesz. De mi nagyon büszkék voltunk arra, hogy az osztályban úgy voltunk számon tartva, mint egy zenekar. Fellépésünk természetesen nem volt, hogy is lett volna, hiszen hangszerünk sem volt. De beindult a dolog, és kértem a szüleimtől egy akusztikus gitárt, amin elég gyorsan meg is tanultam játszani, mármint az alap négy-öt akkordot, mert a zongorából már volt tapasztalatom, és akkor már tényleg hangszeren írtam a saját dalaimat, csak a magam szórakoztatására. Később találtam társakat, és elindultunk az amatőr zenei szcénában.

Dragojlovics Péter:

A Soul Bridge¹⁰ volt az első zenekarod?

Horváth Attila:

Voltak már előtte névtelen, jellegtelen zenekarok. A Puskás Tivadar Távközlési Technikumba jártam, ahol olyan elődök fordultak meg, mint Schöck Ottó,¹¹ Bródy, Závodi Janó¹² (akkor persze még nem ismertem őket, mert én későbbi korosztály vagyok.) Ez egy műszaki iskola volt, ahol a rádiótechnikától kezdve a műszaki technikáig sok mindent tanultunk, és volt egy rádiótechnika-tanárunk, aki alig volt pár évvel idősebb nálunk, és ő is, meg az orosz tanárunk is imádta a beatet. Ezenkívül gombfocizni is imádott, amit én is szerettem, és hetente négyszer összegyűltünk a lakásában gombfocizni. Miközben játszottunk, Beatles-lemezeket tett fel, azokat hallgattuk. Már az nagy csoda volt, hogy ő hozzá tudott jutni ezekhez. Emlékszem, hogy *a Help!* megvolt neki, aztán a Spencer Davis Grouptól¹³ *Keep On Running* meg a *Gimme Some Lovin'*, és ezeket hallgattuk. A rádiótechnika-tanárunk pártolta a zenekarunkat, a gitárosunknak, és nekem – mert nekem is hathúros gitárom volt – csinált torzítót, amihez akkoriban lehetetlen volt hozzájutni. Mi már Hendrixet¹⁴ és Creamet¹⁵ hallgattunk leginkább. Hendrix torzított gitárját, a wah-wah pedált – mi hápogónak hívtuk – csodaszámba ment hallani. Itthon még a nagy zenekaroknak se volt ilyen, nekünk meg a

---

⁹ Mick Jagger (1943) brit énekes, dalszerző, a Rolling Stones frontembere.

¹⁰ Horváth Attila középiskolai zenekara, 1968- tól 1970-ig működött.

¹¹ Schöck Ottó (1946–1999) billentyűs, zeneszerző, a Metro tagja.

¹² Závodi János (1947) gitáros, zeneszerző, játszott többek között a Miniben, a Kexben és a Piramisban.

¹³ A The Spencer Davis Group brit rhythm and blues együttes, 1967-ben Magyarországon is koncertezett,

¹⁴ Jimi Hendrix (1942–1970) amerikai gitáros, énekes, dalszerző. Minden idők legnagyobb gitárosa.

¹⁵ A Cream a rock első szupergruppja, ami mindössze 1966-tól 1968-ig működött, de óriási hatást gyakorolt a rockzenére.

tanárunk csinált, mert utána nézett, kiderítette, milyen elven működik, és elkészítette. A Soul Bridge-dzsel kezdem számolni az amatőrzenészi pályámat. Nagyon fontos állomás volt az 1968-as Ki mit tud?, aminek 1967-ben kezdődtek a selejtezői. Mi a kilencedik kerületben indultunk, akkor még nem a Soullal, hanem egy korábbi formációval. Akkoriban sok tagcsere volt, a versenyen trióban vagy duóban léptünk fel. Ugyanabban a kerületben indult a Neoton¹⁶ is, ami akkor a Közgáznak volt a zenekara. Akkor került be Balázs Fecó¹⁷ mint új fiú. Egy évvel idősebb nálam, ott találkoztunk, és a barátságunk azóta is tart. Ez a találkozás döntő lökés volt a pályafutásomban, és abban, hogy egyáltalán el tudtam kezdeni dolgozni mint szövegíró. A Soullal különböző amatőr versenyeken indultunk, például a Vörösmarty Gimnáziumban, a Törekvésben. Egyszer a MOM-ban is játszottunk. Többnyire valakinek az előzenekaraként léptünk fel, nagyon ritkán volt olyan, hogy önálló együttesként koncerteztünk.

Dragojlovics Péter:

Milyen típusú hangszereken játszottatok?

Horváth Attila:

Többnyire saját gyártmányúakon. Az én gitáromat apám csináltatta, hosszas könyörgés után, a gyárban, ahol műszaki vonalon dolgozott, majd levittük a Thököly útra egy hangszerészhez bundoztatni, felhúroztatni, hogy az ne amatőr munka legyen. Az *Ezermester* újságban jelent meg egy cikk, hogyan kell elektromos gitárt készíteni fából, így egyszerű munka volt. Emlékszem, olyan fehér gitárom volt – nem típusra, csak színre –, mint később Bencsik Samunak¹⁸. Aztán a dobosunk szerzett valahonnan egy basszusgitárt, mert kiderült, hogy mindhárman gitározunk. Csakhogy senki nem tudott basszusozni, és nem is szándékozott megtanulni. Én megtanultam korábban trombitálni is a zongora után, mert érdekelték az újdonságok, úgyhogy végül azt mondtam, hogy gitár már volt a kezemben, megtanulok basszusozni. Az a basszusgitár is saját készítésű hangszer lehetett. Viszont az egyik koncertünk alkalmával egy japán bőgő, egy öthúros Kawai volt a kezemben, hát az valami csoda volt. Ami a billentyűs hangszereket illeti: Farfisa, illetve Weltmeister-organákhoz tudtunk hozzájutni. Az első felszerelésünk MAFILM erősítők, meg hangszórók voltak, aztán a tanárunk segítségével építettünk komolyabb cuccokat, de márkás felszerelésünk sosem volt, mert nem volt pénzünk, miből is lett volna? Végül is elég jól szólt a zenekar, ahogy visszaemlékszem.

Mi a rhythm and bluesosabb, keményebb vonulatot játszottuk, Troggsot,¹⁹ egy-két Dave Dee, Dozy, Beaky, Mick & Tich-t,²⁰ Animalst,²¹ kicsit később Monkeest²². Ilyen jellegű dalokat is írtunk. Elég sok saját számunk volt.

---

¹⁶ A Neoton 1965-ben alakult popzenekar, legnagyobb sikereiket az 1970-es évek végén, 1980-as évek elején mint Neoton Família aratta.

¹⁷ Balázs Ferenc (1951) billentyűs, énekes, zeneszerző, játszott a Neotonban, a Taurusban, majd megalapította saját zenekarát, a Korált.

¹⁸ Bencsik Sándor (1952–1987) gitáros, zeneszerző, a P. Mobil és a P. Box tagja.

¹⁹ A The Troggs 1964-ben alakult brit együttes, legismertebb daluk a *Wild Things*.

²⁰ Dave Dee, Dozy, Beaky, Mick & Tich 1961-ben alakult brit pop-rock zenekar.

²¹ Az Animals brit rhythm and blues zenekar, 1962-től 1967-ig működtek, legismertebb daluk a *House of the Rising Sun*.

Dragojlovics Péter:

Ez nem volt akkoriban bevett dolog, különösen, ha figyelembe vesszük azt, hogy a magyar nyelvű szövegekkel kapcsolatban milyen fenntartásai voltak mind a közönségnek, mind a zenészek nagy részének. Vannak, akik még ma is úgy gondolják, hogy ez a zene magyarul nem szólal meg jól.

Horváth Attila:

Ezért volt nekem nagy lökés az Illés, ahogy említetted, Bródy nagy hatással volt rám. Én korábban verseket írtam, ezek időnként meg is jelentek lapokban, például a *Magyar Ifjúság*ban. Aztán elkezdtem dalszövegeket írni. Ösztönösen próbáltam dalokban megírni azt, amit korábban a versekben. Az Illést hallgatva ismertem fel, hogy jó úton indultam el. Bródy találmánya volt, vagyis általa jutott el a közönséghez először az, hogy egészen másfajta nyelven kell megírni ezeket, mint korábban a táncdalszövegeket, mert másfajta korosztályhoz szólnak. A táncdalszövegeknek az volt a nagy hibája, holott mindig is nagyon jó táncdalszövegíróink voltak, hogy valami teljesen lepusztult, ótvaros, nem létező nyelven íródtak, pontosabban: amikor nagyon köznapiak akartak lenni, akkor nagyon meg akartak mindenkinek felelni, emiatt nem volt semmi truváj bennük; amikor pedig valami szép dolgot akartak mondani, akkor visszanyúltak valami Petőfi-korabeli, romantikus nyelvhasználathoz.

Azóta is jellemező, sajnos, hogy még egészen fiatal emberek is, akik a hétköznapi életben teljesen normálisan beszélnek, amikor elkezdenek írni, száz évet visszamennek az időben. Van egy tévképzet, hogy a költészet nyelve egy mesterséges valami, és Bródy találmánya, hogy ez nem igaz, úgy kell írni, ahogy az ember a köznapi életben kommunikál. Azt már én mondtam később, hogy minden dal kommunikáció. Én mindig úgy írtam, hogy elképzeltem, hogy ezeket a sorokat mondom valakinek, és abban a pillanatban, az összes olyan esetben, amikor elragadott a hév, hallottam, hogy na, most röhögnének ki, hogy „miket mondasz, hát ember így nem beszél”. Nem! Szigorúan, szikáran, úgy kell fogalmazni, ahogy az élőbeszédben is kommunikálunk. Ez nagyon megerősített abban, hogy jó úton járok. Bródy hatására tudatosan alkalmaztam ezt. Ő megalkotta az Illésben a magyar nyelvű beatet, nekem pedig a Taurusszal azt kellett kitalálnom, hogy a rockot, a heavy rockot, a keményebb vonulatot hogyan kell megszólaltatni magyarul. Ezt ma hard rocknak hívja mindenki, a heavy rock teljesen kikopott a szóhasználatból, holott ez két különböző irányzat. Egy mondatban annyi a különbség, hogy a hard rockban nincs billentyűs hangszer. A heavy rock dallamosabb, mert a billentyű révén sokkal gazdagabb hangszerezés jön létre, a hard rock pedig ritmusosabb, nyersebb, abszolút gitárcentrikus. Annak idején írtam egy tanulmányt, arról szólt, hogy két irányban fejlődött a beat, az egyik a Beatles, ami dallamosabb, könnyedebb, viszont zeneileg gazdagabb hangszelésű, a másik pedig a Stones-vonal, amit aztán az Animals

---

²² A Monkees amerikai tinipopegyüttes, a mesterségesen összerakott formációk prototípusa.

folytat – bár az határeset, mert ott volt billentyű, még ha nem is Hammond –, majd a Who²³, a Pretty Things²⁴, és így tovább a Led Zeppelinig²⁵ig.

Dragojlovics Péter:

A *Ki kicsoda a magyar rockzenében?*²⁶ című kiadványban az olvasható a Soul Bridge-ről, hogy a beat dallamos vonalát művelték, és többen is énekeltek.

Horváth Attila:

Valóban, többen énekelünk, a saját számaink között voltak dallamosak, de mi nem a dallamosabb irányba mentünk. Azért énekelünk többen, mert egyikünk se volt énekes szólista, és azzal, hogy többen is énekelünk, tudtuk kompenzálni, hogy nincs egy Vikidálunk²⁷ vagy Révészünk.²⁸

Dragojlovics Péter:

Ami a saját dalokat illeti, feltételezem, hogy már itt is te írtad a szövegeket. Mi volt a helyzet a zeneszerzés esetében?

Horváth Attila:

Leginkább hárman szereztünk nótákat. Először öten, aztán hárman voltunk a zenekarban. (Bara Zoltán – gitár, ének;²⁹ Horváth Attila³⁰ – basszus, ének; Kapuvári Gábor Béla³¹ – gitár, ének; Kövesi Gábor³² – zongora; Petőházi István³³ – orgona, ének; Tatay László³⁴ – dob.) A gitárosok és én írtuk a számokat. Volt olyan dal, amit készen hozott a szerző – mármint a zenét, én pedig megírtam a szöveget, de a többiek is írtak komplett dalokat, szöveggel együtt. De tény, hogy a legtöbb szöveget én írtam.

Dragojlovics Péter:

Maradt hangfelvétel a zenekar után?

Horváth Attila:

Semmi, fényképek sem, sőt még a dalokra sem emlékszem. Két-három cím rémlik. A legnépszerűbb dalunk az volt, hogy *Egy pohár gin*. Úgy kezdődött, hogy „*Egy pohár gin, valahol megiszom, És mellé elszívok egy cigarettát*”. Tehát valami alkohol meg cigaretta már

---

²³ A The Who brit rockzenekar, 1964-ben alakult, a rockopera megteremtői. Híressé vált színpadi show-juk volt a hangszerek, erősítők szétverése.

²⁴ A Pretty Things az 1960-as évek legkeményebb brit rhythm and blues zenekara.

²⁵ A Led Zeppelin a rock egyik legfontosabb zenekara, a hard rock műfajának megteremtője. 1968-tól 1980-ig működtek, dobosuk, John Bonham halála után feloszlottak.

²⁶ *Ki kicsoda a magyar rockzenében?*, Budapest, Zeneműkiadó, 1982.

²⁷ Vikidál Gyula (1948) énekes, a P. Mobil és a P. Box tagja, az 1980-as évek közepén színészi pályára lépett.

²⁸ Révész Sándor (1952) énekes, zeneszerző, a Generál, a Piramis tagja. Az 1980-as évek közepén szólópályára lépett.

²⁹ Bara Zoltán (1952) oktató a Közgazdasági Egyetemen.

³⁰ Horváth Attila (1952) szövegíró.

³¹ Kapuvári Gábor Béla (1951) szerkesztő-műsorvezető, a Magyar Televízióban dolgozik.

³² Kövesi Gábor (1951) a Soul Bridge billentyűse

³³ Petőházi István, a Soul Bridge egykori orgonistája.

³⁴ Tatay László (1951) a Soul Bridge dobosa.

akkor volt... ez az oldal elég markánsan jelentkezik azokban a szövegekben, amiket a Charlie³⁵-korszakban írtam – olyan témák, amik a táncdalokban nem szerepeltek, amelyek tabunak számítottak, mert mi az, hogy gyerekek ilyesmiről énekelnek? Ezt akkoriban nem lehetett. Én szerettem tabutémák felé elmenni, de ez még csak a karommutogatás volt, mert mindig is az emberi kapcsolatok érdekeltek, a szövegeim túlnyomó többsége az emberek közötti viszonyokról szól. Férfi-nő kapcsolat, barátság. Aztán a kamaszkor, a felnőtté válás, a szülőkkel való, sajátos otthoni problémák feszegetése. A család nálam tabutéma volt, mert azt mondtam, hogy az teljesen magánügyem, hogy a feleségemet, illetve a gyerekeimet mennyire szeretem. Ezt nem is lehet szépen megfogalmazni, csak valami nyálas, közhelyes ömlengés jön ki belőle. Ahány erről szóló dalt hallottam, az mind ilyen. Ezt nem lehet úgy közüggé tenni, hogy az más számára érdekes legyen. Ha az ember ehhez nyúl, elmegy az erdőbe és közhelyeket, frázisokat puffogat. Aztán az embernek az Istennel, a hatalommal való kapcsolata engem mindig is baromira foglalkoztatott. Az alkohol, a cigaretta nem öncélú dolog, hanem egy történetet mesélek el, és ennek a részei.

Dragojlovics Péter:

Említetted, hogy a zenekar a rhythm and blues vonalat képviselte.

Horváth Attila:

Anélkül, hogy akkor tudtuk volna, mi az, hogy rhythm and blues.

Dragojlovics Péter:

1967-ben csupán néhány hónap eltéréssel koncertezett Magyarországon a Nashville Teens³⁶ és a Spencer Davis Group, tehát a korabeli színtér két eltérő vonulatát képviselő zenekar.

Horváth Attila:

Én természetesen Spencer-párti voltam, azzal együtt a Nashville-en is ott voltam, mert ott volt a helyem.

Dragojlovics Péter:

Beszéljünk a koncertről, hiszen a hazai rock történet meghatározó eseménye. Hogy emlékszel rá?

Horváth Attila:

A balhékat már ezren elmondták, abba nem akarok belemenni, hogy lovas rendőrök, kardlapolozás... A koncert, az örületes volt. Ami nagyon feltűnő volt, hogy ha valaki felpattant a székre, mert ülőbuli volt, a nézőtéren le voltak rakva a székek, azonnal ott termett két-három civil ruhás titkosrendőr. Enyhébb esetben leültették vagy kivitték az illetőt. Hogy ott mi történt velem, azt nem tudjuk. A nagy poén, amit sosem fogok elfelejteni, hogy ezek a titkos rendőrök elvegyültek a tömegben. Ballonkabátban és egyforma kalapban. Egy rockos

---

³⁵ Horváth Károly, művésznevén Charlie (1947) énekes, az Olympia, a Generál, a Tátrai Band tagja, az 1990-es évek közepén szólópályára lépett.

³⁶ A Nashville Teens 1962-ben alakult brit együttes, az 1960-as években többször is fellépett Magyarországon.

tömegben! Visítózva röhögtünk, amikor láttuk, hogy micsoda beépítés folyik itt. De a zene, az lenyűgözött. Másnap délután a Körúton épp a Royal szálló előtt mentem el, amikor kinyílt az ajtó, és jött ki a zenekar. Azonnal megszólítottam őket, és váltottunk pár mondatot. Pete Yorke³⁷ egyszer csak levette a nyakából a piros kendőjét, amiben a koncerten dobolt és odaadta. Sajnos már nincs meg, pedig éveken keresztül ereklyeként őriztem.

Dragojlovics Péter:

Tehát a hatósági fellépés abszolút indokolatlan volt? A jelentések, illetve egyes résztvevők visszaemlékezése szerint volt gyűjtogatás a nézőtéren.

Horváth Attila:

Nézd, mindenki nevében nem tudok nyilatkozni. Utána hömpölygött az utcán a tömeg, a tömegpszichózis pedig működik, ha valaki elkövet valamilyen renitens dolgot, brahiból, annak lesz követője, tehát el tudom képzelni, hogy voltak közönség által kezdeményezett balhék, de a fő probléma az volt, hogy a rendőrség erőt demonstrálva lépett fel. Lovas rendőrök voltak kivezényelve a Thököly útra, ez bősztette fel a tömeget. A balhék nagy része kiprovokált volt, semmi nem lett volna, ha nem így lép fel a rendőrség, és ezzel feldühít egyeseket. Gumibotozás, kardlapozás, minden volt, még az EMKE-aluljáróban is, pedig az nem kis távolságra van a Kisstadiontól. Talán olyanokat is vertek ott, akik nem is voltak ott a koncerten, csak éppen fiatalok voltak, kihívóan öltözködtek, hosszabb hajuk volt, de ez elég is volt. Ez a része borzalmas volt, de én akkor is inkább a zenére emlékszem, az sokkal pozitívabb élmény volt, mint az, hogy én is kaptam két gumibotütést a hátamra, pedig nem balhéztam.

Dragojlovics Péter:

Igen, ezt az interjúkötetben is említetted, valamint azt is, hogy stoppolás helyett inkább vonattal utaztatók be az országot, még hozzá jegy és balhé nélkül. Ez a hippimozgalom időszaka. A mai napig vita tárgya, hogy lehet-e Magyarországon beszélni hippizmusról, valamint, hogy a hippiknek titulált csoportok konfliktusai mennyire voltak a hatóság által generáltak, illetve a csoportok tagjai által kiváltottak. Neked mi a meglátásod?

Horváth Attila:

A hippimozgalom hazai válfaja semmi erőszakot nem túrt, nem hogy alkalmazott volna. Aki annak vallotta magát, vagy azt az életérzést vallotta a sajátjának, az nem hiszem, hogy bármikor is provokált volna bárkit is. Voltak párhuzamosan balhék, lásd a Nagyfasokat,³⁸ a Kalefosokat,³⁹ de ők nem hippik voltak. Nálunk széles bázisa a hippifilozófiának nem is volt, inkább külsőségekben jelentkezett, mint felfogásban. Kommunák sem voltak nagy számban. Igazi hippimozgalom itthon nem volt. A társadalom szokásos félreértése, mikor külsőségek miatt azonnal bélyegeket illeszt mindenre. Amikor én

---

³⁷ Pete Yorke (1944) brit dobos.

³⁸ Nagyfa galeri: a Budai Ifjúsági Park fölött található Nagyfánál találkozó fiatalokból létrejött ifjúsági csoport, akiket egy 1969-es hippiséta alkalmával letartoztattak, majd börtönbüntetésre ítélték.

³⁹ Kalef: a Moszkva-teret nevezték így a korabeli szlengben. Az itt találkozó fiatalokat nevezték kalefosoknak. Kisfaludy András *A kalef* címmel dokumentumfilmet készített, Markó György könyvet írt róluk.

kissrác voltam, akkor a jampec volt a dehonesztáló jelző. Aki nem úgy viselkedett, ahogy az a rettenetesen merev, beállt, vaskalapos társadalomnak – mert a magyar társadalom ilyen a mi napig, ne legyenek illúzióink egy percig sem – megfelelt, arra rásütötték, hogy jampec. Nem is tudta az átlag felnőtt, ki az a jampec, csak hallott róla valamit, természetesen pejoratív értelemben. Amikor ez lecsengett, jött a huligán. Ez volt a helyzet a hippivel is. Aki hosszabb haját, farmert hordott, azt annak nevezték, mindegy, hogyan élt, mit vallott magáénak. Én tudok mondani neveket, akik tényleg hippik voltak, de a köztudatban ez mindenkire vonatkozott, aki máshogy öltözködött, viselkedett, más haja volt, mint ahogy a felnőtt társadalom elvárta. Ilyen értelemben lehet, hogy voltak hippibalhék, de azokat olyan galerik csinálták, akikre a hatalom azt mondta, hogy hippik. És ezzel egybe is lett mosva minden. Abban a pillanatban, hogy megpróbáltad volna megértetni, hogy a hippiségnek mi a lényege: a virággyerekek, „Szeretkezz, ne háborúzz!” a békedemonstrációk, a természet szeretete... senki nem is volt hajlandó odafigyelni, csak a külsőségekkel foglalkozott. A hippi abszolút pejoratív jelzőnek számított, ami engem rettenetesen bosszantott, de egy idő után nem foglalkoztam ezzel, pedig én alkatilag, felfogás, gondolkodás terén, stílusban, világ életében, annak ellenére, hogy tudtam volna róla, hippi voltam. Baromira szeretem a természetet, baromira békés természetem van, szeretem az embereket. A szabadságvágyam mérhetetlen, de ezt nem balhézással akarom kifejezni, meg úgy, hogy folyamatosan fejfel megyek a falnak. De kinn is jelen volt ez az eszmei zűrzavar, lásd a Manson-család⁴⁰ esetét, akik tömeggyilkosok, de őket is hippiknek titulálták, holott egy hippi nem követ el erőszakot, neki Gandhi, illetve az indiai jógik a példaképei. Tehát szerte a világon jellemző volt ez az eszmei zűrzavar meg a felcímkzés.

Dragojlovics Péter:

Hogy élted meg a mozgalom diszkreditálását, lásd az altamonti tragédiát,⁴¹ illetve a rock elüzletiesedését?

Horváth Attila:

Furcsán éltem meg: egy szükséges velejáró rossznak tartottam. Engem rettenetesen felháborított az, hogy ilyesmi megtörténhetett, de az talán még jobban, hogy ezzel megint alkalmat adtak a társadalomnak, hogy megbélyegezzon valamit, és muníciót azoknak, akik eleve gyűlölték a fiatalokat, azt, ahogy éltek, és a rockzenét. Azonnal devianciának kiáltották ki, és Altamont is kétirányú fegyvert adott azok számára, akik gyűlölték a zenei világot meg a körítést. A *Pokol Angyalai*⁴² követték el a gyilkosságot, és ez a motoros galeriket is azonnal támadhatóvá tette. Nem éltem ugyan ott, ide a *Szelíd motorosok* jutott el, és abból nem azt szűrtem le, hogy aki motoros, az rögtön bűnöző, illetve gengszter. Tudom, hogy folyt ott komoly drogozás, drogkereskedelem, még fegyverkereskedelem is, történt ilyesmi, de nem ez volt a jellemző. De ezzel a történettel nemcsak rájuk, hanem minden motoros társaságra

---

⁴⁰ Charles Manson (1934–2017) és követőit nevezték így, akik 1969-ben véres gyilkosságokat követtek el, meggyilkolva többek között Sharon Tate színésznőt, Roman Polanski filmrendező feleségét. Ügyük nagyban hozzájárult az ifjúsági kultúra démonizálásához,

⁴¹ Altamont: 1969. december 6-án az itt rendezett ingyenes Rolling Stones-koncerten a rend őrzésével megbízott Hell's Angels-tagok meggyilkolták Meredith Hunter színes bőrű diákot, ezt az eseményt tekintik az 1960-as évek szimbolikus végének.

⁴² A Hell's Angels a világ leghíresebb, egyben legrégebb motoros klubja, 1948-ban alapította Sonny Berger.

lehetett tüzelni, akár csípőből, rögtön. A Hellsről is rémtörténetek keringtek a sajtóban, amik szerintem túlzások voltak, mert mindent, ami történt, az ő nyakukba varrtak. Nem azt mondom, hogy ez egy ártatlan társaság, de azt sem, hogy mind kőkemény, született bűnöző volt.

Dragojlovics Péter:

Visszatérve a *Soul Bridge*-re: meddig működött a zenekar?

Horváth Attila:

Nagyjából az érettségivel párhuzamosan lett vége. Én akkor lejöttem a színpadról, és soha többé nem szálltam be zenekarba, mert rájöttem, hogy engem jobban érdekel a nóták írása, mint az előadása. Se zenészként, se énekesként nem vagyok olyan tehetséges, hogy a színpadon lenne a helyem, meg alkatilag sem vagyok olyan. Én csendesebb, szemlélődőbb típus vagyok, az az exhibicionizmus, ami kell ahhoz, hogy a színpadon állj, és onnan közöld a nagy okosságokat, hiányzik belőlem. Én ezeket hátul, csendben megfogalmazom, és annak a szájába adom, aki erre született.

Akkor gondolkoztam el először azon, meddig lehet ezt csinálni, visszautalva a korábbi kérdésemre. Hát igen, Jagger azt mondta, nagyjából harmincöt éves koráig. Jó, azóta az idő ránk cáfolt, de arra jutottam, hogy szöveget hatvanéves koromig is írhatok. Most pedig hatvanhét⁴³ éves vagyok, és lám, most is dolgozom. Azt hiszem, mindenféle szempontból jól döntöttem.

Dragojlovics Péter:

A középiskola után felvételiztél az egyetemre.

Horváth Attila:

Magyar–filozófia szakra, de nem vettek fel, aztán kiderült, hogy valami egészen furcsa indoklással. Akkoriban a felvételi vizsgán kétféle pontszámból tevődött össze a végeredmény. Az egyiket a középiskolából hoztad, és azokból a tárgyakból állt össze, amelyekből felvételizni kellett, illetve azoknak a tárgyaknak, amelyek az adott szakhoz tartoztak, a másodiktól a negyedikig az összes félévi-év végi jegyek átlagát számolták, valamint az érettségi átlagot, ott viszont az összes tárgyét. Ebből alakult ki ez a pontszám, ami a fele a meghatározó pontszámoknak. Én onnan maximális pontszámot vittem. Szóbelin nem értem el maximálisat. Baromi érdekes volt, hogy történelemből, magyarból, filozófiából kellett kötelezően felvételizni, valamint egy választott tárgyból, ami lehetett matek vagy angol. Én voltam olyan brahista, hogy mindkettőt választottam. Matekból csak írásbeli volt. Mindegyik tárgyból jó eredményt értem el, kivéve a filozófiát, mert azt soha nem tanultam korábban. Érdekelt, de szervezeten nem tanultam. Ebből hármasra sikerült a felvételi és kiszámoltam, hogy mindenből öt pontom van, az az egyetlen, amiből három. Ez annyi, hogy bőven felette van a felvételi minimumnak. Legnagyobb meglepetésemre kaptam egy levelet, hogy nem vettek fel, mert nem volt meg a szükséges pontszám. Akkor bementem az egyetemre, teljesen értetlenül és felháborodva, hogy miért hoztak ki kevesebb pontszámot? Elmagyarázták, hogy

---

⁴³ Horváth Attila 1952. január 4-én született Budapesten.

itt arról van szó, hogy mivel filozófiát nem tanultam, de felvételiztem belőle, ezért a hozott jegyeimhez hozzácsapták a felvételin elért filozófiajegyemet, és így nem értem el a szükséges pontszámot. Akkor baromira dühös voltam, hogy ezzel a négyévi munkámat rombolják le. Ahelyett, hogy örülnének, hogy hármásra tudtam önerőből felvételizni. Baromira igazságtalannak tartottam. Aztán történt egy családi tragédia: édesanyám meghalt, apám egyedül maradt két gyerekkel, és bár nem keresett rosszul, kicsivel az átlag felett, de a húgom még középiskolás volt. Az volt a kérdés, hogy el tud-e tartani egy fizetésből két gyereket, úgy, hogy én már egyetemre járok, és mások az igényeim? Ezt racionálisan végiggondoltam, és úgy döntöttem, hogy nem kéne őt kitenni ennek, mert lehet, hogy belerokkan. Másrészt ott volt bennem az a rettenetes dac az egyetemmel szemben, hogy ha így bántatnak velem, akkor én ide be nem teszem többé a lábam. Akkor már nagyon komolyan tudtam, hogy dalszövegíró leszek, azzal fogok – hacsak lehetséges – foglalkozni egész életemben, ahhoz pedig nem kell semmilyen diploma, mert azt egyik egyetemen sem tanítják meg. Ezt felépítem magamban, és vagy sikerül, vagy nem. A példa azt mutatja, hogy sikerült. Ezért nem lettem se magyar–filozófia tanár, se filozófus. De valahogy úgy vagyok vele, hogy valamilyen szinten filozófus vagyok, mert gondolatokat közlök az emberekkel, és ahogy József Attila, én is „egész népem fogom / nem középiskolás fokon / taní-tani”. József Attila egyébként is a rockerek igazi elődje. Utólérhetetlen a pali.

Akkor elmentem dolgozni, először a szakmámban, holott ahhoz nagyon nem értettem, mert úgy jártam végig a középiskolát, hogy voltam olyan jó fejű, hogy az órákon ragadt rám egy csomó minden, amivel tudtam lavírozni. Baromira nem érdekelt a műszaki pálya, abszolút humán érdeklődésű voltam. A zenekar mellett csináltam diák-, illetve irodalmi színpadot. Az egyik osztálytársammal, Zalán Gyurival⁴⁴ – kitűnő humorú srác – írtunk kabarészámokat. Minden évben volt Katalin-, illetve szalagavató bál, amin volt valami kis műsor. Először irodalmi színpad, de aztán kitaláltuk, hogy egy bálba nem novellafelolvasások és versmondás való, hanem valami lendületes dolog, úgyhogy elkezdtük átstrukturálni az egészét, és kabaré előadásokat tartottunk, közvetlenül a zárás előtt. Volt olyan bál, amin én mint kabarészínész egy órán át színpadon álltam, aztán három órán keresztül zenekari tagként adtam a talpalávalót a srácoknak. Ezzel annyira hírünk kelt, hogy nem csak az iskolában léptünk fel, hanem az egész kerületben. Hívtak minket más iskolákba, és vállalatokhoz is. A Puskásnak is jól jött, hogy terjesztettük az iskola hírét. Emiatt a négy évet úgy jártam végig, hogy nem foglalkoztam az iskolával – ráadásul akkor még sportoltam is. Le tudtam érettségizni kimondottan jó eredménnyel, ugyanis baromira nagy mázlim volt a műszaki tárgyakkal, mert behúztam olyan tételeket, amiket megtanultam, meg hát dumálni is tudtam. Írásbelin az ember puskázott, ha valamit nem tudott, szóbelin meg kidumáltam mindent, úgy, hogy nem vették észre, hogy nem tudom az anyagot. Kicsit emlékeztetett Nádas Gyurinak⁴⁵ a későbbi érettségi monológja arra, ahogy én vizsgáztam.

Szóval, visszatérve a munkára: először a Távirdába kerültem. Fogalmam sem volt semmiről, de nem is érdekelt, akkor már tényleg komolyan vettem a szövegírást, ezt pedig egy kötelező rossznak fogtam fel, amit csinálnom kell. Elég hamar ott is hagytam, és testhez álló munkahelyekre mentem. Először könyvesboltba, aztán propagandistaként dolgoztam, azt

---

⁴⁴ Zalán György (1952) Horváth Attila egykori osztálytársa.

⁴⁵ Nádas György (1963) színész, humorista.

tanultam is egy egyéves tanfolyamon. Mikor megnősültem, kimentem Lengyelországba. Amikor hazajöttem, akkor a Rózsavölgyi lemezboltba kerültem. Én vezettem a nyugati zenei részleget, így olyan kincsekhez jutottam hozzá, amelyekhez másképp nem lett volna lehetőségem. Ez 1980-ig tartott, amikor is felvettek a Művészeti Alaphoz, ami nagyon nagy dolognak számított. Két tag ajánlása kellett ahhoz, hogy foglalkozzanak a felvételi kérelmemmel. Volt egy zenei szakosztály, ahol már ott volt Bródy, Bergendy,⁴⁶ szóval többen is ebből a zenei közegekből. Felvettek, és ez nagy dolog volt, mert be volt írva a személyinkbe valami, tehát máris megoldódott a zenészek legnagyobb problémája, hogy nincs munkájuk és a rendőr bármikor elviheti őket⁴⁷. A másik, hogy az állam a tagokat úgy kezelte jogi-gazdasági értelemben, mintha állami munkahelyen dolgoznának. Fizette az SZTK-t, a nyugdíjjárulékot. Ez a kilencvenes évekig tartott. Fizetést nem kaptunk, de akkor már kerestem annyi jogdíjat, amiből nem nagy lábon, de szerényen meg tudtam élni. Azt, hogy a munkahelyrovat ki volt töltve a személyiben, kifejezetten élveztem, mert amikor éjszaka jött a razzia, mondtam a srácoknak, hogy „Nyugi, majd én elintézem!” Mindig én nyújtottam a személyimet, és a közeg ugye látta, hogy itt vannak ezek a hosszú hajúak, akik társadalomellenesek, és habzó szájjal készült, hogy na, most! Lapozta a személyit, és mikor meglátta, hogy Magyar Népköztársaság, már tovább se olvasta, vagy ha igen, fel sem fogta. És akkor egyből: „További jó szórakozást kívánok! Én pedig mondtam, hogy „Na, srácok, akkor igyunk még egy kört!” Ezt kifejezetten élveztem, volt, amikor provokáltam is. Olyan volt az időbeosztásom, hogy le kellett tudni a nyolcórás robotot, és akkor jöttek a fontos dolgok, akkor mentünk sörözni, dumálni a Royalba vagy az Erzsébetbe. A koncertek is este voltak. És amikor éjjel hazajöttem, akkor ültem le dolgozni a szövegeken. Így alakult ki az az időbeosztásom, hogy minden, ami számomra fontos, az éjszaka történik. Átmentem éjszakai bagolyba. Ez a mai napig így van, én nappal alszom, és éjszaka vagyok fenn, ez teljesen a bioritmusommá vált. Azt szoktam mondani, hogy ha medve lennék, nyári álmodnék.

Dragojlovics Péter:

Először a Neotonban próbáltál dalokat írni, de ott nem volt rá lehetőség.

Horváth Attila:

Természetesen próbálkoztam, mert két barátom is volt ott. Som Lajossal⁴⁸ is jó viszonyba kerültünk, bár más csatornán keresztül, az amatőr szcénában. És mivel Fecóval ott játszottak, természetes volt, hogy ott próbálok szerencsét, de már le voltak osztva a szerepek. 1971-ben megszületett az elhatározásuk, amit nekem rögtön el is mondtak. Amikor jöttek haza az afrikai turnéről, Amszterdamban kellett átszállni, és töltöttek ott egy kis időt. Akkor látták a Black Sabbath⁴⁹ *Paranoid*-koncertjét. Azzal jöttek haza, hogy kiszállnak, és ilyen zenét fognak játszani. Természetes volt, hogy csinálunk egy új zenekart és ott megmutatjuk. Pedig akkor még nem bizonyíthattam, hogy képes vagyok szöveget írni, de

---

⁴⁶ Bergendy István (1939) szaxofonos, zeneszerző, a Bergendy együttes alapítója, vezetője.

⁴⁷ A Kádár-korszakban munkakötelezettség volt, a munkanélküliség büntettnek számított (Közveszélyes munkakerülés, avagy „KMK”).

⁴⁸ Som Lajos (1947–2017), basszusgitáros, zeneszerző, játszott a Tűzkerékben, a Neotonban, a Taurusban. A Piramis, illetve a Senator zenekarvezetője volt.

⁴⁹ A Black Sabbath 1968-ban alakult, a heavy metal megteremtőinek tartják őket, de valójában hard rockot játszottak.

barátok voltunk, és ismerték az addigi dalaimat, tehát látták, hogy van bennem affinitás. Amikor megalakult a zenekar, jött Radics Béla⁵⁰ és Brunner Győző,⁵¹ aki társ-zenekarvezető volt, de ő volt a legidősebb, neki volt a legnagyobb múltja, tehát ő volt a góré. Nem ismert, és nem is gondolkodott abban, hogy én írjam a szövegeket. Nem is tudta, hogy mit keresek a társaságban. Abban gondolkodott, hogy egy profit kell felkérni, mondjuk Adamist⁵² vagy Dusánt⁵³. Amikor az első próbán megszületett az első dal – ez volt az *A lány, akire szerelemmel nézhetek* –, ott voltam. Fecó megmutatta, a zenekar elkezdte meghangszerelni. Jó, akkor próbáljak meg szöveget írni rá. Brunner nem tiltakozott, de szkeptikus volt. Béla nem szólt hozzá. Tanakodtak, hogy fel kéne venni, de az orsós magnó vagy nem volt kéznél vagy elromlott. (Kazettás pedig még nem is volt.) Mondtam, hogy itt voltam végig, a fülemben van a nóta, ha elakadnék, elég lenne, ha gyorsan lekottáznák. Brunner rám nézett: „Te tudsz kottát olvasni?” „Persze, én zenész voltam.” „Hát, te fogod írni a szövegeinket!” Ezzel ő is megvett.

Az irányt, vagyis hogy milyen szövegeket akarok írni, nagyjából sejtettem, de az akkori dalaim nagy részét fiatalkori zsenyéknél tartom. Nincs olyan, amit ne írnék meg, de van sok olyan, amit nem így. Nem azt mondom, hogy nem vállalom, mert olyat nem írtam soha szerintem, de például az *Anyám, vigasztalj engem* kissé nyálasra sikerült, valljuk be. Ma eléggé máshogy közelíteném meg a témát. Ez van az *A lány, akire szerelemmel nézhetek* is. Abban benne volt a hippiség, és elvitt a dolog abba az irányba. Az kevésbé átgondolt szöveg volt. Ezeket a dalokat még ösztönösen írtam. *Megátkozott ember, Válaszra várva, Kaland és harc, A kőfalak leomlanak, Amit nem mondhattam el* ezekre a ma napig büszke vagyok, és a mai napig élnek, még négy évtized után is, a közönség ismeri őket.

Dragojlovics Péter:

Lajos dalairól mi a véleményed?

Horváth Attila:

Ő szándékosan nem vette elő ezeket később a Píramisban⁵⁴. Nem azért, mintha bármi baja lett volna velük, hanem egy teljesen új irányba akart elindulni. Az *Éjszakai vonat* egy fantázia-szöveg volt. Akkoriban divatos voltak az ilyen szövegtémák. Én valamennyire tudtam angolul – írni-olvasni, fordítani – és nagyon érdekelt, hogy kinn miről énekelnek az általam szeretett zenekarok, rendszeresen olvastam a szövegeket. Akkoriban ezek a fantasy-dolgok a heavy rockban – a Heepnél⁵⁵, Purple-nél⁵⁶ – eléggé népszerűek voltak. Ilyen kalandozás volt ez a dal. A *Hosszú éjjel, hosszú nap* – ami egy blues, és aminek a

---

⁵⁰ Radics Béla (1946–1982) gitáros, énekes, zeneszerző, a magyar rock egyik legnagyobb legendája, az első magyar gitárhős.

⁵¹ Brunner Győző (1943) a Metro és a Taurus dobosa.

⁵² Adamis Anna (1944) szövegíró, írt az Omegának, az LGT-nek, Ruttkai Évának, Darvas Ivánnak, 1988-ban készített egy szólólemez (Adamis) is.

⁵³ Sztevanovity Dusán (1945) gitáros, szövegíró, a Metro egykori tagja. Dolgozott az MTV-ben is mint dramaturg, illetve műsorvezető. Írt az LGT-nek; bátyjának, Zoránnak és Katona Klárinak.

⁵⁴ A Píramis 1975 és 1982 között létezett kemény rock zenekar, az 1970-es évek második felének legnagyobb sikerű hazai zenekara.

⁵⁵ A Uriah Heep brit heavy rock zenekar, 1968-ban alakult, csúcskorszakát az 1970-es évek első felében élte.

⁵⁶ A Deep Purple a heavy rock legnagyobb hatású zenekara. Az 1968-ban alakult brit együttes az 1970-es évek elején élte csúcskorszakát, ekkor készültek legnagyobb hatású albumaik.

közepe átment 6/8-ba – ez egy zseniális ötlet volt akkor és a közönség is nagyon szerette, viszont már gyökereiben jellemző arra, amilyen szövegeket később írtam. Egy férfi-nő viszonyt mesélt el, hétköznapi történetet, hétköznapi nyelven. Elméletileg a magánügyet sikerült úgy megfogalmaznom, hogy az közügyé váljon. Tudatosan mentem később abba az irányba, hogy aki hallja, az magáénak érezze. A dalszövegben való kommunikálás arról szól, hogy teljesen mindegy, hány ember van a nézőtéren, öt, száz, ezer vagy ötezer. Az nem ennyi, hanem ötször, százszor, ezerszer, ötezerszer egy ember. Mindig egy embert kell megszólítani, és akkor lesz ez közügy, amikor a közönség minden tagja megszólítva érzi magát ezekben a dalokban. A mai napig így írom a szövegeket. Később, a nyolcvanas években kitaláltam a Bojtorjással, hogy hogyan lehet a countryt magyarul megszólaltatni úgy, hogy az hiteles legyen. Soha nem a tömegekhez akarok szólni, utálom, amikor valaki ezt teszi, mert az olyan, mintha egy pulpitusról, szószékről, ex katedra jelentene ki dolgokat. Én kommunikálni akarok.

Dragojlovics Péter:

Ki arcán csillagot visel?

Horváth Attila:

Ez is a hippi vonulathoz tartozik. Érdekes módon, ez egy teljesen elveszett dal lett. Amikor az *Emléktársaság*⁵⁷ kiadta az amatőr, kicsit feljavított felvételeket, nem lehetett érteni a szöveget. Vért izzadtam, amíg valahogyan meg tudtam fejteni. A többit nem mondom, hogy fejből tudtam, de amikor az első sor megszólalt, tudtam, mi jön. Ennél a dalnál viszont rongyosra hallgattam a felvételt, és rettenetes fantáziával próbáltam kihámozni, milyen magánhangzók szólaltak meg, mert azt még nagyjából lehetett hallani. Mozaikonként raktam össze, hogy megjelenhessen nyomtatásban a bookletben.

Dragojlovics Péter:

Voltak még ilyen elfelejtett dalok, mint például a *Csontbrigád*.

Horváth Attila:

Azt nem is játszották élőben soha. Aztán a *Csodálatos utazás*, amit az Alligátorban⁵⁸ játszott Béla, de a Taurusszal soha. Az Alligátorban is én írtam a szövegeket, és Béla vitte magával a Taurusban írt dalait.

Dragojlovics Péter:

A Taurus volt az egyetlen olyan zenekara Bélának, amellyel nem játszott Hendrixet és Creamet. Nem volt kifogása ez ellen?

Horváth Attila:

Nem. Hogy első megközelítésben hogy állt ehhez, felmerült-e ez a kérdés, azt nem tudom, mert nem voltam ott az elején minden megbeszélésen, de a mi szándékunk az volt,

---

⁵⁷ Radics Béla Emléktársaság, 2000-ben alakult.

⁵⁸ Az Alligátor Radics Béla Taurus utáni, kérészéletű, 1973-ban létezett zenekara.

hogy saját dalokat írjunk. Én soha nem hallottam Bélától olyat, hogy neki kifogása lett volna ez ellen. Akkor már ott volt a minta, az LGT⁵⁹ mint első szupergrup. Akkoriban már jelentek meg nagylemezek, a komolyabb zenekarok saját repertoárral rendelkeztek. Akik még akkor is utánjátszó együttesek voltak, azok komolytalannak számítottak, tehát természetes volt, hogy egy magára valamit is adó formáció saját dalokat ír. A rocknak ez a lényege. Persze, a beatkorszakban még arról volt szó, hogy másoljuk le azt, amit kinn hallunk, hogy itthon is legyen ilyesmi. A rock már túllépett ezen, azt mondta, hogy nem arról van szó, hogy mi az, ami kinn népszerű, hanem arról, hogy terjesszük azt a szabadságvágyat, gondolkodásmódot, fogalmazzuk meg magyarul, adjunk programot, mintát. Sokkal inkább önkifejező minta volt, mint a korai beatidőszakban, amikor minden zenekar másolt. Aztán Bródyék elindították ezt a dolgot, hogy írjunk saját dalokat, magyarul. (Eleinte ők is egy-két számot csempészték az angolszász repertoárba, aztán egyre többet, majd átálltak a saját dalokra.) Azok a népszerű zenekarok mint a Liversing,⁶⁰ a Meteor,⁶¹ bár mindkettőnek voltak saját nótáik, de továbbra is megragadtak azon a vonalon, hogy a kinti nagy durranásokat játszották, rettenetesen jó színvonalon. Nem váltak önmagukká, ezért kerültek az elhallgatott zenekarok kategóriájába, mert nem is nagyon volt mit lemezre venniük. Ha megkapták volna a nagylemezkészítés lehetőségét, akkor bajban lettek volna, mert annyi saját nótájuk nem volt, hogy az elég lett volna egy albumra. Akkor nyugati számokat játszottak volna fel?

Dragojlovics Péter:

A Bergendy végül is megtette ezt, a *Beat-ablak* lemezzel.

Horváth Attila:

Persze, de az inkább a slágeresebb vonulat volt. Amikor a Taurus megalakult, természetes volt, hogy ez egy önkifejező zenekar lesz. Rettenetesen sikeres is volt, a lemez, a rádió és a tévé nélkül is. Bár a tévében készült pár felvétel.

Dragojlovics Péter:

Már az eredeti felállással is, vagy csak Zoránnal⁶²?

Horváth Attila:

Csak Zoránnal. Az 1972-es szilveszteri műsorban volt Taurus az éjszakai blokkban. Rádiófelvétel a két kislemez dalaiból készült, ezeket ott vették fel, néhányszor játszotta is őket a rádió. Országos népszerűsége nem igazán tudott szert tenni a zenekar, csak Pest és vonzáskörzetében, ellentétben a Loksival, ahol volt lemez, rádió és tévé bőven.

Dragojlovics Péter:

Tehát mondhatjuk, hogy a két megjelent kislemez porhintés volt?

---

⁵⁹ A Locomotiv GT az első magyar szupergrup, 1971-ben alakult.

⁶⁰ A Liversing az első hazai rhythm and blues zenekar, 1963-ban alakult. A korszakban ők játszották a legvadabb zenét, nekik volt a legkeményebb közönségük. Az együttes 1968-ig működött.

⁶¹ A Meteor 1967-ben alakult beatzenekar, amelynek Demjén Ferenc is tagja volt.

⁶² Sztevanovity Zorán (1942) gitáros, énekes, zeneszerző. A Metro alapítója. Az 1970-es évek második felében szólópályára lépett.

Horváth Attila:

Nagyjából igen. Holott – és ez a legborzasztóbb a történetben – a Citadellában tartott szakmai bemutatón Erdős⁶³ már ígéretet tett a nagylemezre. Első látásra tudta, hogy ebben a történetben van spiritusz. Ott borult ez meg, hogy arra senki sem számított, hogy valóságos tömeghisztéria veszi körül a zenekart, már a bemutatkozó koncerttől kezdve. De a koncert utáni felvonulások, skandalások, meg ami a hajó környékén történt... Szerdánként, ha jól emlékszem, sétahajó volt, este hattól tízig, fel Visegrádig, aztán vissza. Akkoriban ez divat volt. Voltak sétahajók a Balatonon, a Dunán. Mindig kétszer annyian voltak, mint ahányan felfértek. Az volt a megdöbbenő, hogy akik nem fértek fel, nem mentek el, hanem amikor négy óra múlva visszajött a hajó, még mindig ott álltak és vártak, hogy legalább lássák megérkezni a zenekart, lejönni a zenészeket a hajóról. Akik pedig feljutottak, azoknak a brahistább része, ahogy készülődött a kikötéshez a hajó, beugrált a vízbe és kiúszott a partra, hogy amikor kiköt a hajó, ők már a parton legyenek, és ott fogadhassák az együttest. És ez a belváros szívében történt, millióan látták. Ettől úgy megriadt a hatalom, hogy az borzasztó. Ez volt az oka annak, hogy visszakozott a Lemezgyár, mert túlságosan harsány volt a banda, túl nagy sikere volt, amit ők nem tudtak kezelni, kordában tartani. Jobb a békességalapon úgy döntöttek, hogy ne legyen lemez, mert akkor ugyanez országos szintű hisztériává válik, az meg kinek hiányzik? Úgy félt ettől a hatalom, mint a tűztől. Újratervezték az útvonalat, mint a jó GPS-ek. A tagcsere a lemez érdekében tett kompromisszum volt, de valójában a zenekar bomlását indította el. Én a mai napig jóban vagyok Zoránnal, a világon semmi baj nem volt vele, de csizma volt az asztalon. És ezt ő is érezte.

Dragojlovics Péter:

Igen, ezt talán az is jelezte, hogy ő nem is írt számokat. Volt viszont egy dal, a *Lazítás*, aminek Dusan írta a szövegét. Ez hogy történt?

Horváth Attila:

Zorán miatt. Neki és Brunnernek az volt a célja, hogy hozza a testvérét, de Béla és Fecó azt mondták, hogy nem, ők ragaszkodnak hozzám. Amúgy nem rossz az a dal, nincs semmi baj vele.

Dragojlovics Péter:

A heavy rock mellett a latin hatás is megjelent a *Taurus* zenéjében, lásd például a *Szép lányok jönnek és mosolygnak rámat*.

Horváth Attila:

Persze. Győző ennél a dalnál előre jött kongázni.

Dragojlovics Péter:

Érdekes, hogy az MHV hallani sem akart a nagylemezről, még Zoránnal sem, ehhez képest a *Magyar Ifjúság* 1972. szeptemberi számában olvasható egy interjú, amiben Béla arról beszél, hogy hamarosan dupla lemezanyagot fognak felvenni.

---

⁶³ Erdős Péter (1925–1990) a Magyar Hanglemezgyártó Vállalat vezetője.

Horváth Attila:

Ez légből kapott dolog volt, szó nem volt ilyesmiről.

Dragojlovics Péter:

Mennyire érintett váratlanul a zenekar feloszlása?

Horváth Attila:

Először akkor lepődtem meg, amikor kiderült, hogy kirúgták Lajost. Érdekes, hogy nagyon sok megbeszélés a mi lakásunkon folyt – ahogy később a Piramisonál is –, vagy Győzőnél. Amikor szóba került, hogy Zoránt bevesszük, az még az én lakásomon történt. Akkor még arról volt szó, hogy még egy taggal bővül a zenekar. Lajos nagyon-nagyon tiltakozott ez ellen. Béla is inkább Lajos pártjára állt, Fecó Győző mellé, tehát 2:2 volt az arány. Emiatt annyira elmérgesedett a viszony, hogy úgy döntöttek, jöjjön Zorán Lajos helyett. Érdekes módon, amikor ez szóba került, az már nem az én lakásomon történt. Azt mindenki tudta, hogy én nagyon közel állok Lajoshoz, és ennek hangot is adtam. Én is vele értettem egyet. Arról már nem is tudtam, hogy őt kirakták az együttesből, mert nem a jelenlétemben közölték ezt vele. Azt, hogy ő nem tag többé, tőle tudtam meg, utólag. Akkoriban az volt a szokás, hogy én ébresztetem őt telefonon. Megbeszéltük, hogy mi történt, mik a tervek. Egyik reggel szokás szerint hívtam és kérdeztem, hogy mi lesz, mire megkérdezte, hogy „Te nem tudtad? „Mit?” „Nem hallottad? Én már nem vagyok a zenekarban.”. Elejtettem a telefont. Már ez sokkoló meglepetés volt számomra, ehhez képest az, ahogy nem sokkal később vége lett a történetnek, az már nem volt akkora meglepetés, de lesújtó volt. Most akkor hogyan tovább? Elindult a pályám, és már véget is ért? Itt félbe maradt valami, amit nem tudunk folytatni, tovább vinni. Viszonylag gyorsan alapította meg Béla az Alligátort, amit velem együtt képzelt el, így elég hamar túljutottam ezen a tanácstalan állapotban. Ez nem volt semmilyen szinten a Taurushoz mérhető zenekar, de itt is saját dalokat írtunk. A *Napfényes napok*, a *Tovább* már itt íródtak.

Dragojlovics Péter:

Csak Béla írt dalokat az Alligátorban?

Horváth Attila:

Nem, hanem a billentyűs, Palánkai Ferenc is, de valami miatt az Alligátorra nem emlékszem olyan élénken, mint a Taurusra. Talán még nagyon közel volt időben a Taurushoz. Nem volt olyan súlyú, és számomra nem is volt annyira szívügy.

Dragojlovics Péter:

Egyértelmű volt, hogy az Alligátor feloszlása után nem dolgozol tovább együtt Bélával?

Horváth Attila:

Mivel nem csinált zenekart, ez szóba sem került. Ő akkor beszállt vendégként különböző együttesekbe, és attól fogva már nem is írt dalokat. Visszatért megint Hendrixhez,

a Creamhez, amiben nagyon ki is élte magát, és nem is hiányzott neki, hogy saját számokat írjon. Akkor meg is szakadt a kapcsolatunk, holott addig elég szoros volt, sokszor voltam nála kinn Angyalföldön, ő is volt sokszor nálam, kettesben is sok időt töltöttünk együtt, sok közös programot csináltunk. Azt is nekem jelentette be először, és teljesen padlót is fogtam tőle, hogy az akkor már alkoholistának minősített és akként számon tartott Béla vett egy autót, egy Volkswagent.

„Gyere, Petőfi – így hívott –, ugorj be, megyünk egy próbakört!”

„Neked van autód? Te tudsz vezetni?”

Teljesen padlót fogtam. Ahogy vége lett az Alligátornak, elszakadtunk egymástól. Egyszer-kétszer még kimentem hozzá, de aztán egyre lazább lett a kapcsolatunk, és a végén teljesen más irányba fordult az életünk.

Dragojlovics Péter:

Ezt követően írtál több zenekarnak, például az Olympiának⁶⁴ és a Baksa⁶⁵ utáni Kexnek⁶⁶.

Horváth Attila:

Igen, mert akkor nagyon kerestem az utamat, hogyan tovább. Az Alligátor abból a szempontból jó volt, hogy tudatosult bennem, hogy attól, hogy vége a Taurusnak, ennek a történetnek még nincs. Elég sokat nyüzsögtem abban az időben, és a Taurus kapcsán nem azt mondom, hogy nagyon ismert figura lettem, de a szakmában már tudták, hogy ki vagyok, tehát nem a nulláról kellett indulnom, volt egy komplett produktum mögöttem. Emiatt több irány alakulóban volt. Akkor Mogyorósi⁶⁷ és Póka⁶⁸ akikkel sokat lógtunk együtt, jó cimborák voltunk, az Olympiában játszottak. Mogyoró írt nótákat, jött fel hozzám, és a kisszobában mutogatta, miket alkotott. Három-négy nótát összeraktunk, egy közelgő egyetemi színpadi koncertre, ami ennek a felállásnak a bemutatkozása volt, és ezeket a nótákat ott le is nyomták. Hogy a Kex-szel hogy kerültem kapcsolatba, arra már nem emlékszem. Összesen egy dal erejéig voltunk kapcsolatban.

Dragojlovics Péter:

Megmaradt ez a dal?

Horváth Attila:

Egy tévéműsorban volt látható. *Harminchét fokos láz* volt a címe, Doleviczényi⁶⁹ írta a zenéjét. (Talán még egy nótát írtunk, de abból nem lett semmi.) A Ráth György utcában lakott a francia barátnőjével, és amikor 1981-ben a Józsefvárosból az Alkotás utcába költöztem,

---

⁶⁴ Az Olympia 1968-ban alakult soulegyüttes, vezetője Charlie volt. Több filmben is szerepeltek, nagylemezük azonban nem jelenhetett meg.

⁶⁵ Baksa Soós János (1948) énekes, dalszerző, képzőművész. A Kex frontembere, 1971-ben Nyugat- Berlinbe disszidált.

⁶⁶ A Kex 1968 és 1972 között létezett együttes.

⁶⁷ Mogyorósi László (1949) gitáros, játszott a Metróban, a Syriusban, az Olympiában, majd 1973-ban disszidált az Egyesült Államokba.

⁶⁸ Póka Egon (1952) basszusgitáros, zeneszerző, játszott a Tűzkerékben és a Hobo Blues Bandben. Jelenleg a Kőbányai Zeneiskola igazgatója.

⁶⁹ Doleviczényi Miklós (1948) billentyűs, a Kex vezetője, jelenleg Németországban él.

eszembe jutott, mennyit jártam hozzá. A Bergendynek is írtam egy nótát, ezt nagyon kevesen tudják. Főleg Hajdú Sanyival⁷⁰ voltam akkor jó kapcsolatban. Gyakran jártam az E-épületbe a koncertjeikre, utána éjszaka Sakál Vokál volt a bárban, és ott iszogattunk és jól eldumálgattunk. Egyszer mondta, hogy van egy nótája, írjak rá szöveget. Minden szövegüket Rózsi⁷¹ írta, de mondta, hogy ő szeretne velem is dolgozni, próbáljuk meg, hátha lesz ebből valami. Akkoriban nagyon sokat beszélgettünk a sci-firől. Ő rajongásig szerette az ilyen típusú könyveket, örületes sci-fi gyűjtő volt. Én annyira nem, de az alapműveket, Asimovot,⁷² Lemet⁷³ és társaikat olvastam. Azt kérte Sanyi, hogy valamilyen sci-fi témát írjak meg. Ez meg is történt, nagyon kellemes nóta volt, egy-egy sor még rémlik is. Valami hercegnőről szólt, aki folyton járja a világot és intéz pozitív dolgokat, szóval ilyen utópisztikus dolog. Nem volt nagy durranás, nem is lett belőle semmi, de a zene bekerült a Bergendy repertoárjába, íródott rá szöveg, az volt a címe, hogy *Iskolatáska*. Lefordítottam a Syrius⁷⁴ *Az ördög álarcosbálja* lemezének a szövegeit is teljes egészében, mert arról volt szó, hogy az MHV kiadja. Aztán menet közben a Lemezgyár ez esetben is, ki tudja, miért, meggondolta magát, és azt mondták, hogy inkább megveszik az angol licenct, de nem veszik fel magyarul az albumot.

Dragojlovics Péter:

Megvannak ezek a dalszövegek?

Horváth Attila:

Nincsenek meg. Éjszakánként ültünk a Royal sörözőben, ott mesélte el nekem Jackie⁷⁵ a háttértörténetet, hogy mi motiválta az adott nótát, mire gondolt Charlie Fischer,⁷⁶ aki a kinti producerük volt, ő vitte ki őket Ausztráliába, és a szövegeket is ő írta. Rengeteg mitológiai, bibliai utalást tartalmaztak a dalok és ezeknek a háttéréről is mesélt Jackie. Megbeszéltük, aztán hazamentem, és megírtam a szöveget. Hosszú ideig tartott ez a meló. Egyik alkalommal aztán azzal a hírrel fogadott Jackie, hogy hiába dolgoztunk, nem lesz lemez. Akkor én nagyon dühös lettem, olyan kilátástalannak tűnt ez az egész... Ez az MHV ekkora bevehetetlen hatalom? Bármit csinálok, megígérik, aztán nem lesz semmi az egészből? És akkor hazamentem, széttéptem, majd elégettem azt a füzetet, amibe a szövegeket írtam. Sorokat se tudok felidézni belőlük, azt szándékosan kiradíroztam magamból.

Azután jött a Piramis. Lajosék kinn vendéglátóztak, és alakítottak egy nagyzenekart, fúvósokkal, már ennek is Piramis volt a neve. A Metro Klubban volt a bemutatkozó buli. Elekes Pisti,⁷⁷ Szigeti Béla⁷⁸ dobolt, Hanka Péter⁷⁹ gitározott. Aztán kimentek Svájcba és az

---

⁷⁰ Hajdú Sándor (1939–2013) trombitás, zeneszerző, karmester, a Bergendy együttes tagja.

⁷¹ Demjén Ferenc (1946) basszusgitáros, énekes, szövegíró, a Bergendy, a V'Moto-Rock egykori tagja, majd szólista.

⁷² Isaac Asimov (1920–1992) orosz származású amerikai író és biokémikus.

⁷³ Stanislaw Lem (1821–2006) lengyel science-fictioníró.

⁷⁴ A Syrius a hazai progresszív rock legfontosabb zenekara, legendás felállása 1969–1973 között működött

⁷⁵ Orszáczky Miklós (1948–2008) basszusgitáros, énekes, zeneszerző, a Syrius frontembere, 1974-ben Ausztráliába költözött.

⁷⁶ Charlie Fischer (1949) a Syrius ausztrál menedzsere, valamint szövegírója.

⁷⁷ Elekes István szaxofonos, játszott az Atlantiszban és az Atlasban.

⁷⁸ Szigeti Béla dobos, a Bajtala-trió tagja.

⁷⁹ Hanka Péter, az Atlasz, a Metro, a Juventus gitárosa.

ottani felálláshoz Szigeti helyett csatlakozott – ő kinn maradt – Pinyóka (Köves Miklós)⁸⁰. Én akkor katona voltam, bár szerencsére nagyon rövid ideig, mert azt nagyon nem akartam, és zseniális módszert találtam ki, hogy le tudjak szerelni. A nagy poén az volt, amikor Lajos írt nekem egy levelet Svájcából, és az állt benne, hogy hegyezd a tollad, mert zenekart fogunk csinálni. Annak a szállodának a papírjára írta, ahol laktak, és a levélhez mellékelve volt egy szalvéta, amin egy félmeztelen huri⁸¹ feküdt egy ágyon vagy asztalon, és három öregember állt körülötte fezen, egy foguk volt, csorgott a nyáluk, és bámulták őt. A nő nemi szervéhez vezetett egy nagy nyíl, aminek a végére Lajos oda írta, hogy „És itt vagyunk mi!”. Apám volt annyira „okos”, hogy nem felbontotta a levelet, hanem betette egy másik borítékba és utánam küldte, csak áthúzta a címezést, és fölé írta az újat. Természetesen az elhárító tiszt fiókjában landolt a levél, mert mi az, hogy egy katona, aki ráadásul pár hete vonult be, egyből Svájcból kap levelet? Persze, hogy felbontották. Na most, amikor ezt a szalvétát meglátták, azonnal mehettem raporra, azaz csak két hét után, mert addig nyomoztak. Na, akkor kifaggattak, hogy milyen kapcsolatban vagyok én Lajossal, és mi az, hogy Svájcból küld levelet? Egyből nyomozni kezdtek. Minden szálát fel kell göngyölni, mert ez nemzetközi kémügy! És eljutottak Lajos édesapjáig, aki a Honvédelmi Minisztériumban dolgozott, így tisztázódott a dolog, és megkaptam a levelet. Gyorsan leszereltem, mire hazajöttek, civil voltam és akkor örült lendülettel belefejtünk a dologba.

Dragojlovics Péter:

Hogy emlékszel a zenekar korai időszakára, amikor két billentyűssel játszottak, még Révész nélkül?

Horváth Attila:

Akkor még nem is nagyon készültek számok. Kicsit már zavaros nekem az az időszak. Mindenki arra várt, hogy jöjjön Sanyi, de akkor még vagy szerződés kötötte, kötelezettségei voltak a Generállal,⁸² vagy még csak nem akart jönni, ki akarta szimatolni, hogy milyen zenét fog játszani a zenekar, sikeres lesz-e? Lehet, hogy tutira akart menni. Ősszel aztán jött, és onnantól áll össze az igazi felállítás. Onnantól vannak komolyabb emlékeim.

Dragojlovics Péter:

Néhány dalcím az ős-Piramistól: *Valamit tenni kellene, Kerüld el őket, Megbuktlál*. Beszélnél ezekről?

Horváth Attila:

Ezeket S. Nagy⁸³ írta. Nagyon furcsa volt nekem, hogy ő is ír, de Lajosék már tényleg lépni akartak lemezüggyben. Lajos nem akarta, hogy ennek a zenekarnak is úgy alakuljon a sorsa, mint a Taurusé, így ő is hozott kompromisszumokat. S. Nagy jóban volt a tévésekkel, jól bejáratott név volt, komoly kapcsolatai voltak, írt az Omegának, a Metrónak, szóval nem

---

⁸⁰ Köves Miklós (1954) dobos, játszott a Nonstopban, a Piramisban, a Miniben.

⁸¹ Az iszlám Paradicsomban lévő gyönyörű szép fiatal szűz nő, aki boldoggá teszi az igazhívőket.

⁸² A Generál 1971–1979 között létezett együttes, amelynek két, markánsan elkülöníthető korszaka volt: az első felállítás vokális, könnyen befogadható popzenét, a második funktyt játszott.

⁸³ S. Nagy István (1934–2015) Emerton- díjas dalszövegíró.

volt olyan idegen tőle ez a zene sem. Ha vele jó kapcsolatba kerül a zenekar, talán ő tud segíteni, hogy bizonyos ajtók kinyíljanak. És ezt nekem, mint keserű békát, le kellett nyelnem. Még tovább bonyolította a helyzetet az, hogy 1976-ban én beleszerettem egy lengyel tolmács lányba, aki magyar zenekarokat vitt ki oda, illetve lengyel bandákat kísért nálunk. Amikor a Budka Suflerával⁸⁴ volt közös turné, én is mentem velük, és ott ismertem meg őt. Lehet, hogy a kalandvágy volt a nagyobb, mint a szerelem, de elvettem őt feleségül, és kiköltöztem Varsóba. Nem is lett volna hova hozni őt, mert apámmal és húgommal laktunk együtt. Mondjuk kinn sem voltak jobbak a körülmények, ugyanis nagy családja volt, társbérletben laktunk. Egy évig voltam kinn, és amikor 1977 nyarán hazajöttem, a legnagyobb megrökönyödésemre kezembe került a már megjelent nagylemez, amin két dalom volt, és azok sem az én nevemen jelentek meg. Magyarázatot kértem Lajostól, és azt mondta, hogy elég hirtelen kapták meg a lemez lehetőséget. Én úgy mentem ki, hogy telefon, fax van, nincs olyan nagy távolság a két ország között, egyszer ők is voltak kinn egy turnén, a Skorpió is többször, tehát tartottuk a kapcsolatot. Szóval úgy mentem ki, hogy semmi gond a távolsággal, mindegy, hogy itt ülök, vagy ott, és írom a szövegeket. Mivel olyan gyorsan jött a lehetőség, nem volt idő távszövegírássra, így Pitykó megírta a szövegeket. Nekem két nótám van a lemezen, a *Szabadnak születtem* és a *Ha volna két életem*. Ezek már készen voltak a kiköltözésem előtt. Az egyik Gallai-, a másik Som-dalként volt feltüntetve. Lajos akkor elkezdte magyarázni, hogy ez azért van, mert mi mindent megoldunk, keresztülmegyünk a falon is, nem kell nekünk külső segítség, és azt sugározzuk, hogy nem dolgozunk külső emberekkel. Nekem olyan nagyon nem tetszett ez a magyarázat. De aztán jött a *Kívánj igazi ünnepet*, ahol feltüntették a nevemet, igaz, az csak kislemezen jelent meg. Ezért hittem el azt, amit Lajos ígért, hogy a következő lemezen már nem így lesz. Így teljesen nyugodt voltam, aztán mégsem úgy történt, ahogy megígérte. Akkor dühös lettem. A harmadik lemeznél rákérdeztem, hogy ugye most már ott lesz a nevem? Persze. És ott sem tüntették fel. Akkor közöltem, hogy gyerekek, én akkor kiszállok, ezt így nem csinálom. Miközben a szívügyem volt a zenekar, és sülve-főve együtt voltunk, Lajosra pedig úgy tekintettem, mint a bátyámra, már a kezdetek kezdetétől. De az ő részéről már más volt a helyzet. Valószínűleg az történt, hogy amikor ő kikerült a Taurusból, bár tudta, hogy abban nekem semmilyen szerepem nem volt, de valamilyen szinten rám is megorrolt, hogy miért maradtam ott utána. Bár sosem beszéltünk erről, de lehet, hogy volt benne ez ügyben egy kis tüske. Őt ez sokként érte, de az a típus volt, aki minden gödörből kimászott, és ami nem ölte meg, az megerősítette. A Piramis már teljes egészében az ő zenekara volt, ott már minden harcot egyedül kellett megvívnia, minden teher az ő vállán volt. Ez kicsit jellemformáló is tud lenni, tehát már az én irányomban is kicsit főnökösdit játszott. Ezzel együtt én nem akartam kenyértörésre vinni a dolgot, mert, ahogy mondtam, szívügyem volt, és az együttesnek is. A negyedik lemezen már nemcsak, hogy az én nevemen jelentek meg a dalok, de volt egy közös turnénk is. Nekem volt akkor pár egy szál gitáros nótám, amiket előadtam élőben.

Dragojlovics Péter:

Hogyan jött az ötlet, hogy ismét színpadra állj?

---

⁸⁴ A Budka Suflera 1969-ben alakult lengyel rockegyüttes.

Horváth Attila:

Ez a történet úgy kezdődött, hogy volt egy másik nagy szerelmem egy balett-táncosnő, aki akkoriban éppen a lipcsei színházban táncolt. Kimentem hozzá látogatóba. Tél volt, akkor már a Rózsavölgyiben dolgoztam – és amikor utaztam volna haza, akkor kiderült, hogy hóvihár miatt nem indulnak a gépek. Aztán másnap sem, harmadnapra pedig olyan tüdőgyulladást kaptam, hogy ott ragadtam Lipcsében. Amikor érkeztem, a vámosok, illetve a határőrök udvariasan megkérdezték, milyen célból jöttem? A barátnőmhöz. Meddig marad? Egy hétig. Meg is volt a visszaútra a jegyem. Két napja feküdtem az ágyban, amikor dörömböltek az ajtón. A Stasi⁸⁵ volt az: „Rég lejárt az egy hét, elvtárs! Mit keres még mindig itt?”

Én nem beszélek németül, úgyhogy próbáltam angolul, de az meg nekik nem ment, úgyhogy kézzel-lábbal társalogtunk. Amikor a Stasi jött, egyedül voltam, mert a lány a színházban volt. A házban lakott a lánynak a férje – akkor még férjnél volt, aztán elvált, mert úgy döntöttünk, hogy megpróbáljuk együtt. A férjen keresztül elmentek az orvoshoz is, és felelősségre vonták, hogy nem kamu-e a betegségem, és nem falaz-e valami rettenetes nemzetközi összeesküvéshez azzal, hogy kamu papírt ad nekem?

Volt egy erdélyi származású lány is a színházi társaságban, ott ismertem meg a Wolf Biermann⁸⁶-történetet. Ő egy trubadúr volt az NDK-ban, és valami miatt a palit nagyon nem tűrte a rendszer. Egy idő múlva már ki sem léphetett az utcára. A lemezeit is a lakásán készítette, amik megjelenhettek ugyan, de azonnal tiltó listára is kerültek. Érdekes módon azok a zenészek, akik feljártak hozzá, azokat volt, hogy balest érte, volt, hogy eltűntek. Egyszer kapott egy meghívást Nyugat-Berlinbe, és érdekes módon ki is engedték, de közölték vele, hogy maradjon is ott. Ezután Nyugat-Berlinben készítette a lemezeit, amik titkos úton bekerültek az NDK-ba, de be voltak tiltva. Bűncselekménynek számított Biermann-lemezt birtokolni. Az már nagyon bizalmas dolog volt, hogy ez a kis társaság elmesélte nekem, hogy az egyik színésznek van tőle lemeze. De ezt az információt csak a szűk társasággal osztotta meg, olyanokkal, akikben feltétlenül megbízott. Megmutatták az albumot, és semmi különös nem volt egyébként. A kedvesem lefordította a szövegeket, és azokban sem találtam semmi olyat, ami ezt a horror történetet igazolta volna. Jó volt, körülbelül azt művelte, amit én. Semmi kiugróan durva, véres szájú rendszerellenesség nem volt benne, csak őszinteség, de már az is veszélyes volt. Az NDK-ban ezt nagyon nem szerették. Titkos helyeken rejtegették a lemezeit, volt valami titkos jel, amiről felismerték, hogy kinek van albuma tőle.

Hosszú ideig ott maradtam, tehát sokat voltam egyedül. Viszont a szerelmem készített nekem egy nemzetközi hírű gitárkészítő mesterrel egy gitárt, ami a mai napig megvan. Amikor már lábadoztam, elkezdtem rajta játszogatni. Írtam pár nótát, a magam szórakoztatására. Itthon megmutattam a srácoknak, hogy van-e olyan, amit használhat a Piramis? Nem volt ilyen, de azt, hogy én ezeket el tudom játszani, azt tudták. Lajos találta ki, hogy ne csak azt csináljuk, hogy mostantól az én nevemen jelennek meg a nóták, hanem hogy egy kis kárpótlás is legyen, meg beharangozó hírverés is, ismerjen meg személyesen is a közönség, lépjek fel a következő turnén előttük. Ez olcsóbb is, mint egy előzenekar, meg kényelmesebb is. Úgy lettem felkonferálva, hogy most színpadra lép először még Attila

---

⁸⁵ A Német Demokratikus Köztársaság állambiztonságért felelős központi állambiztonsági szerve.

⁸⁶ Wolf Biermann (1936) német dalszerző, dalszövegíró, gitáros, énekes.

néven, de aztán mondtam, hogy a teljes nevemet használjuk, az a srác, aki eddig is írta a szövegeink nagy részét, ismerjétek meg őt. Ez lett *A nagy buli* koncertlemez, amit az Ifiparkban vettek fel. Ott is felléptem előttük, meg is van az a felvétel, mert a Parkban minden koncertet felvettek. Nagyon érdekes ez a történet is. Az igazgató-helyettes barátom volt, ő adta oda a kazettát, meglepetésként. Aztán pár nappal később kaptam tőle egy telefont, hogy amit felvesznek, azt archiválják, de az én fellépésemmel véletlenül nem tették ezt meg, szóval kölcsönkérhetné-e a kazettát, hogy beiktassák? Persze. Én akkor még a József utcában laktam, balra a Mátyás, jobbra a Rákóczi tér. Mindkét helyen gyakran előfordultam, benne a sűrűjében. Mindkét oldalon voltak olyan barátaim, akik többször is jártak a rendőrségen. A mi ablakunk a Tolnai utcára nyílt. 1956-ban ott még egy hatalmas udvar volt, ahol a rabok a napi sétájukat tartották, akkor pedig szovjet tankok állomásoztak ott. A mi házunkból is Molotov-koktéloztak a srácok. A szovjetek be is lőttek, a mi lakásunkba is, a falon sokáig látható volt a golyónyom. Mi akkor nem voltunk otthon, ugyanis az első pár napot az óvóhelyen töltöttük, aztán a szüleim megszervezték, hogy amikor a nagymamáméktól jön fel az élelmiszerszállítmány a Péterfybe, minket is felraknak a teherautóra, menjünk le a nagyszülőkhöz. Amikor hazajöttünk, akkor láttuk, hogy az ablakkal szemközt ott a golyónyom.

Visszatérve a koncertfelvételhez: valamelyik téri cimborám mesélte, hogy „képzeld, hogy jártam! Bevittek kihallgatásra, és amikor kiment a kihallgató tiszt, ott ültem egyedül, és tudod, mit hallottam a szomszéd szobában? A te ifiparkos felvételedet kazettáról.” Akkor esett le, hogy azért kérték vissza tőlem, mert amikor felvették, eszük ágában sem volt archiválni. Ki ez a gyerek itt egy szál gitárral? Menet közben kiderült, hogy én énekeltem egy olyan nótát, ami gyakorlatilag '56-ról vagy annak folyományaként egy olyan családról szól, ahol a fater disszidált. Úgy konferáltam fel, hogy „aki ma huszonhárom éves, az pont akkor született, mint amikor a dalban említett események történtek.” Az igazgató részéről egyből jött a fejszámolás. Hoppá, mi van? Vissza kellett hallgatni, hogy mi szólt a színpadon. De hol a felvétel? Így aztán visszakérték a kazettát, majd leadták a rendőrségnek, hogy hallgassák meg, nincs-e valami rendszerellenes izgatás abban, amiről énekel a kiscsávó? Egyébként olyan ártalmatlan volt a nóta, hogy visszakaptam a kazettát, nem is lett ebből az ügyből semmi. Révész Sanyi mesélte, hogy ahogy konferáltam, egyből leizzadt az igazgató, és le akart tépni a színpadról, alig tudták őt visszatartani. Érdekes volt egyébként a fellépés, mert a közönség – volt kinn tizenvalahányezer ember – egyik fele le akart kiabálni, a másik fele meg őket akarta leállítani, mivel én úgy lettem bemutatva, hogy a Piramis része vagyok. Akkor hallgassuk már meg, mit énekel ez a srác! És már jött is a skandálás, hogy „Attila, Attila!”, a másik felétől meg az jött, hogy „Takarodj, takarodj!” De a legszebb az volt, hogy a végén elénekeltem a *Kívánj igazi ünnepet* című dalt, és ugyanúgy velem énekelte a tízezer ember, mint Sanyival. Az utánazhatatlan, hátborzongató élmény volt. De aztán rájöttem, hogy nem vagyok én színpadra való, viszont így tisztába tettük a történetet. Utána jött az *Erotika*, azt már teljes egészében én írtam.

Dragojlovics Péter:

Amikor 1977 nyarán hazatértél Varsóból, már létezett a Piramis-jelenség. Milyen volt ezzel szembesülni, és hogy élted meg ezt az örületet?

Horváth Attila:

Teljesen euforisztikus történet volt. Nekem felemás volt, mert rettenetesen nem hagyott nyugodni, hogy nem az én nevemen jelennek meg a nóták, négerként dolgozom a háttérben, a zenekar egyre népszerűbb, a csajok megvesznek értük, rólam pedig senki sem tudja, ki vagyok? Közben pedig velük voltam, emiatt így felemás volt.

Dragojlovics Péter:

Mit szoltál a médiában zajló vitákhoz? Kell-e nekünk Piramis-brigád, Révész-örs, satöbbi?

Horváth Attila:

Azokon röhögtem. Mi következetesen abba az irányba mentünk el, amit a Taurusban kezdtünk, lásd például a *Megátkozott ember* című dalt. Valami miatt a csövesek magukénak érezték ezt, elkezdték a zenekart isteníteni, egy kemény mag mindenhová követte a zenekart. Hirtelen látótérbe kerültek azok, akik addig háttérben léteztek. Természetesen a hatalom, a rendőrség azt mondta, hogy ezt a jelenséget a Piramis hozta létre, mert amíg a zenekar nem volt, addig ez sem létezett. Holott dehogyisnem, csak nem vették észre. És ezek a dalok, főleg a *Kóbor angyal*, az *Őszintén akarok élni*, illetve a *Ha volna két életem* a lírai vonalról, valóságos csöves-himnuszok lettek. A zenekar ki volt tiltva több megyéből, de olyan szinten, hogy Komárom megyén keresztül sem utazhatott, nemhogy nem léphetett fel. Ha Győrben volt koncert, kerülő úton kellett menni. Engem zavart, hogy a Piramis nyakába varrták az egész csöves-jelenséget, nem megköszönték, hogy felhívja a figyelmet egy létező társadalmi problémára, hanem azt állították, hogy ő okozza azt, és azonnal lőttek rá. Aztán az, hogy kell-e Piramis-brigád meg Som-örs, olyan vitákat generált, amiket baromira komolyan vettek, és emiatt elsikkadt az, hogy ez egy zenekar. Arról miért nem beszélünk? A zenéről szó sem esett, csak a jelenségről. Ez egy nagyon jó együttes volt, de a közönségen kívül senki sem vette észre. De aztán a közönséget is elvitte az a sok felgyülemlett dolog más irányba. A dolog másik része az a megszámlálhatatlan levél, ami naponta özönlött. Mindig Pinyókánál landoltak egy nagy ruháskosárban, az ő apja válaszolta meg ezeket, mert a zenekarból senkinek nem volt erre ideje. Én gyakran olvasgattam őket, és megdöbbenő volt, hogy fiatal kölykök a legsúlyosabb, legégetőbb problémáikkal a zenekarhoz fordulnak, mert rajtuk kívül nem volt kinek elmondaniuk. Ilyeneket írtak a gyerekek, hogy „se otthon, se az iskolában nem figyel rám senki, nincs kinek elmondanom a bajaimat”. Voltak egészen súlyos, illetve gyerekes dolgok is ezekben a levelekben, például „ma egyest kaptam matekból, de senkinek nem merem elmondani, csak nektek, világgá fogok menni, mert nem merem megmutatni a bizonyítványt”. Azt bizonyították ezek a levelek, hogy itt van megint egy generáció, és senki sem törődik velük, nem veszik őket emberszámba. Egy idő után már képtelen voltam olvasni a leveleket, mert annyira elszorult a szívem, hogy mennyire magukra vannak hagyva ezek a fiatalok, és egyre inkább nőtt bennem a felelősségérzet, hogy hozzájuk kell szólni, értük kell ezt csinálni. Hogy igenis meg kell őket hallgatni, fontos, hogy valaki beszél a színpadon a gondjaikról. Ez leírhatatlan, megrázó tanulság és tapasztalat volt. A Piramis nem kicsi értéke volt a zenei életnek, kár, hogy erről esett a legkevesebb szó, a balhékról, a mellékes dolgokról beszéltek.

Egyébként, ha már szóba került a hatalom viszonya a zenekarhoz, hadd mondjak el valamit. Játszott a zenekar 1978 júniusában az Újpesti Dózsa stadionjában, ami a Megyeri úton volt. BM létesítménynek számított, az ő patronálásukkal működött. Vége volt a bulinak, nagy siker volt. A zenekar együtt maradt, és jött velünk egy arc, akiről senki nem tudta, kicsoda. De olyan természetes módon jött velünk, hogy mindenki azt hitte, valaki másnak a valakije, élvezte az egész éjszakát, a sztorikat, mindent. A végén a kocsmák után egy házibuliban kötöttünk ki, oda is jött velünk. Révész mondta, hogy ő elmegy, mert már hajnal volt. Mire a pali: „Sanyikám, még ne, várj egy kicsit!“. Eltűnt, pár perc múlva visszajött és mondta, hogy „most már oké“. Nem értettük, mi van, és akkor mondta el, hogy ő BM-es, és az a feladata, hogy vigyázzon arra, hogy ne történjen semmi különleges ezen az estén. Kétoldalú dolog volt ez, mert ő vigyázott arra is, hogy mi se csináljunk semmit, de velünk se történjen semmi, mert ez a BM sara. El kellett kísérnie minket, amíg csak mindenki ágyba nem került. Amikor Sanyi készült menni, walkie-talkie-val riasztotta a többieket, mert ez egy komplett brigád volt, csak a többieket nem láttuk. Szólt a többieknek, hogy amíg Sanyi nem ér haza, legyenek rajta. Bilincsben voltunk, de nem éreztük olyan nagyon. Ez nagyon jellemző volt a Kádár-rendszer lazuló időszakára. Mondta a pali, hogy nehogy azt higgyük, hogy neki ez élvezet, hiszen nyolckor a szőnyeg szélén kell állnia raporra és jelenteni. Neki ez púp a hátán. Megtudtuk tőle, hogy már azon gondolkodnak párt- és belügyi szinten, hogy valahogy meg kéne szüntetni ezt a zenét. Betiltatni nem lehet, de ki kéne választani két-három problémamentes zenekart, azokat teljes erőből támogatni, a többit pedig hagyni elsorvadni. De lehet, hogy ez nemcsak elképzelés volt, hanem terv is. Én abszolút el tudom képzelni, hogy ez az akkori kultúrpolitikába belefért, mert voltak ennek jelei. Az egyik kategóriából nem nagyon lehetett átkerülni, csak lefelé. Olyan előfordulhatott, hogy valaki támogatottként elvesztette a bizalmat, és lecsúszott, de hogy egy tiltott vagy túrt zenekar támogatott kategóriába kerüljön, az ki volt zárva, a kasztrendszer nem engedte.

Dragojlovics Péter:

Az tudatos volt, hogy Lajos, a Taurusszal ellentétben, nem énekelt a Piramisban?

Horváth Attila:

Igen, abszolút. A Piramis azért is volt jó mint jelenség, mert öt annyira különböző karakterből állt. Sanyi volt a sármos figura, imádták a csajok, meg voltak dögölve érte. De amennyire odavolt érte egy réteg, a másik annyira nem tudta őt elviselni. Nekik meg ott volt Janó. Előbbi a nőfaló bonviván, a másik meg a kis szerencsétlen, akiről gondoskodni kell, lehet vele anyáskodni, tehát archetípusok voltak. Mellettük meg ott volt Lajos mint macsó. Tehát nem volt olyan csaj, aki ne talált volna magának valakit. (Ilyen volt a Beatles is, a legnagyobb sikerű zenekarok ebből a szempontból is nagyon szerencsés találkozások voltak.)

Ez a dalokban is benne volt, lásd *A szerelem ördöge vagyok* című dalt, de mi így is éltünk. Őrületes csajozások, házibulik... Nagyon komoly történetek, amelyek nem is igazán nem bírnák el a nyomdafestéket.

Dragojlovics Péter:

Beszéljünk akkor *A nagy buli* koncertlemezen hallható új dalokról. *A szerelem ördöge vagyok*ot már említetted. *Csak néhány jó szó?*

Horváth Attila:

Az egy Dylan⁸⁷-dal, a *One More Cup of Coffee*.... refrénjéből indul ki. („Adj még egy csésze kávé, hívogat a völgy”) Az egész pályafutásom alatt ez volt az egyetlen sor, ami annyira megfogott, hogy tudatosan használni akartam. Amúgy teljesen másról szól a dal, mint Dylané. Erről a generációról, hogy nincs egy ember, aki egy jó szót mondana nekik.

Dragojlovics Péter:

Hív a sötét?

Horváth Attila:

Azt nem én írtam. Ez nagyon érdekes, hogy kettőt én írtam, kettőt Pitykó. A srácok itt átestek a ló másik oldalára, ugyanis az is az én nevemen jelent meg, amit nem én írtam. Utólag vettem észre, akkor már kínomban röhögtem. Az egész koncepció, amit Lajos előadott, arról szólt – de erre én csak később jöttem rá –, hogy mint kapcsolatot akarták S. Nagyt, azt viszont nem szerették volna, hogy a neve megjelenjen a lemezeken. De ha az övé nincs ott, hogy van az, hogy az enyém pedig fel van tüntetve? Így találták ki a már elmondott koncepciót.

Dragojlovics Péter:

Két évvel a koncertlemez után jött az *Erotika*, amelyen egy megváltozott, „felnőtt” Piramist hallhatunk. Mondtad, hogy a zenekart övező vitákban mindenről volt szó, csak magáról a produktumról nem. Volt ennek hatása arra, hogy egy teljesen más jellegű anyagot készítettetek?

Horváth Attila:

Volt ebben tudatosság, persze. Jött az ötlet, hogy akkor építsünk fel egy lemezt koncepciózusan, egy emberi kapcsolatot járjunk körül több oldalról. Elejétől a végéig jelenítsünk meg egy férfi-női kapcsolatot.

Dragojlovics Péter:

A dalokat prózai jelenetek kötik össze.

Horváth Attila:

Ez közös ötlet volt. A megvalósítást Lajos szervezte meg. Kertész Katát⁸⁸ és Puskás Tamást⁸⁹ hívtuk meg a szerepekre, akik akkor még főiskolások voltak. Lajos akkori kéglijében, szalagos magnóval vettük fel ezeket a kis jeleneteket, amiket később bevágtunk. Nekem annyi részem volt ebben az ötletben, hogy 1976 körül egy könyves propaganda cégnél dolgoztam a Báthory utcában, az idegen nyelvű könyveknek a részlegében, és az amerikai nagykövetségen megtudtam, hogy nyilvános a könyvtár. Azonnal bementem, és attól kezdve rendszeresen bejártam oda. Volt lemeztár is. Főleg folkos lemezek voltak, country, angol

---

⁸⁷ Bob Dylan (1941) irodalmi Nobel-díjas amerikai gitáros, énekes, dalszerző, a rock egyik legnagyobb hatású alakja.

⁸⁸ Kertész Kata (1960) színész, színészmesterség tanár, művészeti vezető.

⁸⁹ Puskás Tamás (1959) színész, rendező, a Katona József Színház alapítója.

históriás zenék, aztán néhány Dylan. Ott fedeztem fel Mickey Newburyt⁹⁰. Egy dupla lemez volt meg tőle. Gondoltam, hogy dupla albumot nem csinálnak bárkivel, úgyhogy kikölcsönöztem. Azonnal rabul ejtett. Kris Kristofferson,⁹¹ Johnny Cash,⁹² a Nashville sound⁹³ generációjába tartozott, ami kicsit folk, kicsit dzsessz, és néha kicsit rock is. Newbury szövegei sokkal mélyebbek voltak, mint a többieké. Érdekesség, hogy nem játszott el egy dalt kétszer ugyanúgy, ebből sportot is üzött. Volt olyan száma, amit több lemezen is megjelentetett, és mindig kicsit másképp vette szalagra. Aztán: egyik nótájában hirtelen felbukkant egy idézet egy másikból. Hol úgy, hogy egy teljesen különböző stílusú nóta, volt, amikor szervesen beillesztett a másikból két sort, de nem egy az egyben, hanem vagy a szöveg jött vissza, de a zene nem; vagy fordítva. Baromira izgalmas volt számomra, hogyan játszik ezekkel a keresztbe utalásokkal. A nóták között nem szünet volt, hanem hangeffektek voltak hallhatók, például esőzuhogás. Amikor a Bojtorján kiment Amerikába, kértem őket, hogy tőle hozzanak lemezt, mert csak egyet tudtam beszerezni Németországból, pedig akkor már sok külföldi ismerősöm volt. De a Bojtorján tagjai is csak egyet tudtak hozni. Pedig láttam a nálunk is vetített Elvis⁹⁴-filmet, amikor már nagyon kövér, és az utolsó koncertjeinek egyikén énekelt egy nótát tőle. És nincs olyan előadó ott, aki ne adott volna elő Newbury-dalt, még Ray Charles⁹⁵ is. Aztán később derült ki, hogy a pali olyan öntörvényű, hogy folyamatosan készít lemezeket, amiket tőle lehetett megrendelni, de kereskedelmi forgalomba nem kerültek. Jóval később felfedeztem, hogy van honlapja, fórummal, ahova én is beszálltam. Bemutatkoztam, hogy ki vagyok, honnan ismerem őt. Kialakult egy jó kapcsolat néhány, oda író emberrel és egyszer csak Newbury is hozzászolt, így kapcsolatba kerültem vele. Sok dolgot elmeséltem neki magamról. Akkor már beteg volt, nem vállalt nyilvános fellépéseket, de évente egyszer a saját farmján tartott koncerteket. Oda viszont csak meghívott vendégek mehettek el, igaz, több száz emberről beszélünk. Engem is meghívott, írta, hogy a vendége vagyok, amíg ott vagyok, bár a repülőjegyemet nekem kell kifizetnem. Sajnos valami miatt nem tudtam kimenni. Mondtam, hogy most sajnos nem megy, de a következő évben tuti. Nem volt következő alkalom, mert meghalt.

Szóval visszatérve az *Erotikához*: abból, hogy Newbury nem kezelte lezárt egészként a dalait, és idézett egy új nótájában egy korábbi dalból, tanultam, és ennek az eredménye, hogy a záródal, *A szerelem országútjain* utolsó versszakában szó szerint idéztem a lemez dalaiból, gyakorlatilag összefoglaltam az albumot.

Dragojlovics Péter:

Ezen kívül egy az *Együtt is egyedül* és *A szerelem országútjain* zenéje is megegyezik.

Horváth Attila:

Igen, ez is abszolút tudatos volt. Milyen érdekes, hogy volt a 3 „T”-felosztása a kultúrának és zenekarokat tiltottak, ehhez képest nekem tulajdonképpen az *Erotikával* volt az

---

⁹⁰ Mickey Newbury (1940–2002) amerikai folk gitáros, énekes, dalszerző.

⁹¹ Kris Kristofferson (1936) amerikai countryénekes, dalszövegíró és színész.

⁹² Johnny Cash (1932–2003) amerikai countryénekes, gitáros, dalszövegíró, színész.

⁹³ A country 1950-es évek közepén induló irányzata.

⁹⁴ Elvis Presley (1935–1977) amerikai énekes, zenész, színész.

⁹⁵ Ray Charles (1930–2004) amerikai zongorista, énekes, dalszerző. A jellemzően amerikai zenei stílusok gyakorlatilag mindegyikében maradandót alkotott.

egyetlen olyan rossz tapasztalatom, amikor egy dalt egész egyszerűen nem engedtek. Azt mondta Erdős, hogy ha ti ragaszkodtak ehhez a szöveghez, akkor nincs lemez, mert ez a dal nem mehet. Nem pontosan emlékszem, hogy miről szólt a szám. Az inspiráció onnan jött, hogy olvastam két cikket: az egyik arról szólt, hogy Dél-Amerikában szervezett módon folyik a szervkereskedelem és az emberrablások. Erről írtam egy dalt, lazán beleszóve a történetbe. Az a dal úgy, ahogy van, nem mehetett, valamint volt olyan eset, hogy a nótával semmi baj nem volt, de a címét nem engedélyezték, ami az volt, hogy *Véremmel kapaszkodom beléd*. „Az a szó, hogy vér, nem lehet dal címben.” „De a szövegben szerepel...” „Nem és nem! A szövegben nem érdekes, de címben nem lehet benne.” Emiatt lett *Kapaszkodom beléd*.

Dragojlovics Péter:

Ez erőfitogtatás volt Erdős részéről, vagy prudéria?

Horváth Attila:

Nem tudom, lehet, hogy rögeszme. Hiszen a másik dalban is volt szó vérről, és az is fennakadt a cenzúrán.

Dragojlovics Péter:

Van még egy érdekesség, ami az *Erotikához* kötődik. Ez volt az első hazai lemez, ahol a kifutó barázdákra is rögzítettek hangot. Sokan úgy gondolják, hogy ez a zenekar legjobb albuma, ehhez képest a megjelenésével egy időben Sanyi kilépett a zenekarból. Még a lemezbemutató-turnét sem játszotta le.

Horváth Attila:

Igen, én a mai napig nem értem. Utólag tudtam meg én is, engem is mellbe vágott. Akkor ott az volt a kérdés, hogyan tovább? Itt mindennek vége? Az teljesen egyértelmű volt, hogy ő olyan fokon volt a frontember, hogy nélküle nagyon nehezen tudtuk elképzelni a folytatást, pontosabban azt, hogy hogyan fogja fogadni azt a közönség? Először arról volt szó, hogy legyen helyette egy énekes, de hiába próbálkoztunk bárkivel is. Elég hamar kiderült, hogy őt úgysem lehet pótolni. Olyat, aki azt tudja, mint ő, úgysem találunk, ha pedig egy teljesen más típusú énekest keres a zenekar, akkor pedig hogy fogja tudni ő a régi nótákat ugyanolyan hitelesen tolmácsolni, és mi hogy tudunk neki dalokat írni? Ferótól kezdve Tzortzoglou Jorgosz⁹⁶ át Takáts Tamásig⁹⁷ sok mindenkivel próbálkoztunk az együttes, és ezek alapján mondtuk azt, hogy ez nem járható út. Tomi el tudta volna énekelni azt, amit Sanyi, de ő szerencsére okosabb volt annál, hogy igent mondjon, mert felismerte azt, hogy nem akar egy Révész-utánzat lenni, és hál'istennek nem vállalta, pedig mi örültünk volna, ha jön, mert akkor folytatódhatott volna minden úgy, ahogy addig. (A *Senatorban*⁹⁸ nagyon örültem annak, hogy együtt dolgozhattunk, de az egy későbbi történet.) Akkor mi legyen? Kitaláltuk, hogy ha a régi vonalat Sanyi nélkül nem járhatjuk tovább, mert őt pótolni nem lehet, akkor valami újat kell csinálni, de valami nagyon-nagyon markánsan újat, hogy

---

⁹⁶ Tzortzoglou Jorgosz, énekes, szövegíró, ütőhangszeres, játszott a Gépfolklórban, a Rolls Frakcióban, a Barbaróban, jelenleg a Balkan Fanatik tagja.

⁹⁷ Takáts Tamás (1959) énekes, a Karthago, a Senator, az East, illetve a Takáts Tamás (Dirty) Blues Band tagja.

⁹⁸ A Senator Som Lajos utolsó zenekar, 1985-től 1987-ig létezett

senkinek eszébe se jusson összehasonlítani. Akkor volt aktuális műfaj nyugaton a new wave, amit egyébként én nem szerettem, sőt senki sem a zenekarból, de hangzásban, koncepcióban érdemes volt egy-két dolgot átvenni, leszűrni belőle. Kitaláltuk, hogy térjünk vissza a múlt század eleji Bauhaus⁹⁹-mozgalomhoz és írjunk egy teljesen elidegenedett lemezt. Totálisan szakadjunk el attól, amit a Piramis képviselt, tehát a kamaszkor, felnőtté válás, lázadás, és próbáljunk egy igazi felnőtt lemezt írni, egy kicsit a sci-fi, kicsit a filmvilág, kicsit az olvasmányélmények felé, lásd a *Mester és Margarita*, vagy a *Virágot Algernonnak*, amelyek konkrétan megszólalnak egy-egy dal erejéig, bár rajtam átfuttatva, mintha csak reflexiók lettek volna. Bachmann Gábor,¹⁰⁰ aki a Filmgyár látványtervezője volt, segített a látvány kitalálásában. Beke László irodalomtörténésszel sokat beszélgettünk arról, hogy stilárisan hogyan közelíthető meg ez a világ. Megírtuk a lemezt, és különösen a szövegekben volt tetten érhető az óriási különbség a korábbi albumokhoz képest. Teljesen elvont, de mégis emberi szövegek. Kicsit tényleg elidegenedett világban éreztük akkor magunkat, s ezt próbáltuk meg költői eszközökkel kifejezni. Természetesen nem vártuk, hogy a közönség ezt ugyanúgy fogja szeretni, mint a korábbi lemezeket és ez nem is történt meg, különösen úgy, hogy nem is kerestünk új frontembert, hanem Gallai Peti énekelte végig a lemezt. Valljuk be, hogy ő, amilyen zseniális zeneszerző-billentyűs volt, és amilyen jól énekelte egyébként, annyira nem volt alkalmas arra, hogy a hátán vigyen egy zenekart énekesként.

Dragojlovics Péter:

Érdekes, hogy ha meghallgatom ezt a lemezt, az az érzésem, hogy több dal, leginkább az *A ház*, aktuálisabb ma, mint amikor íródott, különösen a bridge: „Automatizált az egész ház / Egy fehér köpeny innen is vigyáz / A legfontosabb, hogy boldog legyek / Az ablakomra tavaszt vetítenek.”

Horváth Attila:

Abszolút egyetértek veled, nagyon sok olyan szöveg van, amelyik nem vesztett az aktualitásából, sőt időről időre kiderül, hogy most még aktuálisabb, mint volt. Az szakmai kérdés, hogy én szándékosan törekszem arra, hogy olyan szöveget írjak, ami többretegű. Rengeteg visszajelzést is kapok, főleg az utóbbi időben, hogy bizonyos élethelyzetekben, hangulatokban és élmények hatására egy dal egészen más értelmet kap és egészen más füllel hallgatják, amit egyébként már évek-évtizedek óta hallgattak-szerettek. Új hangulatot, jelentést kapnak. Ezt tudatosan csinálom. Zefi (Zeffér András)¹⁰¹ szokta mondani, hogy én a jövőbe látok, ugyanis ő konkrétan bizonyos élethelyzetekben elővesz olyan sorokat a közös dalainkból, amikre azt mondja, hogy előre megírtam, mi fog történni. Valami ilyesmit mondasz te is, hogy pár dal jövőbe lát, mert ma aktuálisabb, ugyanis előre vetítette, mi lesz a 2000-es években. Én egyáltalán nem látok a jövőbe, de ha sikerül olyan dalokat írnom, amelyek előre mutatnak, annak baromira örülök, mert az a lényeg, hogy a dalok őszinték és igazak, hogy megőrzik az értéküket az évtizedek alatt, nem kopnak el.

---

⁹⁹ A Bauhaus a XX. század első felének legjelentősebb művészeti irányzata.

¹⁰⁰ Bachmann Gábor (1952) Kossuth- és Balázs Béla- díjas építésművész, az 1980-as évek avantgárdjának dekonstruktivizmusának kiemelkedő építész.

¹⁰¹ Zeffér András (1958) billentyűs, énekes, zeneszerző, az S.O.S, a P. Mobil egykori tagja, a Rock Band és a Mobilmánia vezetője.

Egyébként még annyit a Piramis Plusz-albumról, hogy stilárisan módosítottuk a zenét, de ha meghallgatod azt a lemezt, akkor hallod, hogy zeneileg ugyanúgy kidolgozott, mint a korábbi anyagok. Kicsit más volt a hangzásvilága, illetve az eszköztára, de azért nem fordított teljesen hátat zenei értelemben annak, amit a Piramis addig csinált, nem fordult szembe a rockzenével. A rocknak millió irányzata indult el akkoriban, mert a rockpiac a zeneipar révén telítődöttnek látszott, és új dolgokat kellett kitalálni. Akkor jöttek az irányzatok a glamtól a west coaston át, amelyek a rockot vitték tovább más irányba. Mi is ezt tettük, elvittük egy szikárabb, hidegebb, nyersebb irányba. Hogy ez zsákutcának bizonyult, azt hamar beláttuk, de ezt nem zenei értelemben mondom – ha ezt egy másik zenekar csinálja, más felvezetéssel, akkor ma is létezne, de a Piramis múltja miatt, amit addig képviselt, nem működött. Hogy az együttes ekkorát váltson, és ilyen irányba vigye tovább a rockot, nem volt kivitelezhető.

Dragojlovics Péter:

Lajos könyvében (*Piramis-vádirat*) az olvasható, hogy ő akkor azt tervezte, hogy ha itthon nem kell a zenekar, akkor külföldön fog játszani. Más kérdés, hogy neked akkor milyen szereped lett volna a továbbiakban.

Horváth Attila:

De ez halva született ötlet volt, komoly módon nem is került terítékre, viszonylag hamar kimondtuk, hogy akkor nincs folytatás.

Dragojlovics Péter:

Nehéz volt rávenni Gallait, hogy vállalja el a frontemberi szerepet? Gondolom, ő annak örült volna, ha találtok egy énekest.

Horváth Attila:

Nem volt egyszerű rábeszélni, de olyan nehéz sem, hiszen Sanyi előtt ő énekelt. Csak neki időnként előre kellett jönnie egy nótára, és az nem az ő megszokott terepe volt, bizonytalan volt, és ez át is jön, a közönség is megérzi. Amennyire jó volt szakmailag a *Piramis Plusz*, annyira bukás volt a közönség szemében. Vannak ma is, akik úgy tekintenek erre a lemezre, mint valami kuriózumra, de természetesen ők sem tudják az életmű szerves részeként felfogni. A banda be is látta, hogy ez nem azt a fogadtatást kapta, amit mi titokban reméltünk, és így a zenekar fel is oszlott. Ebbe belejátszott az aranyügy is természetesen. Az elgondolkodtató és nagyon furcsa az volt, hogy Lajost olyasmiért ítélték el – letöltendő börtönbüntetést kapott –, ami akkora már legális volt, legalábbis megvolt a törvény róla. Arról volt szó, hogy ők hoztak be külföldről aranyat elég nagy mennyiségben. Még nem volt kihirdetve, de el volt fogadva, hogy bármennyit behozhatsz, egy feltétel volt, hogy a Bizományiban kell eladni. Ők ezt tették, és mégis felelősségre vonták olyasmiért, ami öt perc múlva legális volt. Bűnösneként kezelték őt. Ez két szempontból is érdekes. Egyrészt, hogy vajon milyen érdekek voltak azok, amelyek miatt pellengerre akarták állítani őt? Példát akartak statuálni rajta keresztül? A Piramist, a rockot, azt a zajos tömeg sikert, amit még akkor sem igazán tudott a hatalom kezelni, akarták büntetni? A másik, amin szintén sokat gondolkodtam, hogy ez milyen változásokat okozott Lajosban, milyen törés volt, hogy ő egyszer csak börtönben ült. Belegondolni is szörnyű. Aztán végül is kegyelemmel szabadult.

Emlékszem, hogy egy hajnali órán csörgött a telefon, és ő volt az: „Kinn vagyok.”. Azonnal elkezdtek tervezgetni, hogy zenekart kell csinálni, akkor fogalmazódott meg bennünk a Senator. Az volt a gondolat, hogy fiatal, a nagyközönség előtt még ismeretlen zenészekkel vegye körül magát Lajos. Több énekest is megkerestünk, mert Takáts Tomi először nem vállalta. Például Vértes Attilát¹⁰² is kipróbáltuk. Akkor még nagyon vékony srác volt, nagyszerű énekes. Milyen érdekes, hogy mennyire párhuzamos a történet a Piramissal, hogy először ott sem vállalta Sanyi, csak később. Nagyon örültünk, hogy Tamás végül igent mondott. Rockzenét játszottunk, de kicsit west coastos beütésben. Ellentétben azzal, ahogy Fecóval szándékosan akartuk tovább vinni a Taurus-örökséget a Korálban,¹⁰³ lényegében és stíluseselemben, itt tudatosan nem akartuk a Piramis folytatását, semmilyen szinten.

Dragojlovics Péter:

Mielőtt a Senatorról beszélnék, térjünk rá először a Korálra. Érdekes, hogy a zenekar első periódusáról alig lehet tudni, sokan úgy tudják, hogy 1978-ban indult az együttes, holott akkor már négy éve működött.

Horváth Attila:

Igen, de azt az időszakot nem mondom, hogy szándékosan el akartuk felejteni, de semmilyen fokon nem tartozik se Fecó életpályájához, se az enyémehez. Egy dal született, a *Hazafelé*, aminek Hobo¹⁰⁴ írta a szövegét. Annak a korszaknak azért is lett vége, mert Fecó nem kapott lehetőséget arra, hogy önmaga lehessen. Az egy kísérőzenekar lett. Koncz Zsuzsa¹⁰⁵ akkor valami miatt nem volt jó viszonyban Szörényiékkel,¹⁰⁶ váltani akart, és úgy gondoltuk, hogy ez egy alkotó együttes, azt hittük, és szó is volt róla, hogy írunk Zsuzsának dalokat, de aztán ebből nem lett semmi. Ez a helyzet kísérőzenekar szerepébe kényszerítette Fecóékat, amit ő elég hamar felismert, én pedig labdába sem rúgtam. Nem is nagyon voltunk kapcsolatban abban az időben, úgy értem, hogy szakmai értelemben, mert semmi kilátás nem volt munkára, emiatt én azt a korszakot nem is követtem figyelemmel, nem is igazán tudok róla mesélni. Aztán Fecó elhatározta, hogy ennek vége, és megcsinálja az igazi Korált, amit ő szeret, fiatal zenészekkel veszi körül magát, és tudatosan folytatjuk a Taurus-hagyományokat. Az első nagylemezen a *Maradj velemen* kívül nem is volt új dal, csak Fischer Laci¹⁰⁷ számai. Volt köztük olyan, amit a Taurus nem is játszott már élőben. Laci és Scholler Zsolt¹⁰⁸ írták a zakatoló típusú dalokat, Fecó pedig a szimfonikusok felé elmenő, nagyon lírai vonulatot hozta, ami alkati kérdés is. Ez azért telitalálat, mert minden emberben létezik ez a kettősség.

Ezt én kontrasztosan próbálok alkalmazni, tehát még véletlenül sem fordult elő, hogy egy érzelmes zenére érzelmes szöveget írok, ugyanis akkor abból egy nyáltenger lenne. De ha egy szikár, logikus, abszolút érzelemmentes szöveget írok, akkor a két hatás erősíti egymást.

---

¹⁰² Vértes Attila énekes, az XL Sisters egykori tagja, játszott zenés darabokban.

¹⁰³ A Korál 1978-ban alakult rockegyüttes, vezetője Balázs Fecó.

¹⁰⁴ Földes László (1945) énekes, szövegíró, előadóművész, a Hobo Blues Band frontembere.

¹⁰⁵ Koncz Zsuzsa (1946) énekes.

¹⁰⁶ Horváth Attila itt Szörényi Leventére (1945) és Szörényi Szabolcsra (1943), az Illés-együttes és a Fonográf tagjaira gondol.

¹⁰⁷ Fischer László gitáros, játszott a Beatricében, illetve a Korálban.

¹⁰⁸ Scholler Zsolt a Korál egykori basszusgitárosa, 1982 óta Németországban él.

A keményebb, zúzósabb, akár metálósabb zenékre olyan szövegeket írok, amelyek tele vannak érzellemmel. Hogy egy példát mondjak: ott van a *Kóbor angyal*, ami egy zúzós rocknóta, de ha a szöveget végignézed, az csupa érzélem. Ellenben ott a *Maradj velem*, ha azt elolvasod, ott konkrét helyzetleírás van, egy kép, hogy mi van a színpadon, a nézőtérén a koncert után. Nem tudhatod soha, hogy azokból a dalokból mennyi marad meg, amiknek a közönség örült, amikre ugrált. Azok a plakátok, amik kincsek voltak, most ott hevernek, leszaggatva, nem tudni, hogy érnek-e még valamit, tudod, mint egy csatatér, tájkép csata után.

Erre a megoldásra mintha én jöttem volna rá először, amolyan védjegyem lett. Amikor el szoktam mondani kurzusokon, rocktáborokban, amikor szövegekről beszélünk kollégákkal, mindig látom az arcokon a csodálkozást, hogy ők nem is gondoltak arra, hogy így is meg lehet közelíteni a szövegírást. Én abszolút tudatos szövegíró vagyok, és ezt annak köszönhetem, hogy műszaki középiskolába jártam, ahol racionális, technikai, matematikai gondolkodást tanultam. Holott laza, csapongó, mindenre, csak erre nem fogékony művészpalánta voltam, és ezt verték a fejembe négy év alatt, de olyan erősen sulykolták, hogy hálaistennek megragadt bennem, mert ez volt a legnagyobb segítség a pályafutásom alatt. Mérnöki precizitással építem fel a szövegeket. Nagyon sokszor van, hogy ott vagyok a stúdióban a felénekléskor, főleg Fecóval. Ő ragaszkodik is hozzá, mert mikor én írom a szöveget, annyit hallom azt a dallamot, hogy sejtszinten rögződik belém az, amire a zeneszerző már nem is biztos, hogy emlékszik, mert lehet, hogy addigra már öt másik dalon túl van, és el is felejtette, mit zongorázott fel, és a stúdióban már mást játszana. Sokszor zeneileg is beleszólok a dolgokba, mert jobban bennem van már az, ami a dalban is, a zenész pedig addigra már elkalandozott másfelé.

Dragojlovics Péter:

Érdekes lett volna, ha megvalósul a zenekar eredetileg tervezett felállása Vikidállal.

Horváth Attila:

Biztos jól alakult volna, és egy jó zenekar lett volna, viszont komoly veszteség érte volna a magyar zenét, mert akkor Fecó nem teljesedhetett volna annyira ki, mint így. Ő nem jó énekes, nem arról híres, hogy olyan borzasztó jó toroka van, viszont akárhányan éneklék a dalait, hiába adják elő jobban, úgy senki sem tudja, mint ő. Nem működik a dolog. Ő olyan egyéniség, akit lehet szeretni vagy utálni, elég megosztó tud lenni, mint mindenki, aki a színpadon áll.

Dragojlovics Péter:

Tehát ha Gyula nem lép vissza, akkor Fecó nem is énekelt volna a Korálban?

Horváth Attila:

Akkor csak egy-két nótát énekelt volna. Ő most már a magyar zenetörténetnek egy nagyon fontos, megkerülhetetlen figurája. Nézd meg a tehetségkutató műsorokat, ott, ha magyar számot énekelnek, az vagy Máté Péter¹⁰⁹-, Demjén- vagy Fecó-dal, más szinte nincs is. Az ő munkássága, személyisége nagyon meghatározó a magyar rockzenében, és örülök,

---

¹⁰⁹ Máté Péter (1947–1984) énekes, zongorista, zeneszerző.

hogy mi ezt közösen csináltuk, és ha az ő munkásságáról beszélek, akkor a közös munkásságunkról beszélek. Kölcsönösen alakítottuk egymást, mert a magyar rockzene hatott rám, és alakított engem. Most már azt hiszem, nagyképűség nélkül mondhatom, hogy remélem, én is annyit hatottam és formáltam a magyar rockzenén, mint az rajtam.

Dragojlovics Péter:

A Korálban mindig is feltüntették a nevedet a lemezeken, ugyanakkor a későbbiekben voltak olyan dalok, amelyeknek nem te írtad a szövegét, mint az *Ártatlan varázsló*, amelynek nemcsak a zenéjét, hanem a szövegét is Dorozsmai Péter¹¹⁰ szerezte.

Horváth Attila:

Nem ő írta a szöveget, hanem Márkus Józsi,¹¹¹ aki régi barátja volt. Akkor Józsi még fiatal volt és ismeretlen. Peti kérte Fecót, hadd írjon vele, mert nagyon régi barátok. Kérdezte, van-e ellene kifogásom? Miért lenne, nem vagyok se féltékeny, se irigy, se pénzéhes. Később is, világéletemben, ha valaki kérdezett, a tudásomat szívesen megosztottam, másrészt tudatosan kerestem szövegírásban az utánpótlást, jártam az amatőr versenyeket, a rocktáborokat, lementem a klubokba, ha hívtak. Próbáltam átadni azt, amit a szövegírásból átadni lehet, ami tanítható, a mesterségbeli fogásokat.

Dragojlovics Péter:

Hogy értékeled a másik két Korál-lemezt?

Horváth Attila:

A *tűlsó partot* olyan nagyon nem szeretem, mert az kísérletezgetős lemez volt. Ott már túl voltunk a Taurus-dalokon, felmerült, hogy milyenek legyenek az új Korál-nóták. Fecó kereste akkor az utat, és még nem találta igazán az irányt. A második eklektikus lemez. Vannak rajta csodálatos dalok, és olyanok is, amiket nem igazán szeretek, ilyen például a *Robotok*, amik nem valók, illetve méltók a Korálhoz. Az *óceánt* viszont nagyon szeretem. Az egyébként konceptlemez, viszont nem tudatosan, mint az *Erotika*. A dalok laza formában, de összefüggenek, az első és az utolsó nóta egymásra utal, az eredeti címük *Az óceán I.*, illetve *II.*, csak a megkülönböztetés miatt van alcímük. Ott én kísérleteztem, azt mondtam, hogy csempésszünk kicsit komolyabb tartalmat a lemezre, ha már konceptlemezben gondolkodunk. Nem véletlenül a *Jó utat, Diogenész gyermekében* a Szophoklész-idézet – Mészöly Dezső fordítását választottuk –, és az is az én ötletem volt, hogy ezt egy színész (Vándorfi László¹¹²) szólaltassa meg, ágyazódjon be a muzsikába. Fecó annyira nem, de a zenekar ódzkodott ettől, sok beszélgetésünk is volt, hogy menjünk-e el ebbe az irányba, mert a közönség nem fogja ezt érteni, értékelni. Én akkor fogalmaztam meg először, hogy miért nekünk kell a közönséget követni? Olyan helyzetben vagyunk, hogy megtehetjük, hogy felemeljük őket a mi szintünkre. Tudom, hogy ez baromira rondán hangozik, eszem ágában sincs lenézni a közönséget, hanem az volt a célom, hogy legyen kicsit több gondolat, értelem az addig megszokottnál a dalokban, kicsit mélyebben menjünk bele témákba, úgy vegyünk elő irodalmi idézeteket,

---

¹¹⁰ Dorozsmai Péter (1959) dobos, zeneszerző, producer, a Korál, az East tagja, a Tom-Tom Stúdió tulajdonosa.

¹¹¹ Márkus József (1958) rendező, dalszövegíró.

¹¹² Vándorfi László (1951) színész, rendező, színházigazgató.

hogy hátha azáltal megismertetjük a világnak egy új szeletét a közönséggel, és esetleg kedvet kapnak, hogy megnézzék, elolvassák, meghallgassák azt, amire utalunk. Szerencsére én győztem a vitában, és a lemez olyan formában jelent meg, ahogy én elképzeltem, de voltak összetűzéseink ezzel kapcsolatban. Az a legjobb Korál-lemez, mint ahogy az *Erotika* a legjobb Piramis-album, és ezt sokan mások is így gondolják.

Dragojlovics Péter:

Véleményed szerint milyen irányba mehetett volna tovább a Korál, ha nem áll le 1986-ban?

Horváth Attila:

Örültem volna, ha akkor tovább működik a zenekar. Amikor visszatért, már nem voltak meg azok az akkori időkre, az első három lemezre jellemző, kicsit szimfonikus beütésű, kicsit összetettebb hangszerelésű, zenei értelemben komolyabb irányba menő megszólalások. Mindig voltak olyan zenekari betétek, billentyűs megoldások, akár felvezetésként, akár két nóta összekötőjeként, amik szerintem meghatározták a Korál arculatát, és kifejezetten jók voltak, izgalmassá tették a muzsikát. Ez a későbbi lemezekre már nem igaz. Az egy nagyon jó irány volt.

Dragojlovics Péter:

A rock mellett a country is fontos része volt az életednek, ez volt a Bojtorján-történet.

Horváth Attila:

Ez úgy indult, hogy felhívott Révbíró Tamás,¹¹³ aki nagyon régi barátom. Akkor a lemezgyár egyik márkamenedzsere volt. Elmondta, hogy „volna egy countryzenekar, tervezünk nekik egy nagylemezt, nem írnád meg?” „Tamás, ne viccelj, én a rockból jövök.” „De szereted Neil Youngot,¹¹⁴ Kris Kristoffersont meg társait?” „Persze.” „Akkor csináld meg ezt magyarul. Hallgasd meg őket.” „Jó.” Ismertem a Bojtorjánt, korábban népdalfeldolgozásokat játszottak, folkot, volt közös turnéjuk a Korállal is. Aztán úgy gondolták, hogy átváltanak countryra. Akkor még nem létezett magyar nyelvű country, csak a Fonográf¹¹⁵ volt egy-két dala, ami ebbe az irányba ment el. Ők ugyan akkoriban turnéztak Hollandiában country and eastern zenekarként, de a Fonográf nem volt countryzenekar, ha megnézzük a teljes repertoárt.

Szóval jött az ötlet, hogy legyen egy magyarul megszólaló, saját szerzeményeket előadó, tehát nem country sztenderdeket magyarra lefordító zenekar. Az Uránia moziban volt egy Bojtorján-koncert, ahova meghívtak. Akkor még nem nagyon voltak saját dalaik. Az emeleti részen volt egy fogadás, kajával, piával. A koncert előtt iszogattam. A buli kezdetére már nem voltam színjőzan, de nagyon élveztem a show-t, és hajlottam rá, hogy elvállaljam a munkát, amikor megszólalt egy gyönyörű szép, lírai szerelmes dal, amit ők írtak, és azon döbbsentem meg, hogy milyen zseniális a szövege és a címe: ez volt az *Egy ilyen szép húsdarab*. Ez rettenetes kontraszt, hiszen gyönyörű szerelemről van szó, de ott van benne a

---

¹¹³ Révbíró Tamás fordító, a Magyar Hanglemezgyártó Vállalat egyik egykori szerkesztőségvezetője.

¹¹⁴ Neil Young (1945) kanadai gitáros, énekes, dalszerző, a rock egyik állócsillaga.

¹¹⁵ A Fonográf 1974-ben alakult, egy évtizedig működött rockegyüttes.

szexualitás is, hiszen a nő és a férfi egyben hús is. Én, ha megfeszülök, se tudnék ilyet kitalálni, mi szükségük van rám? – gondoltam. Amikor vége lett a koncertnek, megkezdődött a fogadás érdemi része. Beszélgettünk, és mondtam, hogy „Gyerekek, tetszett a buli, élveztem, jó a zenekar, a stílus, tetszik az irány, de nincs rám szükségetek.” „Miért?” „Ti írtátok ezt a szerelmes dalt?” „Igen.” „Ez a cím, hogy *Egy ilyen szép húsdarab* valami zseniális. Hogy lehet ilyet kitalálni?” Hirtelen megfagyott a levegő körülöttem, csak bámultak egymásra, aztán fölszakadt belőlük valami irdatlan röhögés, és közölték, hogy ennek a dalnak az a címe, hogy *Egy ilyen szép, lusta nap*. Mondtam, hogy jó, akkor elvállalom. Ahogy a Taurusnál az volt a feladat, hogy lehet magyar környezetben, hazai viszonyok között megteremteni a kemény rockot úgy, hogy az működőképes legyen és eljusson a közönséghez, itt adott volt egy új feladat. Ezért csináltam szívesen, hiába volt az addigi munkásságomtól idegen, bár nem annyira, mert a kinti dalok fordításával tanultam meg angolul, és ennek során eljutottam a countryig, majd az egy szál gitáros előadóig, mint Young vagy Newbury. Ezek az előadók irodalmi értékű dalszövegeket írtak. A countryban nem mennek rá arra, hogy ki mekkora cuccot tud felrakni a minél nagyobb színpadra, milyen fények, stroboszkópok legyenek, mekkora a színpadi show, csak a dalok számítanak és szövegcentrikus a műfaj. Szegény Orbán Józsi,¹¹⁶ Isten nyugtassa, azt mondta poénból, hogy a country az egy vagy annál kevesebb akkordból összerakott zene. Olyan egyszerű, hogy a szövegnek kell dominálnia. Ha az nem jó, nincs, ami elvigye a balhét. Ez engem nagyon inspirált. Ezért szívesen csináltam. Két lemezt készítettünk közösen (*Bojtorján*, 1981; *Történetek*, 1983). Az elválásnak az volt az oka, hogy én szeretem kipróbálni magam különböző területeken. Amikor jönnek a visszajelzések, és beigazolódik, hogy ezt és ezt tudom, akkor továbblépek. Nagyon komoly élményeket szereztem a Bojtorjással való közös munka során. Volt egy balatoni koncert, ahol odajött hozzám egy középiskolás korú lány. Csillogó szemmel, áhítattal nézett rám és megkérdezte, hogy melyik kollégiumban laktam? Megmondtam neki, hogy én pesti vagyok, soha nem laktam kollégiumban. „Nem?” Egyszer csak elkezdett párásodni a szeme, csordogáltak a könnyei és közölte, hogy „Akkor te hazudtál!”. Azzal otthagytott. Akkor szembesültem először azzal, hogy mennyire komolyan veszik azt, amit írok, és mekkora felelősség ez. Bródy mondta, hogy csak azt lehet megírni, ami az emberrel megtörtént. Vagy megtörténhetett volna! Nyilván a szakmából, és az egyéniségemből is fakad, hogy van annyi empatikus képességem, hogy le tudtam írni egy fantázia szülte történetet, de olyan saját élmények rakódtak össze mozaikokként, amelyek valóságok, csak nem úgy, nem akkor, vagy nem velem történtek meg, de valódiak. Akkoriban voltak a Nemzetközi Country Fesztiválok, amelyeknek a szervezésében benne volt a Bojtorján. Azt vettem észre, hogyha idejönnek nyugati zenészek, akik nem tudnak semmit Magyarországról, és nem is nagyon érdeklő őket semmi, koncert után feelingeznek egyet, adnak autogramot, van sajtótájékoztató, aztán ennyi, viszont ha megtudták, hogy szakmabeli vagyok, másképp álltak hozzám. Ha váltottunk pár mondatot, teljesen természetesen elbeszélgettünk egymással. Születtek ilyen barátságok. Volt két srác, akik játszottak az egyik countryfesztiválon, és olyan jól összehaverkodtunk, hogy voltak is nálam a kégliben. Nézték a falon a rengeteg lemezt, és mondták, hogy „nagyon fain gyűjteményed van”. „Nem, válaszoltam, ezek a sajátjaim.” „Persze, hogy azok, gondoljuk, hogy nem kölcsönkérted őket.” „Nem úgy értem, hanem

---

¹¹⁶ Orbán József (1948–2018) gitáros, énekes, dalszerző, a 100 Folk Celsius tagja.

ezeket én írtam.” „Ne szórakozz!” „Vedd le bármelyiket, és nézd meg, ott van a nevem.” „Tényleg!” Egyszer csak azt mondták, hogy „Ugye ez neked ilyen rejtekhelyed, hogy itt töltesz egy-két hetet?” „Nem, én itt lakom.” „Ne viccelj!” „Miért, hol laknék?” „Ezek után, gondoltuk, hogy van egy szigeted és több városban egy lakásod.” „Sajnos ez nem így működik.” „De nálunk, ha valaki ír egy nótát, ami befut, akkor meggazdagszik.” „Na de azt ne felejtsetek el, hogy amit ti írtok, az nem is kétszázmillió, hanem hatmilliárdos piacnak készül, mert az egész világon működik, én pedig tízmillió piacról dolgozom.” Játsszóságban, jogdíjakban, koncertekben ez egy másik bolygó. Itt, ha eladsz párszáz ezer lemezt, abból gombok vannak, míg kinn ebből komolyan lehet keresni, és az ott még nem is nagyon komoly kategória.

Jó tíz év múlva, 1994-ben felhívtak a Diáksziget szervezői, hogy van-e programom aznap estére? Szeretnék, ha kimennék, mert valakik nagyon szeretnének találkozni velem. De kik? Két amerikai zenész. Ahogy megérkeztek, azonnal irántad érdeklődtek. Mondták, hogy kerítsenek elő, addig ők nem mennek színpadra. Milyen zenekarból? A Byrdsból¹¹⁷. Végem volt. Micsoda? Velem akarnak találkozni? Kiderült, hogy ez már nem az eredeti Byrds volt, csak egy alapító tag volt benne, a többiek fiatal zenészek voltak, az a két srác volt, akikkel anno beszélgettünk a countryfesztivál után a lakásomon. Aztán ők a Byrdsbe kerültek, és emlékeztek rám.

Az egyik countryfesztiválon a nyolcvanas évek elején fellépett Donovan,¹¹⁸ aki gyerekkorom nagy istene volt. Ő volt a sztárvendég. A reptéren vártuk őt. Felmentünk Kemény Győzőhöz¹¹⁹ házibulira, ahol egyből előkerültek a hangszerek. Teljesen odavolt, hogy mennyien énekelték a dalait. Őt már felkészítették, megmutatták neki a Bojtorján lemezeit, tehát képen volt, még velem kapcsolatban is, tudta, hogy én írtam a szövegeket. Amikor a bulin bemutattak neki, onnantól mindig szólt, bárhová ment. Még azt is elkezdte pedzegetni, hogy egy-két Bojtorján-dalt műsorra tűzne, lemezre venne, illetve, hogy csináljunk valamit közösen. Érdekes módon, a koncerten sokkal visszahúzódozóbb volt, nem volt ennyire barátkozó. Utána be is vonult az öltözőjébe, nem jött ki a rajongók közé. Én Vértés Gyurival¹²⁰ és a zenekar néhány tagjával ültem az öltözőben, amikor nyílt az ajtó, és bejött a menedzsere, engem keresett. Gondoltam, ad Donovan esélyt arra, hogy elköszönjünk. Négyszemközt elmondta, hogy ha van kedvem, akkor üljek be az autóba és menjek el a szállodába, mert Donovan úr meghívott. A Mátyás vagy a János Pincébe mentünk. Az étteremben cigányzene, nagy, vegyes társaság, nem csak zenészekből állt. Donovan örömmel fogadott, mondta, hogy egyél, igyál. Kicsit be is nyomott, de tök fain volt. Egyszer csak felugrott, kivette a cimbalmos kezéből a verőt, és beült a zenekarba. Elképesztő volt. Szerintem a cimbalom a világ legnehezebb hangszere. Donovan nézte, hogy „milyen hangszer ez? Kipróbálhatom?” Próbálgatta, a zenekar meg elkezdett egy olyan magyar nótát, ami azon a harmónia soron alapult, amit játszott. Donovan ráérezett és boldogan cimbalmozott vagy fél órát. A végén elköszöntünk azzal, hogy majd tartjuk a kapcsolatot. Egy levélváltás volt is.

---

¹¹⁷ A The Byrds 1964-ben alakult amerikai folk-rock együttes.

¹¹⁸ Donovan Philips Letich skót énekes, gitáros, dalszerző.

¹¹⁹ Kemény Győző (1952) a Bojtorján gitárosa.

¹²⁰ Vértés György (1956) fotós.

Személyes kapcsolatba kerültem Eric Burdonnel¹²¹ is, aki szintén ideálom. A Piafban ültem egy éjszaka, és odakeveredett egy nagyon csinos lány, elkezdtünk beszélgetni. Ő tudta, hogy ki vagyok, akkor már javában zajlott a Charlie-történet, és szóba hozta, hogy van egy zenész barátja. Egy idő után kiderült, hogy nem magyar, de valami balhéja volt a kiadójával, keresi az útját és esetleg új emberekkel dolgozna, ide jönne, és itt készítené lemezt helyi zenészekkel. Amerikai. Ki akar idejönni Amerikából? Ki az? Burdon. Padlót fogtam. Eltelt egy kis idő, aztán jött a telefon, hogy a PeCsában lép fel és szívesen lát. A lány bemutatott Ericnek, és kiderült, hogy nem kamu a dolog. Burdon mondta nekem, hogy sokat tudok rólad a barátnőmtől, tehát ez egy komoly kapcsolat volt, együtt is éltek. Dumáltunk, hogy lehetne együtt csinálni valamit, de aztán kiderült, hogy nem eszik olyan forrón a kását.

Rengeteg helyen jártam a világban, de nem turistaként, hanem mindig valamilyen zenei ügy kapcsán. Ebben a munkában, amit én az életemnek tekintek, amit el lehetett érni, azt elértem. Mindvégig szerencsém volt. Maradhattam az, aki vagyok, megvalósíthattam azt, amit akarok. Sosem kényszerültem sem pénzért, sem másért olyan megalkuvásra, hogy olyasmit vállaljak el, amit nem akarok. Szabad voltam, azt csináltam, amit akartam, a közönség szeretett, sorra jöttek a szakmai díjak, most már életmű díjam is van, szóval mindent megkaptam életemnek ettől a résztől.

Dragojlovics Péter:

A színház is fontos része a munkásságodnak, több sikeres darabot írtál, ugyanakkor érdekes, hogy a legelső, tervezett munkád nem valósult meg.

Horváth Attila:

Igen, ez 1975-ben történt. A Jeanne D’Arc-történetből szeretttünk volna Gallai Péterrel és a Piramissal egy rockoperát írni. Nem tudtuk, hogy milyen fülekre fog találni ez a kezdeményezés, hiszen akkor nyoma sem volt még az *István, a királynak*,¹²² még nem létezett magyar rockopera. Nem is gondolkodtunk önálló vállalkozásban, saját bemutatóban, hanem színházban. Jött egy merész ötlet, hogy ha már rockopera, akkor legyen az Operaház, az rangot is ad. Írtunk egy levelet és válaszoltak, be is hívtak minket Petivel. Az volt a kérésük, hogy írjunk meg egy-két számot mutatóba, én pedig készítek el egy szinopszist, aztán megbeszéljük. Ezt meg is csináltuk. Akkor még a *Jézus Krisztus Szupersztár* volt a minta, hiszen csak az létezett ebben a műfajban, és kicsit abba az irányba mentünk el mi is. Érdekes módon felkeltette az érdeklődésüket, abszolút nyitottan fogadták és már a szereposztásról beszéltünk. Én azt mondtam, hogy teljesen formabontó módon egy abszolút nőies Jeanne D’Arcot képzelek el, holott a köztudatban egy fiús, rövid hajú figura él. Egészen konkrétan Koncz Zsuzsára gondoltam, és Somló Tamás¹²³ is a szereplők között lett volna. Itt bukott meg a dolog, a színház vezetői ugyanis abban a pillanatban elzárkóztak és közölték, hogy ide rockereket beengedni? Felejtjük el, csak a saját gárdájukkal lehet megvalósítani. Erre mi közöltük, hogy az operaénekesek nem tudnak rockot énekelni. Dehogynem tudnak, ők képzett zenészek! Éppen ez a baj! Túlliskoláztak. Olyan előfordult már, hogy rockénekesek operát

---

¹²¹ Eric Burdon (1941) brit énekes, az Animals egykori frontembere.

¹²² Szörényi Levente és Bródy János 1983-ban bemutatott színpadi műve, az első hazai rockopera.

¹²³ Somló Tamás (1947–2016) basszusgitáros, szaxofonos, énekes, zeneszerző. Játszott az Omegában, a Kexben, a Nonstopban, illetve az LGT-ben.

énekeltek, lásd Gerdesits Bétus¹²⁴ meg László Boldizsár¹²⁵ (Cotton Club Singers), de fordítva nincs átjárás. Ha egy operaénekes elénekelt egy rocknótát, az mindig nevetséges kudarcba fulladt. Szóval ebben maradtunk, és itt megfeneklett a dolog. Ahhoz egyikünknek se volt érzéke, hogy elkezdjük házalni. Akkor még se a Madách, se a Thália nem volt zenés színház, csak az Operett, de azt meg mi nem tudtuk elképzelni, hogy oda vigyünk egy rockoperát, mert az rangon aluli lenne. Ráadásul, akkor még musicaleket sem játszottak ott. Emiatt abba is hagytuk az egészet. A Liliomfinak¹²⁶ Bor József¹²⁷ volt a rendezője, aki eredetileg operarendező. Amikor a munka folyamán összebarátkoztunk, akkor említettem neki ezt az ötletet, és azt mondta, hogy ez olyan zseniális, hogy meg kell csinálni. Elképesztő jó téma, de olyasmit ő sem mondott, hogy megrendezi a Győri Színházban, olyanokkal, akikre mi gondoltunk, pedig a *Liliomfi*ban sem operaénekesek játszottak, hanem prózai színészek.

Dragojlovics Péter:

Minek alapján döntött úgy Illés Lajos,¹²⁸ hogy téged kér fel a szövegek megírására?

Horváth Attila:

Hogy honnan vette az ötletet, azt nem tudom pontosan. Gondolom, a Bojtorjással való kapcsolatomon keresztül jutott el hozzám. Akkor még a Rózsavölgyi lemezboltban dolgoztam. Egyik nap besétált Lajos, hogy engem keres és elmondta, miről van szó. Örömmel elvállaltam, és nagyon lelkesen vettem bele magam a munkába. Nagyszerű volt vele és a társulattal dolgozni. Jó kritikákat kapott a darab, három szereposztásban is játszották, hogy többször elő tudják adni, nívó díjat is kapott.

Dragojlovics Péter:

Lajosnak ez nem volt az első színházi munkája, a hetvenes évek közepén már írt egy musicalt, ez volt *A fiú és a tündér*, ami nem igazán volt sikeres.

Horváth Attila:

Az Operettszínházban mutatták be. Azért volt sikere, csak nem olyan látványos. A *Liliomfi* is színházi siker volt, nem került ki a színház falai közül. Az biztos, hogy többször játszották a *Liliomfit*.

Dragojlovics Péter:

Éreztél benne dacot, mondván, megmutatja, hogy igen is tud nagyon sikeres darabot írni?

---

¹²⁴ Gerdesits Ferenc (1947) operaénekes. Az 1960-as, 1970-es években több rockegyüttesben – Ferm, Nonstop – énekelt

¹²⁵ László Boldizsár (1969) tenorénekes, a populáris zene és az opera műfajában is tevékenykedik.

¹²⁶ Illés Lajos és Horváth Attila 1980-ban íródott musicalje.

¹²⁷ Bor József (1939–2013) Jászai Mari- díjas rendező, színházigazgató.

¹²⁸ Illés Lajos (1942–2007) billentyűs, énekes, zeneszerző, az Illés zenekar alapítója, vezetője.

Horváth Attila:

Nem emlékszem arra, hogy beszéltünk volna erről. Tudtam a musicaljéről, de hogy őt annak a fogadtatása motiválta volna érzelmileg, és befolyásolta-e ebben a munkában, arról nem beszéltünk.

De én nagyon megszerettem ezt a műfajt. Ez is csapatmunka, ott voltam a próbákon, sok mindent tanultam. Jóval később egy tévés produkcióra kértek fel Heilig Gáborral,¹²⁹ ez volt a *Császárok*,¹³⁰ ami kifejezetten tévéfilm-musicalnek készült, de menet közben kitalálták, hogy nyáron csinálnak belőle egy országos turnét. Volt vagy tíz előadás. A szereplőgárda jórészt főiskolásokból állt. Maga a darab botránnyosan rossz volt, egy ötvenes években íródott szocreál történet egy brigádról, akik a Balaton környékén magas feszültségű távvezeték építenek, és az ő kalandjaikról. Rettenetes, nagyon gagyi szocreál színdarab. Eredetileg három-négy dal kellett volna bele, de mi azt mondtuk, hogy ennyi kevés. A végén lett vagy harminc, próza pedig alig maradt a darabban, a poros, szocreál dialógusokat kihúztuk, és megírtuk nótában, így egy kicsit elviselhetőbbé tettük. Nagyon jó érzés volt rajta melózni. Fenn van a Youtube-on is az előadás felvétele. A *Film, Színház, Muzsikában* többhasábos kritikát kapott, aminek az volt a végkicsengése, hogy ez valami botránnyosan szörnyű darab, de amilyen zenéket írtak hozzá, és amennyire passzolnak és élnek a dalszövegek, az előtt le a kalappal. Ezt Apáti Miklós¹³¹ írta, aki az egyik legnevesebb és legrettegettebb kritikusa volt annak a korszaknak, és egyben költő is volt. Amikor még verseket írtam, találkoztunk is szerkesztőségi előszobákban. Persze ő nem tudta, hogy az a kissrác, akivel összefutott, az megegyezik azzal, aki ezeket a szövegeket írta. Ennek a nyomán több különböző színház megkeresett, és írtunk is két-három musicalt az egri, illetve debreceni színháznak. Ezek gyerek-ifjúsági darabok, adaptációk voltak. Ezek voltak a színházi kalandjaim. Más világ, de nagyon hasonló a csapatmunka miatt. Jó társaság, bulik, barátságok születtek. A kilencvenes években jött egy olyan ötletem, hogy kellene írni egy rockoperát Nostradamus életéről. Úgy képzeltem el, hogy feldolgozná az életét és a jóslatokat víziószerűen. Ezek rengeteg akcióra, látványosságra adnának okot. De ez megmaradt az ötlet szintjén, mert se kedvem, se energiám nincs házalni. Úgy képzeltem el, mint az addigi megvalósult munkákat, hogy felkértek. Ha lett volna egy színházi háttér, amelyhez bizalommal fordulhattam volna, és amelyik finanszírozza, színpadra állítja, megcsináltam volna, de az, hogy évekig dolgozzak egy darabon, majd elkezdni házalni és kiderül, hogy senkinek nem kell, több éves munka megy a szemétkosárba, az nem vonzott. Én ehhez lusta vagyok, meg rangon alulinak is érzem. Ha most jönne egy lehetőség, nemet mondanék, mert bármennyire is szívügyem volt a téma, ma már boldog-boldogtalan rockoperát ír. Ha születik egy új magyar darab, szinte biztos, hogy csak az lehet. Annyi gagyi van, minden színház játszik ilyet, ez már nem az én világom. A nagy dömpingben ki sem tudna úgy emelkedni, mint az *István, a király* a maga idejében. Ha megnézed, az utána következő Szörényi–Bródy darabok se kaptak olyan visszhangot.

---

¹²⁹ Heilig Gábor (1949) dalszerző, előadóművész, játszott a Geminiben, illetve a 100 Folk Celsiusban is.

¹³⁰ Heilig Gábor és Horváth Attila 1983-ban bemutatott musicalje.

¹³¹ Apáti Miklós (1944–2016) József Attila díjas költő, író, újságíró, kritikus.

Dragojlovics Péter:

Ismét egy újabb típusú munka volt Kern András¹³² első lemeze (*Kern*, 1985). A nyolcvanas években sorra készültek a színészlemezek (például Ruttkai Évaé,¹³³ Gálvölgyi Jánosé¹³⁴ és Udvaros Dorottyaé¹³⁵), ez az album viszont mind zene-, mind szövegvilág szempontjából elütött ezektől, inkább poprock-lemez volt.

Horváth Attila:

Ezt is Révbírónak köszönhettem. Vele beszélgettünk a színészlemezekről. Nekem nem igazán volt jó véleményem ezekről, sem a produkcióról, sem a dalokról. Mondtam Tominak, de félig viccelődve, hogy egy színész lenne, akinek szívesen írnék, az Kern. Jóval később felhívott, hogy „Még mindig érdekel a dolog?” „Igen.” „Akkor azonnal gyere be az irodámba, mindjárt jön a művész úr.” Bemutatott neki, és rögtön fel is mentünk a lakására, hogy megbeszéljük, miről volna szó. Éreztem, hogy vele érdemes együtt dolgozni, mert azonnal kijött az érzékenysége, profizmusa. Nagyjából az volt a véleménye a színészlemezekről, mint nekem. Mondta, hogy ő baromira nem olyat szeretne, hanem egy lemezt, amin dalok vannak, amiket olyan énekes ad elő, aki egyébként színész is, nem pedig színészdalok. Minden egyes dalnak más írta a zenéjét Másik Jánostól¹³⁶ Bornai Tiborig¹³⁷. Azt, hogy ő énekes, nem is vette komolyan, ő előadónak tekintette magát. Ami nagyon érdekes volt, az az, hogy pontosan tudta, miről akar énekelni. Elgondolta a szövegeket, bár megírni nem tudta, csupán prózában. Ilyen munkám se előtte, se azóta nem volt. Hasonlított a színházi munkákhoz, ahol a figurák, a szituációk adottak voltak, és ezekhez kellett illeszkednie a szövegeknek, hogy hitelesek legyenek. Kern felvázolta a szituációt, de abban, hogyan fogalmazom meg, szabad kezet kaptam. Két vagy három olyan dal volt, aminek teljes egészében én írtam a szövegét, de a lemezen ezek is közös munkaként jelentek meg, sőt egy dalnak a zenéjét is én írtam. András mondott egy ötletet, ami nem volt kidolgozva, még a zene sem volt meg hozzá. Annyira megfogott, hogy hazamentem, elővettem a gitárt és megírtam a dalt. Ez lett a *Szép kezű lány*. Egy másik nagyon komoly élményem is volt a lemezzel kapcsolatban: addig soha nem dolgoztam Máté Péterrel, bár ismertük egymást, jó kapcsolatban voltunk. Itt adódott erre először lehetőség. Két dalt írt a lemezre, az egyiknek a szövegét épp elkezdtem írni. Akkoriban úgy dolgoztam, hogy szólt a walkmanben a zene, végtelenre beállítva, fülhallgatóval, a tévé be volt kapcsolva, de a hang le volt véve. Épp a híradó ment, szólt a dal a fülemben, Péter zongorázta, énekelte, aztán egyszer csak megjelent a fényképe a tévé képernyőjén. Na, mondom, biztosan díjat nyert. Levettem a fülest, de nem hangosítottam fel rögtön a tévét. Amikor ráadtam a hangot, már csak annyit csíptem el, hogy a temetéséről később intézkednek. Fekete-fehér kép, gyászos bemondó, és közben szól a fülemben a hangja. Valami olyan elementáris történet volt ez így, hogy felhívtam Kernt – már ő is hallotta a hírt

---

¹³² Kern András (1948) színész, filmrendező, a Vígszínház tagja.

¹³³ Ruttkai Éva (1927-1986) Kossuth- és kétszeres Jászai-díjas színésznő, a Vígszínház tagja.

¹³⁴ Gálvölgyi János (1948) színész, parodista, a Madách Színház tagja.

¹³⁵ Udvaros Dorottya (1954) Kossuth- és Jászai-díjas színésznő.

¹³⁶ Másik János (1952) billentyűs, énekes, gitáros, zeneszerző Játszott az Interbrassban, az Európa Kiadóban, és dolgozott Cseh Tamással is.

¹³⁷ Bornai Tibor (1955) billentyűs, énekes, dalszerző, a KFT együttes tagja.

–, hogy figyelj, én ezt a nótát nem tudom megírni. Végül is, Verebes István¹³⁸ írt rá szöveget, ez lett a *Búcsú esőben*.

Dragojlovics Péter:

Kern András egyébként hogy viszonyult a munkásságodhoz, és egyáltalán a rockzenéhez?

Horváth Attila:

Azt a műfajt, amit csináltam, nem ismerte, nem is szerette, tehát a rockot nem, de a szelídebb amerikai zenéket igen: a popos, bluesos, countrys dolgokat. Nem véletlenül jutott eszébe, hogy ő lemezt akar készíteni. Nagyon is durrant ez az album, mert kilógott a sorból, nem színészlemez volt. A következő lemezt is velem tervezte, de mivel az első annyira sikeres volt, erre már bejelentkeztek olyanok, akiket már az elsőre is szeretett volna felkérni, de nem vették komolyan: „Nem tudsz te énekelni, felejtsd el!” Mégis megcsináltuk, sikeres lett, persze, hogy akkor már szívesen jöttek. Nem tudom, hány lemezt csinált azóta. Én soha többé nem kerültem szóba.

Dragojlovics Péter:

Viszont Varga Miklós harmadik lemezénél igen.

Horváth Attila:

Igen, az egy érdekes lemez. Akkoriban volt két bécsi srác a zenekarában, akiknek volt egy stúdiójuk, és elhatároztuk, hogy ott vesszük fel a lemezt. Megkeresett Miki, hogy szeretné, ha én írnám a szövegeket. Szerettem, ahogy énekel, emberileg is jóban voltunk, sokat dumáltunk az éjszakában, úgyhogy örömmel elvállaltam a felkérést. Már csak azért is, mert előtte hagytam abba a szövegírást. Egy NSZK-ban élő, magyar származású hölgy finanszírozta a felvételeket, aki menet közben tönkrement, és az utolsó, ötezer márkás tételt nem tudta kifizetni. Erre a két srác azt mondta, semmi baj, fogták a mastert, bezárták a páncélszekrénybe, és azt mondták, hogyha kifizetik, akkor kinyitjuk. Miki elkezdte körbejárni a kiadókat a pénz ügyében. Kompletten kész volt a felvétel. Bármelyik kiadó röhögve meg tudta volna fizetni, és nem. Az a mesterszalag ma is be van még zárva a szekrénybe. Néhány nótát később Miki feldolgozott. Van egy, amit nagyon- nagyon sajnáltam volna, ha elsikkad, ez volt az *Othonról hazafelé*. Ez a nyolcvanas évek vége volt, közvetlenül a rendszerváltás előtti időszak, amikor már elég sokan települtek át Erdélyből. Egy olyan jelenséget, összetartozás érzést fejezett ki, fogalmazott meg a dal, amit addig még senki. Később is inkább csak ilyen nagyon közhelyes, színvonalatlan szövegek születtek a témában, hogy Erdélyben élnek az igazi magyarok, de ezek ilyen hangzatos, látványos, bombasztikus klisék, amik mögött, még ha vannak is érzések, azok pátoszosak, nem pedig finom emberi érzések, amiket szerintem én megfogalmaztam. Én nemcsak azt láttam, hogy erdélyi magyar testvéreink idejönnek, hanem azt is, hogy hiába jönnek az anyaországba, mégis a szülőföldjüket hagyják ott, a szülőket, házastársakat, rokonokat, és itt ugyan jobb lehetőségek

---

¹³⁸ Verebes István (1948) színész, rendező, szövegíró.

vannak, másrészt viszont ott van a távolság, a veszteségek. Ezek komoly emberi megpróbáltatások.

Dragojlovics Péter:

A Marathon¹³⁹ lemezanyaga nem került ugyan szekrénybe, de nem érte el azt a sikert, amit megérdemelt volna.

Horváth Attila:

Pedig ott még szponzor is volt, nem is kevés pénzzel szállt be, több millióval, ami 1991-ben még tétel volt. Valahogy elsikkadt az a pénz, nem erre a lemezre lett fordítva, emiatt nem is kapta meg az album azt a nyilvánosságot, amit megérdemelt volna. A történet egyébként úgy kezdődött, hogy egy teljesen ismeretlen fiatalember felhívott, hogy nagyon szeretne velem beszélgetni. Elmondta, hogy egy frissen alakult zenekarban játszik, és szeretne felkérni, hogy írjam meg a szövegeiket. Én már akkoriban sem vállaltam ismeretlen felkéréseket, de udvariatlan sem akartam lenni, megpróbáltam segíteni a fiatalokat, így azt mondtam, hogy küldjenek valamilyen demóanyagot. Egyszer csak jött egy srác, soha nem láttam korábban, és kezembe nyomott egy kazettát. Mondtam neki, hogy rendben van, de akkor most hagyja itt, hadd hallgassam meg, arra ugyanis mindig kényes vagyok, hogy bármilyen zeneanyagot kapok, először egyedül szeretem meghallgatni, hogy ne befolyásoljon az, hogy ott ül, akinek köze van hozzá. Este betettem a kazettát, elindult a demó, és a második nótánál azt mondtam, hogy ez baromi jó, meg kell írnom. Nem sorolható semmilyen kategóriába, de elképesztően intelligens, fogyasztható zene. Ez nem egy amatőr társaság, ezt nem rangon aluli megírni. Mikor legközelebb hívott a srác, mondtam, hogy vállalom. Nagyon boldog volt. Rettenetesen élveztem, mert olyan íze volt a muzsikának, hogy öröm volt szöveget írni és olyan világot hozott ki belőlem, ami se a rockban, se a countryban, se a színházban, se a színészlemezeken nem tudott kijönni. Ma is azt mondom, ha akkor nincs Marathon, később nincs Charlie. Azt a világot előlegezte meg, azt a megközelítésmódot, nyelvet. Kijött a lemez (*Marathon*, 1992), el is ment belőle valamennyi. Reklámot természetesen nem kapott, semmi hírverés nem volt körülötte. Visszajelzések sem igazán jöttek, nem is került be a zenekar a köztudatba. Volt néhány koncert, működött a történet annyira, amennyire, de egy idő után a srácok megunták a nyüglődést, és feloszlottak. Megpróbálták, nem sikerült. Kerestük az okokat: baromi jó a zene, a szövegek, az előadás, és pénz is volt rá. A Proton, az akkori legnépszerűbb lemezeket megjelentető kiadó adta ki, és mégse. Maróthy Gyuri¹⁴⁰ mondta egyszer négyszemközt, hogy ő tudja, miért nem működött ez a történet. Az volt az oka, hogy ezek a dalszövegek túl költőiek. Mihez képest azok? A befogadó közeghez. De hát az nem egy homogén massa, hanem képlékeny, összetett, befolyásolható valami. Különálló emberek összessége. Ezek a dalok ráadásul annyira emberi hangon szólaltak meg, hogy ha valaki meghallgatja, azonnal kapcsolatba tud kerülni velük. Mintha a költőiség hátrány lenne. Évekkel később egyre több visszajelzés jött, hogy nem felejtődött el az együttes, hanem egy már nem létező, kultikus formációvá vált. A hanghordozót valahogy fű alatt terjesztették baráti körök, és majdhogynem Marathon rajongói

---

¹³⁹ A Marathon az 1990-es évek elején létezett rockzenekar, mindössze egy lemezük jelent meg működésük ideje alatt, 1992-ben.

¹⁴⁰ Maróthy György zenei újságíró.

klubok alakultak az országban. Elképesztő volt, én még életemben nem tapasztaltam ilyet. 2002-ben azt mondtuk, hogy csináljunk még egy lemezt. Kitaláltuk, hogy mivel már ott tart a cd-technika, hogy már majdnem nyolcvanpercnyi anyag felfér, írjunk egy lemezt, az előzőt pedig maira áthangszerelve, újra felvéve tegyük rá, tehát egy duplalemezt jelentessünk meg. Annak már kiadója se akadt, nem is került piacra. Az is kultikussá vált attól, hogy nincs. Amikor megcsináltam a honlapomat, Vámos Zsoltival,¹⁴¹ a zeneszerzővel megbeszéltük, hogy ez a lemez nincs, de kincs, ami nincs. Mondtam, hogy én feltenném a honlapomra, hogy töltsék le ingyen. Mondta, hogy oké. Azt a hozzászólás mennyiséget, ami érkezett, felbecsülni sem lehet. Olyanokat írtak, hogy „de jó, milyen régi szép emlékeket ébreszt, az akkori barátokkal hallgattuk, és most itt van” és hasonlók. Meg olyanok is voltak, hogy „érdekes, én erről nem is hallottam, de most belehallgattam, és nagyon jó”.

Az is egy izgalmas sztori, ahogy megtudtam, ki írta a dalokat. Erdélyi Laci¹⁴² hozta el nekem a demót. A feléneklésnél ott voltam én is a stúdióban, és időnként, mint mindenkit, instruáltam Hetényi Palit¹⁴³. Vámos Zsolti közölte, eléggé vadul, mert nagyon indulatos tud lenni, pedig amúgy kenyérre lehet kenni, hogy ne szóljak már bele, mert az ott nem úgy van. Mondom Lacinak, aki a zenekarvezető volt, hogy a gitáros srác miért ugat ebbe bele? Mit vezényel? Gitározzon, és jól van. Ne szóljon bele a felnőtt dolgokba. Zsolt meghallotta, és felháborodva közölte, hogy „Mi az, hogy milyen jogon? Hát én írtam a nótákat!” Én egészen addig abban a hitben voltam, hogy Erdélyi Laci a zeneszerző, ugyanis nem mondta el az igazat. Nem állította azt, hogy ő írta a nótákat, csak én gondoltam ezt, ő pedig meghagyott engem ebben a hitemben. Utána még csináltunk 2012-ben az A38-on egy koncertet, vendégek is voltak, például a Sipos¹⁴⁴ testvérek, a teljes Irigy Hónaljmirigy¹⁴⁵. (Ők egyébként nagy Marathon- rajongók.) Nagyon jó buli volt, amire limitált példányszámban, de megjelent ez a nem létező lemez cd-n. Ebből sem sikerült sokat eladni, mert nem volt promóciója, de érdekes, hogy egy fantomzenekar kultuszzenekarrá vált bizonyos körökben. Én a mai napig nagyon szívesen hallgatom a Marathon-nótákat.

Amikor a Markos–Nádas¹⁴⁶ duó a csúcson volt, Markos Gyuri megkeresett azzal, hogy ki akar adni egy lemezt, amire szeretne néhány eredeti nótát is felvenni, mert alapvetően sztenderdek és country dalokat énekelt. Egy vendéglátós zenekarral vették fel az albumot. Nekem furcsa volt, hogy miközben a Markos–Nádas tarol, Markos csinálni fog egy lemezt, amit nem fognak tőle elfogadni, mert túl komolyan veszi. Úgy éreztem, hogy ő már skatulyában van, tőle valami humorosat várnak, és ha nagyon komoly lemezzel rukkol elő, az idegen lesz tőle. Így aztán néhány nótára kifejezetten olyan szöveget írtam, ami tele volt poénokkal. Amikor vettük fel, totális örületbe fulladt a felvétel, mert úgy röhögött mindenki. Ezen felbuzdulva otthon elkezdtem írni egy nótát, zenével együtt. Akartam bele poénokat rakni, de felmerült a kérdés, hogy milyen legyen a dal? Hogy oldjam meg, hogy tőle elfogadhatóak, és hozzám is méltóak legyenek? Elképzeltem egy kocsmai világot, nagyon valós szereplőkkel, de kicsit elemelkedve, ahogy József Attila írta: „túllépve a mai kocsmán”,

---

¹⁴¹ Vámos Zsolt (1969) gitáros, zeneszerző.

¹⁴² Erdélyi László (1961) billentyűs, az Unisex együttes frontembere.

¹⁴³ Hetényi Zoltán (1969) az Edda Művek dobosa.

¹⁴⁴ Sipos Péter (1961) és Sipos Tamás (1974), az Irigy Hónaljmirigy énekesei.

¹⁴⁵ Az Irigy Hónaljmirigy 1990-ben alakult paródiaegyüttes.

¹⁴⁶ Markos György (1946) színész, humorista. Nádas Györggyel közös duójuk 1982 és 1992 között működött, a hazai humor meghatározó képviselői voltak.

kicsit rejtői környezetbe helyezve. A *Star Wars* is akkoriban ment, és olyan kocsmahangulatot képzeltem el, mint ami a *Baljós árnyak*ban látható, a filmben volt egy nagyon zseniális úrkocsmajelenet. Ez is lebegett bennem, illetve egy rejtői kocsmajelenet, tele matróz-, illetve légiós figurákkal. Ebből a két világból gyúrtam egy olyan környezetet, amely magyar figurákat vonultat fel. *Janka lelki segély* lett a címe. Amikor megmutattam Markoséknak, teljesen ki voltak akadva. Azonnal fel is vették. Történetesen ezt a lemezt ugyanaz az NSZK-ban élő hölgy producerelte, mint Varga Miki albumát, és egy ponton ugyanúgy feltette a kezét, hogy „Uraim, nincs rá pénz!”. Így aztán ez a lemez, amit a Rádió stúdiójában vettünk fel, is dobozban maradt. Azt a két poénos nótát nagyon sajnáltam. Az egyikkel nem lehetett mit kezdeni, mert nem tudtam volna elképzelni mástól, mint Markostól, és annak csak a szövegét írtam, de a másikat nagyon szerettem volna, ha elénekli valaki. Amikor megdumáltuk a 100 Folk Celsiuszal,¹⁴⁷ hogy megírom a lemezüket, elmondtam nekik, hogy van egy dal, ami szerintem passzolna az anyagba, és eljátszottam nekik. A csávók teljesen ki voltak akadva, hogy ez kell nekünk! Fel is vették a lemezre. Amerikában forgattak is hozzá videoklipet egy kocsmában.

Dragojlovics Péter:

Térjünk át a Senator-történetre. Sok eltérő vélemény van arról, miért nem lett ez a zenekar hosszabb életű. Van, aki szerint rossz volt az időzítés: az évtized közepén a közönség elfordult a klasszikus rockzenétől, nem west coast zenét várt az együttestől, azonkívül berobbant a heavy metal is. Az sem segített, hogy se Piramis-, se Karthago-dalokat nem játszott a zenekar, aztán Lajos személye és a zenével foglalkozó intézmények hozzáállása az együtteshez is nehezíthette a befutást.

Horváth Attila:

Egy sztorival hadd válaszoljak, sokkal tovább nem is élt a történet. A BNV területén szervezett a Hanglemezgyár egy dedikálást, ahova körülbelül háromezer ember jött el. Talán egy-két koncert volt addig, de inkább csak a hír volt, hogy Som Takáts Tamással új zenekar csinált. Megjelent a lemez, a Lemezgyár szervezte a dedikálást. Csak éppen elfelejtette kivinni a lemezt a helyszínre, de azt mondta az illetékes, nem baj, most jelent meg az új Neoton-lemez, abból van bőven, dedikáljátok azt! Ilyen hozzáállással mire számíthatott a zenekar? Pedig érdekes irányzat volt az a west coast. Jó lemez volt.

Dragojlovics Péter:

Noha Lajos volt a zenekar vezetője, de a Senator-dalokat nem ő írta, hanem java részük Szekeres Tamáshoz¹⁴⁸ köthető.

Horváth Attila:

Lajos nem igazán volt zeneszerző. Természetesen írt ő dalokat, nagyon eltalált dalokat is, de ritkán, az ő mindennapjait a zenekar ügyeinek az intézése meg a hangszerelésbeli kérdések határozták meg. Időnként kiszakadtak belőle dalok, mint a *Ha volna két életem*, az

---

¹⁴⁷ A 100 Folk Celsius 1976-ban alakult countryzenekar.

¹⁴⁸ Szekeres Tamás (1964) gitáros, zeneszerző, zenei rendező. Játszott a Senatorban, az Omenben, az 1980-as évek vége óta szólópályára lépett, emellett játszik az Omegában is.

Ajándék, a Hosszú éjjel, hosszú nap. Óriási nóták ezek. Szekeres Tomiban nagyon benne volt ez a véna, ő nagyon jó dalokat is írt. Aztán volt olyan, ahol nagyon elment az erdőbe, mert ő hangszervirtuóz. Ő volt az első, aki Zeneakadémiát végzett klasszikus gitár szakon, tehát voltak ilyen törekvései, és ez időnként a dalokban is megjelent – volt, amikor nem jól, mert nagyon bonyolította néha a dolgokat, de írt kiváló dalokat is. A Senator csapat volt, közös munka volt. Tomi saját lemezein később nem volt meg a kontroll a többiek által, ennek következtében olyan irányba mehetett, amerre akart. Ez meg zenekari munkáról, felelősségről szólt, közös döntésről beszélhattünk. És ez jó hatással volt az ő nótáira is.

Dragojlovics Péter:

Születtek még dalok a lemez megjelenése után?

Horváth Attila:

Igen, de nem sok. Egyre emlékszem, az nem is jelent meg. Évtizedekkel később egy vidéki zenészsrác, Szirota Ciki¹⁴⁹ megkért, hogy hadd énekelhesse fel a lemezére, mert neki nagyon tetszett, és évtizedekig őrizgette magában. Ez volt a *Rock and roll isten*. („Ha még létezel, rock and roll isten, gyere és nézd meg a gyerekeidet.”) Jó nóta, de ez már jóval a lemez megjelenése után született, nem is lett rögzítve.

Dragojlovics Péter:

Szerinted Lajos sorsának alakulásába belejátszott az, ami történt a Senatorral?

Horváth Attila:

Nem, akkor már az üzlet mintha fontosabb lett volna számára a zenénél, de legalábbis nagyon komoly helyet kapott az életében. Inkább úgy mondanám, hogy emiatt a Senator talán nem meg viselte, hanem belefáradt. Elege volt már, hogy neki folyamatosan harcolnia kell, mert támadják, más irányba képzelte el az életét. Nem véletlen, hogy ő utána soha többet nem csinált zenekart. Tervezni mindig tervezte, de odáig, hogy meg is csinálja, soha nem jutott el.

Egyébként a Senator megszűnése után abbahagytam a szövegírást. Akkor volt az a korszakváltás, amikor az egyszeri fogyasztásra alkalmas, műanyag zenék jöttek, az összes nagy rockzenekar leállt, volt, amelyik fel is oszlott. Akkor azt gondoltam, hogy ehhez, ami van, írhatnék szöveget, mert jöttek megkeresések, de nem volt hozzá gyomrom. Akkor tényleg úgy gondoltam, hogy ennek a történetnek vége.

Dragojlovics Péter:

Egyszer és mindenkorra?

Horváth Attila:

Igen. Úgy voltam vele, hogy ez egy szerelem volt, ami beteljesült, de befejeződött. Akkor elkezdtem keresgélni, és megint szerencsém volt, ahogy egész életemben, szakmai értelemben mindig is. Révbíró Tamás akkor a Novotrade-nél volt vezető pozícióban. Ez volt az egyik első magántulajdonú cég Magyarországon, informatikával foglalkozott és

---

¹⁴⁹ Szirota Ciki, a Ciki és Bandája együttes énekese.

játékfejlesztéseket készített, még angol-amerikai cégek számára is. Tamás tudta, hogy fiatalkoromban mennyire vonzódtam a képzőművészethez, és váratlanul megkérdezte, hogy nincs-e kedvem eljönni komputergrafikusnak? De én ahhoz nem értek! – válaszoltam. De értesz! És megint bedobtak a mélyvízbe, mint a Taurusnál. Egy olyan projektbe kerültem be, ami a világpiacra készült, és menetközben beletanultam, de tényleg hályogkovács módjára, és közben bele is szerettem. Ez a komputer-korszaknak az eleje volt. A nyolcvanas évek második fele, amikor még versengtek egymással a különböző gépek, a ZX Spectrum, a Commodore 16, a Commodore 64, aztán megjelent az Atari, majd az Amiga. Akkoriban már volt IBM is, tehát a PC tulajdonképpen és ezeket a játékokat az összes platformra meg kellett írni, nekem pedig rajzolni. A piac eléggé széttagolt volt még, akinek Spectrumja volt, az az arra való játékokat tudta használni, tehát nagyon sokfajta gép volt forgalomban, és mindegyikre meg kellett csinálni a játékot. Ez a bizonyos játék, aminek *Alternatív Olimpia* volt a címe, meg is jelent és a *Computer and Video Games* című havilapban, amelyik mindig komoly és részletes kritikákat közölt a játékokról, 95 pontos értékelést kapott, a grafika pedig kiemelten 97-est. Életemben először csináltam ilyesmit. Itthon dolgoztam, körül voltam véve különböző számítógépekkel, mert mindegyik gépnek más grafikus tulajdonságai voltak. Tele volt a lakás gépekkel. Rettenetesen élveztem, nagyon beleszerettem a számítógépes játékokba. Ma is nagyon szeretem őket, és rendszeresen játszom is, főleg a kaland-szerepjátékokat szeretem, de a stratégiai játékokat is. Azt hittem, hogy egy új fejezet nyílt az életemben, és nagyon jól éreztem magam, de egyszer csak elkezdett hiányozni a szövegírás. 1990-ben megkeresett Kalapács Józsi¹⁵⁰ és Nagyfi Laci,¹⁵¹ hogy kiszálltak a Pokolgépből,¹⁵² és megalakítanák az Oment,¹⁵³ és azt szeretnék, hogy én írjam a szövegeket.

Dragojlovics Péter:

Azt említsük meg, hogy az Omen előtt már írtál a Pokolgépnek is.

Horváth Attila:

Igen, két dalt (*Tépett madár, Itt és most*) írtam nekik, de nem sokkal később Nagyfiék kiszálltak, és megcsinálták az Oment. Jópofán mondván, szinte megszaroltak, ha nem vállalom el, meg sem alakulnak. Hát hogyan vállaltam volna el? Ez két szempontból volt érdekes. Egyrészt rájöttem, hogy én erre születtem, a másik, hogy egy újfajta lendületet és lelkesedést adott az, hogy rendszert váltottunk. 1990-ben egy új világ kezdődött, amihez szerintem mindenki úgy állt hozzá, hogy valami óriási várakozás, eufória volt, hogy végre vége a kommunizmusnak. Szabadok vagyunk, és innentől kezdve miénk a világ, és olyan Magyarországot építünk, amelyet mi szeretnénk. Nem kívülről, felülről fogják diktálni. Tehát ez a pozitív energia mindenkit hajtott és megérintett. Kicsit megint hasonló érzésem volt, mint amikor megjelent a beatzene, és az akkori fiataloknak egy óriási töltetet, célt, lehetőséget adott, közösséget formált. A rendszerváltáskor ugyanezt éreztük, és azt hittük, hogy ez egy közösség, mert végre megszabadultunk az oroszoktól, és együtt fel fogjuk építeni azt az

---

¹⁵⁰ Kalapács József (1962) énekes, a Pokolgép, illetve az Omen egykori frontember, jelenleg szólísta.

¹⁵¹ Nagyfi László (1962) gitáros, zeneszerző, a Pokolgép, majd az Omen tagja.

¹⁵² A Pokolgép a legismertebb, 1982-ben alakult heavy metal zenekar, egyben az első, amelyik nagylemezt készíthetett.

¹⁵³ Az Omen 1990-ben alakult magyar heavy metal együttes.

országot, amit elképzeltünk magunknak. Hogy ebből mi lett, azt látjuk. Ezzel a lendülettel kezdtük el az Oment. A politika abszolút nem érdekelt, pedig akkor a pártok keresték a kapcsolatot az ismert emberekkel. Hozzám is eljutottak, de én szerencsére nem voltam annyira ismert, hogy nagyon komolyan akarták volna, hogy részt vegyek a munkájukban. Óvatos megkeresések voltak, de mondtam, hogy ez nem az én világom, én dalokat írok, azokban mondom el a véleményemet, nem a Parlamentben meg hordókról, mint valami hordószonek. A mai napig érdekel a közélet, hogy mi történik körülöttem, és van is erről határozott véleményem. De arról is van, hogy aki tömegekhez tud szólni, nagyon sok emberre tud hatni, annak szigorúan tilos elköteleznie magát a pártpolitika mentén bármelyik szegmens mellett is, ugyanis meggyőződésem, hogy neki gyárilag ellenzékinek kell lennie, kritikusnak azokkal a folyamatokkal szemben, amelyek meghatározzák egy ország életét. Hiszen abban a pillanatban, hogy látványosan elköteleződik bármelyik oldal mellett, az ő kritikai fegyvere le van téve, mert ott pártfegyelem van, amit az az oldal csinál, azt magasztalni kell, a másik oldalt pedig földbe döngölni, még csak nem is kritizálni; tehát a szabadságát veszti el az a művész, aki látványosan kötelezi el magát valamelyik politikai gondolkodás mellett. Nekem a dalokban kell elmondani a véleményemet, de nem pártpolitikai értelemben, hiszen nem tudom, hogy aki hallgatja azt a dalt, milyen pártállású. Nyilván teljesen vegyes társaság, világnézet, politikai oldal szempontjából. Még belegondolni is félelmetes, hogy ha látványosan elkötelezném magam egy párt mellett, akkor a párt ellenzői vagy inkább utálói – mert a politikai élet ma már ilyen – engem is utálni fognak, meg a dalaimat is? Azokat is, amiket még korábban írtam? Mert sajnos ez a jellemző, különösen amióta az internet bejött, és ott rengeteg fórum van. Nekem félelmetes volt, hogy a politika mentén családok szakadnak szét, barátságok szűnnek meg, folyamatosan romlik az ország, a pártcsatározások tönkre teszik. És ezt gerjesztik is, ez pedig megbocsáthatatlan, történelmi bűn.

Visszatérve az Omenhez: ők hozták vissza az úgy nevezett számúzetésből, emiatt én roppant lelkesen vettem bele magam a zenébe, bár nekem a metal kicsit túl kemény volt, de érdekes módon azért, amikor tényleg összezsizsolódtunk és bízunk egymásban szakmailag, akkor sikerült picit úgy megoldani a szöveget, hogy működőképes, hatásos volt, de mégis „horváthattilás” maradt. Rengeteg vita volt a zenekarral, főleg Nagyfival, mert ők mindig nyesegetni akarták a szövegeimet. Terelgetni akartak afelé, hogy egy metal közönségnek írunk, ide sokkal durvább, egyszerűbb szövegek kellenek, nincs szükség mélyebb, költőibb gondolatokra, nekem pedig mindig az volt az álláspontom, hogy abszolút rosszul látjátok, nem az a dolgunk, hogy kiszolgáljuk a közönséget, hanem hogy megteremtsük a zenénkre a közönség igényét. Nem nekünk kell lemenni a közönség szintjére, hanem fel kell felemelni és ebből nem is engedtem. Ez állandó vita tárgya volt, szinte minden egyes nótával kapcsolatban előkerült ez, éveken keresztül. Nem voltam képes kibújni a bőrömből, és ezt tartom a mai napig. A negyedik lemez (*Jelek*, 1994) után lett elegendő abból, hogy minden egyes lemez készítése közben nem lelkes csapatmunka folyik, hanem folyamatosan meg kell harcolni mindenért. Kicsit belefáradtam, beleuntam és azt mondtam, hogy sorry, gyerekek, én ezt nem akarom így folytatni. Sok-sok évvel később beszélünk Nagyfival, aki azt mondta, hogy most látom, hogy neked akkor milyen igazad volt. Akkor megbeszéltük, hogy készítenek egy új lemezt, és szeretnék, ha én írnám a szövegeket. Akkor már olyan sok évig voltunk külön, hogy különösen azután, amit mondott, az volt a reakcióm, hogy miért ne? Ebben a felállásban

Gubás Tibi¹⁵⁴ énekelt, ez lett *A hetedik nap* című lemez, majd utána a jubileumi huszonötéves lemezre (*Huszonöt év*, 2016) is megkértek, hogy én írjam a szövegeket. Sok évet együtt töltöttünk, szeretem a srácokat, azt, ahogy a színpadon léteznek, a muzsikájukat, holott a metal nem feltétlenül az én világom. De éreztem, hogy ők zeneileg a rock felé közelítenek, nem a nyers, lecsupaszított metal felé, így megírtuk azt is. Most pedig elkészült az új album, a *Halálfogytiglan*.

Dragojlovics Péter:

Az Omennel való együttműködésed vége látszatra egybeesik a Charlie-történet kezdetével, holott már régóta szerettél volna együtt dolgozni vele.

Horváth Attila:

Igen, mindenképpen szerettem volna, mert olyan torok és jelenség... valamikor 1973-ban írtam néhány nótát az Olympiának, aztán annak nem lett folytatása. Sok-sok év múlva elkezdett motoszkálni bennem a gondolat, hogy jó lenne vele együtt dolgozni. Időnként felteszik az újságírók a kérdést, hogy ki az a szakmában, akivel szeretnék együtt dolgozni? Most már nincs olyan, előtte viszont ő volt az. Ez akkor fordult élesbe, amikor a nyolcvanas években az akkori barátnőm, egy énekesnő nyáron a Marina szállodában dolgozott Balatonfüreden. A műsorban Charlie-ék szolgáltatták a zenét. Fogarasi,¹⁵⁵ Turai Tomi,¹⁵⁶ Marschalkó Zoli¹⁵⁷ játszottak a zenekarban. Sok időt töltöttünk együtt, mert egész nyáron lenn laktunk. Sokat beszélgettünk Charlie-val, de neki az volt a határozott véleménye, hogy nem akar itthon dolgozni. Akkor már hosszú évek óta kinn volt, akkor is csak azért zenéltek ott, mert az Interkoncertnél ez úgy működött, ha egy együttes két vagy három évet kinn dolgozott valahol, akkor egy évre kötelezően haza kellett jönniük. Azalatt vagy pihentek, vagy elvállaltak itthon valamit. Nekik pedig mindig volt nyugati szerződésük, mert baromi jó zenészek voltak. Szóval Charlie azt mondta, hogy mennek ki újból, és ő nem akar itthon semmit csinálni. Akkor abban maradtunk, hogy jó lenne együtt dolgozni, de nem fogunk, mert ő nem lesz itthon. Aztán ahogy teltek az évek, egyre többet jött haza. Sokszor összefutottunk, és akkor mindig leültünk dumálni. Aztán egyszer csak végleg hazajött és beszállt a Tátrai Bandbe¹⁵⁸. Akkor megint belehasítottunk az éjszakába, feelingeztünk. Mondtam neki, hogy „Figyelj, az az érved, hogy te itthon semmit, megszűnt, mert itthon vagy, és még dolgozol is. Szerintem csináljunk valamit együtt.” Azt mondta, hogy jó. Akkor én több dolog kapcsán kapcsolatban voltam Rózsa Pistivel¹⁵⁹. Akkor volt a Piramis-összeállítás, amit ő szervezett, és Fecóval is együttműködött. Egyszer egy beszélgetés folyamán megemlítettem neki, hogy van nekem ez a tervem. Aztán ez el is sikkadt, eltelt közel egy év, amikor megkeresett azzal, hogy Charlie-szólólemezt készül, ő felvállalja és kiadja, legyen szíves, vegyek részt benne, ha van hozzá kedvem. Úgy képzelte el, hogy a zenéket Lerch Pisti¹⁶⁰ írja. Ezen én kicsit elcsodálkoztam, mert bár nagyon szerettem őt, de arra gondoltam, hogy amit ő csinál, az más

---

¹⁵⁴ Gubás Tibor a Tirana Rockers és az Omen egykori énekese.

¹⁵⁵ Fogarasi János (1935–2012) dzsesszorgonista, hangmérnök, játszott a Metro együttesben is.

¹⁵⁶ Turai Tamás énekes, játszott a Nonstopban és a Syriusban.

¹⁵⁷ Marschalkó Zoltán (1953) gitáros.

¹⁵⁸ A Tátrai Band 1987-ben alakult rockzenekar.

¹⁵⁹ Rózsa István producer, a Rózsa Records lemezkiadó vezetője.

¹⁶⁰ Lerch István (1951) billentyűs, énekes, zeneszerző, játszott a V'73-ban, a V'Moto-Rockban, jelenleg szólólista.

világ, nem egyeztethető össze Charlie-nak a férfias, szőrös, rekedtes, bluesos hangjával. Nem tudom, miért esett Pistire a választása. Komoly fenntartásaim voltak ezzel kapcsolatban, és az sem tetszett, hogy úgy képzelte, hogy a lemez felét íránk mi, a másik felét pedig Presserék. Nem esett jól ez az ötlet, de nem mondtam ki hangosan. De aztán úgy alakult, hogy ők nem vállalták, és akkor azt mondta Rózsa, hogy csináljuk mi az egész lemezt. Amikor Lerch Pisti hozta az első dalokat, padlót fogtam. Hihetetlen, hogy ráérezett Charlie-ra, elképesztő jó nótákat írt. Bekerült László Attila¹⁶¹ is mint zeneszerző, mert Charlie a saját ízlése szerint válogatta össze a zenekart, és őt kérte meg, hogy gitározzon. Attila általában két nótát írt lemezenként. Azok egy új szint vittek a történetbe. Akkor még volt Charlie-nak egy rövidebb távú kinti szerződése, visszament Skandináviába. Akkor még nem volt elterjedt az e-mail. Egy komphajón dolgozott, ott is lakott, és a kapitánynak az irodájában volt faxgép. Megbeszéltük, hogy milyen időpontban faxolom a szövegeket, hogy akkor biztos benn legyen az irodában. Az első két-három dalt így küldtem ki. Az első kettő a *Jég dupla whiskeyvel*, illetve a *Skandináv éjszakák* volt. Az első önmagáért beszél, ember nincs, aki nem ismeri.

Dragojlovics Péter:

Számítottatok rá, hogy ekkora siker lesz a dalból?

Horváth Attila:

Éreztük, hogy benne van a töltet. A második dal arról szólt, ami ott zajlott Skandináviában. Charlie el volt ájulva, hogy rögtön az első két nóta milyen erős, de különösen a második, ami teljesen ő volt, holott persze tudatosan vittem bele ilyen elemeket. Ez fantáziadal volt, nem igazán van megélt háttere, és szó nincs arról, hogy őt akartam volna megmintázni, de ő magának érezte. Az egy gyönyörű sztori volt, hogy elakadtam írás közben, hiányzott két sor, és semmi nem jutott eszembe. Valami teljesen eszement ötlet alapján írtam bele, hogy „Grogot ivott velünk a folyton fázó hindu szakács.” Illett oda, tetszett, és évekkel később Charlie egy interjúban elmesélte, hogy ez tényleg így volt, de még fokozódott is a dolog, mert ő inkább a szakács nejét ismerte, aki thai volt, nem pedig hindu, és inkább rumot ivott. De van még egy slusszpoén. Sok-sok évvel később kaptam e-mailben valakitől két amatőrvideót, egy hajón készültek. Az látszott, hogy valami egzotikusabb vidéken. (Később kiderült, hogy Thaiföldön.) Először csak a hangok szűrődtek be. Egy társaság ücsörgött, magyarul beszélgettek. Majd egyszer csak feltűnt egy helybeli arc. Nagyon örült és csodálkozott, hogy magyar szót hall, mert itt tanult. Elmondta, hogy nagyon szereti ezt az országot, a magyar zenét, Charlie-t is, és elkezdte énekelni magyarul a *Nézz az ég felét*, meg az *Az légy, aki vagyot*. Aztán kiderült, hogy ő a hajó szakácsa. Ezzel bezárult a kör.

Dragojlovics Péter:

Fantasztikus történet.

Horváth Attila:

Rózsa azt mondta, hogy akkor is megcsináljuk ezt a lemezt, ha egy darabot sem adunk el belőle. Ilyet ő még soha nem jelentett ki. Pedig ő üzletember, nem a zene érdekli, és mégis.

---

¹⁶¹ László Attila (1953) Liszt Ferenc- díjas dzsesszgitáros, zeneszerző.

És inentől szárnyaltunk. Charlie-nak nem tudsz olyat írni, hogy azt ne tudná úgy elénekelni, hogy az ne legyen zseniális. Lubickoltunk a melóban. Hogy mennyire zseniális üzletember Rózsa, azt mutatja a következő: valamikor tavasszal jelent meg az album. Nem volt nagy visszhangja, de nyáron foci VB volt, és ő megvette a reklámidőt a tévében erre az időszakra. Onnantól ismerte meg az egész ország az albumot. Nem volt megállás, mint a rakéta, úgy ment fel a lemez. Talán huszonötezer példány után volt akkor az aranylemez, (amikor kitalálták, százezer volt, most talán ezerötyszáz.) Már akkor panaszkodott mindenki, hogy nem lehet lemezt eladni, és ezt éreztük is, mert már ment a kazettamásolás, a kazettahamisítás pedig komoly iparágnak számított akkoriban. Ebből az első lemezből hivatalosan majdnem négyszázezer darab kelt el. A végén gyémántlemez lett. Rózsa Pisti mondta, hogy azonnal essünk neki a második lemeznek. Ilyen hirtelen talán nem kéne, mondtam, de ő hajthatatlan volt. Ugye addig üsd a vasat, amíg meleg. Bajban voltam, mert túl közel voltunk az elsőhöz, aminek még lenne kifutása, bődületesen sikeres volt. Ha rögtön kiadunk egy másikat, a kettő rontani fogja egymást. Inkább legyen hiányérzetük az embereknek. Az elsővel (*Charlie*, 1994) felépítettük Charlie-t, és én ki is ürültem. Most mi legyen? Ezt árnyaljuk tovább? Nekem is kéne idő, amíg nem jelentkezik újból, ahogy a focisták mondják, a labdaéhség. Aggódtam, hogy a második album nem lesz olyan sikeres, mint az első és ez így is történt, mert egy nagyon sikeres lemezt nem lehet überelni. Ha legalább ugyanolyan jól csinálsz, akkor sem lesz akkora durranás, mert nincs meg az újdonság. Akkor még megvolt, hogy másfajta hang, szövegvilág, hangszerelés, minden teljesen egyezett és tökéletes volt. A második album (*Mindenki valakié*, 1995) erre már akkor sem képes, ha jobb, mert már tudják az emberek, mit kapnak. Nem is lett olyan sikeres, de én azt is nagyon szeretem. És a második lemez nótái semmivel sem rosszabbak. És akkor jött a harmadik (*Annyi minden történt*, 1997). Akkor Lerch Pistiék voltak bajban. Megcsináltuk, semmivel nem lett rosszabb, de összehasonlíthatatlanul kevesebb figyelmet kapott, majdnem el is sikkadt. Mondtam, hogy nem szabad ilyen sűrűn, egy év különbséggel kiadni lemezt, sőt szigorúan tilos. A hatvanas években, illetve a hetvenes évek elején ez szinte szükséges volt, mert a közönség elvárta. De akkor már teljesen más lemezvásárlási, zenefogyasztási szokások uralkodtak, más világ volt minden szinten. Egy évvel később jött a *Fűszer cseppenként*. Az már érzésem szerint gyengébben sikerült. Talán kicsit ki is írtuk magunkat. Akkor már Charlie is inkább a dzsessz felé hajlott. Ez tetten érhető volt ezen a lemezen. Aztán utána hosszú ideig semmi, és tíz évvel később jött a *Másképp ugyanúgy*, ami már erősen dzsesszes album lett, mert megfordultak az arányok: itt már nyolc dalt írt László Attila. Talán nem sértődik meg, ha azt mondom, hogy amikor egy lemezre kettőt kellett írnia, azok a dalok mindig teljesen a helyükön voltak. *Szippantás a jóból; Játszd újra, Sam; Vidékre költözöm...* Amikor nyolcat írt, nem mindegyik volt egyenletes, ütős nóta, mert mint zeneszerző ezt a műfajt akkor tanulta. Ő magának instrumentális dolgokat alkotott, dalokban nem is gondolkodott. Ahhoz volt szokva, hogyha eszébe jut egy dallam, azzal elkezd foglalkozni, és addig dolgozik rajta, amíg nem lesz kész. Lehet, hogy ez csak egy év múlva következett be. Itt meg futószalagon kellett gyártani a számokat, és emiatt nem azok a korábban nagyokat durranó nóták születtek. Az a lemez semmilyen komolyabb visszhangot nem kapott. Két évvel ezelőtt beszéltünk Charlie-val, hogy esetleg lehetne egy újat csinálni. Azóta sem történt semmi, pedig megbeszéltük, hogy ez egy akusztikus, bluesos beütésű lemez lesz. Mindenesetre ez a korszak nekem a harmadik igazán nagy történet volt.

A negyedik pedig a Tunyogi Rock Band¹⁶². Tunyogi Peti¹⁶³ azt a világot képviselte, amit én nagyon szeretek. A P. Mobil¹⁶⁴ után kiment vendéglátózni, és amikor időnként hazajött, akkor összefutottunk kocsmákban. Akkor ismertük meg egymást. Jó viszonyba kerültünk, és tétován pedzegettük, hogy összehozunk valamit. 1997-ben összeállt a TRB. Závodi Janó említette, hogy ők szeretnék tényleg zenekarként működni, saját lemezeket készíteni, van-e hozzá kedvem? Nem kellett sokat gondolkodni. Tunyó számára öröm volt írni a nótákat. Férfias, nyers, őserő, rekedtes rock, meg valami olyan bársonyos melegség volt a torkában, amilyen ötvözetből nagyon kevés van a világon. Zacsival írtunk szerződést egy kockás papírra. Felírtam, hogy „Együtműködés a lemez megírása fejében” címen Závoditól átvettem száz forintot. Aláírás, pecsét. Egyik este Zacsi feljött Zeffér Andrissal. (Őt sem ismertem korábban.) Olyan hihetetlen tüzet láttam benne, hogy azonnal tudtam, hogy ebből a bandából lesz valami, mert olyan vehemenciával fogja működtetni. Megegyeztünk, hogy hozzák a nótákat. Az első *A tegnap itt hagyott* volt, rettenetesen szerettem. Amikor kész lett a szöveg, akkor vittem le egy koncertre. Zefi elolvasta, és teljesen padlót fogott: „Hogy az istenbe lehet elsőre ilyet írni?” Mondom: „Zefi, elsőre sehogy. De azt a másik hatvan oldalt, amit közben összegyűrtem és kidobtam, azt nem mutatom meg”. Az első lemez (*A tegnap itt hagyott*, 1997) szép lassan összeállt, aztán jött a folytatás, de ott nem lihegték egymás nyakán a lemezek, hanem volt köztük két-három év. Tunyó aztán beteg lett, kiszállt a bandából, ami ment nélküle tovább, mert lekötött bulik voltak. Amikor kijött a kórházból, mondta, hogy azt nem bírná, hogy újból teljes mellszélességgel ott legyen a bandában, de vendégként néhány nótára felmegy. Jó, ebben maradtunk. Közben ő csinált egy másik bandát, Fischer Laciékkel, Tunyó Band¹⁶⁵ néven, és ezt baromira furcsálltuk. Az eredeti zenekarával nincs ereje, hogy dolgozzon, de közben csinál egy másikat? Különösen azután, amikor olyan hangok jöttek vissza, hogy őt kirakták a saját együtteséből, és kénytelen volt másikat alapítani, holott ez nem így történt. Mégis ez terjedt el. Az ős-P. Mobilos közönség kemény magja nagyon nehezen viselte, hogy van egy másik zenekar, amiben négy volt Mobil-tag van és P. Mobilt is játszanak. Az, hogy saját repertoárjuk is van, mintha nem is létezett volna. Ez ellen-Mobil volt a szemükben, árulók gyülekezete. Az összes pletykára ráugrottak, és terjesztették. Ez annyira nem volt igaz, hogy amikor Zefi is beteg lett, majd rendbe jött – leukémiából felgyógyulni nem kis teljesítmény –, tovább csinálta a zenekart, mert hihetetlen energia van a paliban. Ahogy kijött a kórházból, máris belevetette magát a zenélésbe. A PeCsa szabadtéri színpadán volt a nagy visszatérő buli, és természetesen Tunyó is ott volt néhány nóta erejéig. Amikor Zefi kitalálta a Mobilmánia¹⁶⁶ ötletét, abban is boldogan részt vett, rég láttam olyan lelkesnek, és felszabadultnak, mint amikor az első lemeze készültek.

---

¹⁶²A Tunyogi Rock Band 1991 óta létező rockzenekar.

¹⁶³Tunyogi Péter (1947-2008) énekes, a P. Mobil és a Tunyogi Rock Band egykori frontembere.

¹⁶⁴A P. Mobil a magyar heavy rock legfontosabb zenekara, eredetileg 1968-ban indult Gesarol néven, 1973-ban változtattak nevet.

¹⁶⁵Tunyogi Péter utolsó zenekara.

¹⁶⁶A Mobilmánia 2008-ban alakult rockegyüttes, egykori P. Mobil-tagokból áll.

Dragojlovics Péter:

Említetted, hogy Rózsa István menyire bízott Charlie sikerében. Úgy tudom, hogy Cserhádi Zsuzsa¹⁶⁷ esetében viszont egyáltalán nem ez volt a helyzet.

Horváth Attila:

Nem, de szerencsére volt, aki optimista volt, mégpedig egy holland sörgyártó cégnek az itteni képviselője. Hallotta énekelni Zsuzsát valahol, teljesen beleszeretett a hangjába, és elhatározta, hogy anyagilag is segíti őt. Amikor kiderült, hogy lesz comeback, akkor Rózsa mögé állt. Be is tartotta az ígérését, megjelenhetett a lemez (*Hamu és gyémánt*, 1996), és Zsuzsa karrierjének volt egy másodvirágzása, egy szép befejezése. Azt kellett volna mondanom, hogy a második korszaka, de sajnos elment, és ezzel lezárult véglegesen a pályája. Ezt már mi akartuk neki megadni. Charlie hirtelen a semmiből jött dolog volt, ez pedig egy jól előkészített, felépített visszatérés volt, legalábbis részünkről, mert a közönség mindkét történetet annak látta. Zsuzsa nagyon tiszta nő volt, és persze rengeteg lelki problémája volt. Borzasztóan nem volt kibékülve saját magával, azzal, ahogy kinézett. Nagyon visszahúzódozó lett, begubózott, de közben, amikor a szövegeket írtuk, többször fenn volt nálam, és nekem is, de főleg a feleségemnek, akivel nagyon jól összejöttünk, rendkívül kinyílt, és olyan mély beszélgetéseket folytattunk, amit ebben a korszakában senki mással. Nagyon szerettem őt, egy évszázadban, ha születik egy ilyen hang. Ilyen soha többé nem lesz még egyszer, mint ő. A stúdióban elég sok munka volt vele, mert annak következtében, hogy nagyon sokáig kizárólag vendéglátózott, ahol is rövid műsort adott, rettenetesen bizonyítani akart, és beleesett abba a hibába, hogy minden egyes nótába bele akarta tenni, hogy ő mennyire tud. Ez tipikus vendéglátós hozzáállás, hogy abban a pár nótában kell megmutatni mindent. Ezeket nyesegetni kellett, a kevesebb több. Az egyikben ezt mutatod meg, a másikban azt. Ez elég komoly munka volt, mert ő elég nehezen fogadta ezt el, kicsit úgy érezte, hogy én beleszólok abba, hogy ő hogy énekel. Persze, hogy ezt teszem. Miért? Mert én írtam a dalt és tudom, mit akarok visszahallani. De veszekedés sosem volt ebből, mindig sikerült értelmes kompromisszumokra jutnunk. Irdatlan jók lettek a lemezek. Ő nem tudta magáról, mekkora kisugárzása van. Nem mert emberek közé menni, totális kisebbségi érzése volt, fekete kalapban, lebernyegben járt, néha az éjszakában is így lépett fel, pedig nagyon érzékeny, intelligens nő volt és iszonyatos jó humora volt. Amikor turnéztunk, annyira tagja volt a társaságnak, hogy az elképesztő. Mintha két ember lakott volna benne, az egyik visszahúzódozó, depressziós, kisebbségi érzéssel megvert; a másik nyitott, nagyszívű, jókedvű, nagy művész. Nem tudjuk, hogy mi történt. Nekem van elképzelésem erről, de nem öngyilkosság történt, hanem egy olyan rejtőzködő, nem ismert, nem tudott betegségről lehetett szó, ami egyik pillanatról a másikra robbant. Az, hogy ő lelkileg mennyire nem találta a helyét, hozzájárulhatott ehhez. Ez megint azzal függ össze, hogy rettenetesen kontrasztos lett az élete. Százerek imádták, nagyszínpadon játszott, óriási szeretet vette körül, majd hazament egyedül a lakásba a négy fal közé. Keresni sem keresett annyit, mint amennyire ő gondolt, tehát anyagi problémái is voltak. Ezt a kontrasztot nem tudta feldolgozni. De nem ez okozta a halálát. Bár a legutolsó időben már a legközelebbi barátokat sem engedte be

---

¹⁶⁷ Cserhádi Zsuzsa (1948–2003) Emerton- díjas énekesnő.

magához, talán csak egy embert. A családi élete sem úgy alakult, ahogy kellett volna, és az ebből fakadó dolgok okozták, hogy fizikálisan és mentálisan is másvalakivé változott.

Dragojlovics Péter:

Cserhátiról áttérve egy másik Zsuzsára: a kilencvenes évek végén Koncz Zsuzsának is írtál dalokat, vagyis megvalósult az, ami húsz évvel korábban a Korálban nem.

Horváth Attila:

Igen, ez úgy alakult, hogy egy olyan lemezt készített Zsuzsa, amin több különböző szerző szerepelt, akiket ő egyéb munkájuk alapján választott ki. Így kérte fel Lerch Pistit is, és természetes volt, hogy akkor a szöveget én írom. Ezen a lemezen (*Csodálatos világ*, 1998) egy dalt írtunk (*Vándorcirkusz*), amit ráadásul duettben énekelt, mint ahogy az egész albumon duettek hallhatók. Annyira beleillik ez a szöveg abba a világba, amit ő képvisel: áthallásos, jelbeszédű, kicsit virágnyelven, az aktuális helyzetre lefordítható üzenet. Ennek nyomán a következő lemezére (*Ki nevet a végén*, 2002) négy vagy öt dalt írtunk neki, azok is nagyon jól sikerültek. De aztán ennek nem lett folytatása. A következőre még kért dalt, de akkor én benne voltam valami nagy munkában. Egy szöveget megírtam, de az nem tetszett neki. Rendben van, akkor írok újat, nincs akadálya. De annyira határidős volt az a munka, hogy megüzentem neki, hogy ekkor és ekkor tudom legkorábban megcsinálni. Ha van ideje, várja ki, de erre már nem is kaptam választ. Azóta találkoztunk ugyan, de nem kérdeztem rá a dologra.

Még egy olyan találkozás van, ami nélkül szegényebb lennék, és talán a közönség is, ez pedig Deák Bill¹⁶⁸. Póka Egon keresett meg, hogy elvállalnám-e a lemezt? Örömmel, mert Bill-lel jóban voltam, ő egyedülálló jelenség a szakmában. Akartam igazi echte bluest is írni. Ő engem rettenetesen tisztelt a Taurus miatt. Életem legnehezebb munkája volt. Úgy kezdődött, hogy összejöttünk nálam hármásban, hogy akkor beszéljük meg, hogy milyen legyen a lemez. Közben persze jól berúgtunk, és hajnalban úgy búcsúztunk, hogy rendben, akkor mindent megbeszéltünk. Egy hónap múlva megint összejöttünk, hogy na, akkor, hogy legyen? Megint hajnal lett, berúgtunk. Ez így ment egy darabig, amikor is egyszer kiderült, hogy ez a kezdjük hozzá azért tér mindig vissza, mert én arra vártam, hogy Egon hozza a zenéket, ő pedig pont fordítva, ugyanis Hobóval megszokta, hogy ő odaadja neki a dalszöveget, és arra ír zenét. Nem is tud másként írni. De ez csak fél év után derült ki. Én pedig csak zenére tudok írni. Akkor nem lesz lemez. De hát már annyit beszélünk a dologról! Aztán Egon azt mondta, hogy azt tedd már meg, hogy ha megtetszik egy sor vagy egy címötlet, küldd át. Hátha elindít bennem valamit, és ha egysornyi zene megszületik, átküldöm. Aztán te írsz rá, visszaküldöd, hátha eszembe jut arról is valami, megírom, te arra is írsz valamit, és így tovább. Azt képzeld el, hogy az egész lemezt ilyen mozaikos módszerrel raktuk össze. Elképesztő meló volt, ilyet soha többet még egyszer nem vállalok, pedig a lemez nagyon jó volt, de még egyszer nem tudnám végigcsinálni. Szerintem egy európai, sőt talán nem vagyok nagyon túlzó, hogyha azt mondom, hogy világszínvonalú lemezt (*Bort, bluest, békességet*, 1999) csináltunk. Elég csak a közreműködők névsorát végignézni, világhírű

---

¹⁶⁸ Deák Bill Gyula (1945) bluesénekes.

dzsesszenészek játszanak rajta, jam szessön jellege van az egésznek, mert mindenki odatette magát.

Én amúgy nagyon rossz költő lettem volna, mert fegyelmezetlen és csapongó voltam, amikor írtam. Amikor elkezdtem szöveget írni, rájöttem, hogy a zene adja meg azokat a korlátokat, amiket nélkülöztem, és amik hiányában széteső, rossz verseket írtam. Fizikai értelemben is megadta a korlátokat, hiszen ritmusra, szótagszámra kellett írni. Ahhoz, hogy ezt meg tudjam tenni, ezerszer át kell gondolni, formálni, rakosgatni a szavakat, ami egy türelemjáték, kulimunka. Erre versírás közben soha nem voltam képes vagy hajlandó, talán eszembe sem jutott, hanem írtam azt, ami jött, és azt hittem, hogy az jó. Itt pedig ezerszer át kellett gondolni, hogy szinkronban legyen a zenével az, amit írok. Ez a szakmai része a dolognak. A másik, hogy már a hatvanas évek végén elképzelttem, hogyha sikeres költő leszek, mindenki ismer, sorra jelennek meg a köteteim, azokat legjobb esetben párszáz ember veszi meg, viszont egy koncertanyagot akár tízezer ember is hall, a lemezt pedig százezrek veszik meg. Amit én írok, az összehasonlíthatatlanul több emberhez jut el a zenén keresztül, mintha kötetben adnám ki. A harmadik dolog, amin elgondolkodtam, hogy ha költő vagyok, az emberek otthon, esténként olvasgatják egyedül a verseimet. Az emberekkel való kapcsolatom úgy nézne ki, hogy párszáz ember, egymásról nem is tudva esetleg elolvassa, amit én alkottam. Koncerten pedig ezrek élük át közösségben ezt az élményt, és ez sokkal több energiát jelent visszafelé is.

Már az Omen idejében bennem volt az, hogy a metal akkoriban új, népszerű műfaj volt, mint annak idején a beat, majd a rock. De az a tizen-huszonéveseké volt, én pedig már negyven fölött jártam. Szerencsés dolog, hogy negyvenévesen írom azokat a dalokat, amiket az akkori tizen-huszonéveseknek kellene megírni? Ahogy mi is tettük annak idején. Vajon az utánunk következő korosztályokat a korábbi generációk súlya akadályozza, hogy felépítsék saját magukat, vagy a tehetségek hiányoznak? Akkor tudatosan, rendszeresen elkezdtem járni amatőr zenei megmozdulásokra, rocktáborokra: Tokajra, Balatonszemesre, Velencére. Amikor mi kezdtünk, ez a közeg teljesen más hangulatot, érzéseket, viselkedésformákat hozott ki az emberekből. Ez tényleg közösségi élmény volt. A későbbi évtizedekben más körülmények között ugyanaz a kísérlet nem ugyanazt az eredményt fogja hozni, hogy egy fizikai hasonlatot hozzak. Örültem, ha felbukkantak olyanok, akiknek láttam az írásaiban fantáziát. Amennyire tudtam, segítettem őket, illetve amennyire a közeg engedte, de az a közeg már nem volt alkalmas arra, hogy igazi tehetségek igazán kitörjenek, mert akkor már másfajta igénye volt az embereknek. Sokkal inkább eliparosodott a zene, fel volt már osztva, olyan sokszínű volt, hogy már nem volt rés, ahova be lehetett törni, aztán a ráarakódott külsőségek... nem a gondolatok voltak a legfontosabbak, hanem sok minden más. Emiatt nagyon nehéz dolguk volt ezeknek az általam tehetségesnek tartott srácoknak, meg talán az a kitartás hiányzott belőlük, ami bennünk megvolt. Azt látták, hogy minden kész van, úgy kell belépni az ajtón, hogy mindent azonnal meg akarok kapni. Hogy mennyi idő, munka kellett ahhoz, amíg ez a ház úgymond felépült, azt nem tudták. Mi ezt téglánként építettük fel. Egy olyan srác van, Szabó Leslie,¹⁶⁹ akivel nagyon jó kapcsolatba kerültünk. Ő kezdőként sok mindent szeretett volna eltanulni tőlem, én pedig szívesen beszélgettem vele, és éreztem, hogy amiket ő ír, az az iskola, amit én kezdtem el. Nagyon jókat ír. Azt nem tudtam, hogy zenész

---

¹⁶⁹ Szabó Leslie (1968) színész, énekes, gitáros, dalszerző.

is, aztán nagy meglepetésemre ott volt az első Megasztárban, döntős is volt. Nagyon jó torka van. Ezzel még inkább felértékelődött a szememben, ráadásul saját maga írja a nótáit, tehát ha van „tanítványom”, akkor ő az. A másik Hetesi Péter Pál, ő sajnos már nem él. Ő újságíró volt, zseniális meglátásai voltak, baromira érdekes nyelvezete, frappáns dolgokat írt, főleg publicisztikában, élveztem olvasni az írásait. Sokat dumálgattunk, és egyszer csak elmondta, hogy titokban szeretne szövegíró lenni, és elkezdte hozni a dalait. Akkor még Charlie és a Tátrai Band párhuzamosan ment. Aztán Kovács Tamás¹⁷⁰ – én kifejezetten szerettem, ahogy ő írt – megbetegedett, majd meghalt. Utána akartak csinálni egy új lemezt, és felmerült, hogy írjam meg én, aminek nem lett volna sok értelme, mert akkor tényleg mi különbség lett volna a két történet között? Így is össze szokták keverni a kettőt. Én ajánlottam nekik Hetesit, és ő meg is írta a lemezüket, ez lett a *Mexicano*, nagyon jól sikerült. Aztán írt ő másoknak is, próbálta megtalálni a saját útját, keresett zeneszerzőket, és mindig hozta nekem az új dolgait. Benne volt spiritusz, láttam azt, hogy ki tud teljesedni, de sajnos fiatalon meghalt.

A Szóklubba¹⁷¹ bárki elküldhette a szövegeit, és ha beleegyezett, akkor a nyilvánosság előtt elemeztem. Én próbáltam ezt humorral, de alaposan kivesézni, mert, ahogy Karinthy humorban nem ismer tréfát, én is komolyan veszem a saját szakmámat. De magamhoz is ilyen kegyetlen vagyok. Hányszor jutott eszembe valami zseniális sor vagy versszak és tomboltam a gyönyörűségtől, hogy de jó, aztán észrevettem, hogy nem illik bele a dalba, és könyörtelenül vágtam ki az egészet. Aztán egy másik szövegben felhasználtam, ha nem felejtettem el, ha pedig ez történt, akkor meg úgysem volt olyan jó.

Dragojlovics Péter:

Mi a véleményed arról, hogy a kortárs hazai rockbandák nagy része angolul énekel?

Horváth Attila:

Szerintem öngól, mert nyilván a kinti piacra gondolnak, amikor ezt teszik, de a világpiacra betörni hihetetlenül nehéz. Egymilliárd az egyhez az esélye annak, hogy sikerül, de itthon meg az egész műfaj leglényegesebb elemét hagyják elveszni, mármint hogy azért állunk ki a színpadra, mert közölni akarunk valamit. Már ha ezért állnak ki, mert azt már ezekben a rocktáborokban is tetten értem, hogy nagyon-nagyon sokan nem azért teszik. Vagy mintákat követnek, vagy arra gondolnak, hogy ez egy jó pénzkereseti lehetőség, jól lehet csajozni, mozgalmas élet, tehát már nem azért zenélnek, mert szeretik, hanem mert várnak ettől valamit. Én pedig azt szoktam mondani, hogy ez nem így megy. Előbb befektetni kell. Mi nem is törődünk azzal, hogy ebből lesz-e valami, hanem azért csináltuk, mert ez egy jó út ahhoz, hogy az ember megmutassa magát. Kezdetben eszembe sem jutott, hogy ezzel lehet csajozni, pénzt keresni. Ezek olyan dolgok, amik menet közben jöttek. A későbbi korosztályoknál mintha a járulékos dolgok lettek volna a célok, amikhez a zene csak eszköz.

Dragojlovics Péter:

Van a fiatal rockzenekarok között olyan, amit jónak, vagy legalábbis figyelemreméltónak tartasz?

---

¹⁷⁰ Kovács Tamás (1952–2003) basszusgitáros, szövegíró, a Tátrai Band alapító tagja.

¹⁷¹ Horváth Attila 1990-es évekbeli, a *Zenész Magazin*beli rovata, amelyben az olvasók által beküldött dalszövegeket értékelte.

Horváth Attila:

Az a baj, hogy – ez az életkornak is köszönhető, de én inkább az életúttal magyarázom – megváltoztam emberileg, visszahúzódóbb lettem, nem követem már figyelemmel a mostani rockzenét. Elvértve néhány zenekart ismerek. Szerintem kolléga kollégát ne kritizáljon, de csak dicsérni, az mesterkéltnél dolog. Korábban sem szerettem pályatársakról nyilatkozni. Globálisan eléggé kilátástalan a rockzene helyzete, ez tény, de volt már ilyen időszak és lám, mégis létezik a rock, és újra és újra előkerül. Az mutatja ennek a műfajnak az erejét, hogy rátalálnak újabb fiatal korosztályok, és ráéreznek, hogy ez a miénk, rólunk, értünk, belőlünk szól, ez a mi zenénk. Az már finomság, hogy a rockon belül stíluskülönbséget tenni, értéksorrendet felállítani, a szövegekről már nem is beszélve, mert nagyon sok olyan zenekar van, ahol a szöveg nem is olyan fontos.

Dragojlovics Péter:

Szükséges rossz?

Horváth Attila:

Igen, meg nem is értenek hozzá. Lehet, hogy a klasszikus beat-, illetve rock szövegíróinak a hibája, hogy olyan mércét állítottunk fel, amit nehéz átugrani, és olyan nagyon nem is törekednek rá a fiatalok közül, hanem minket keresnek meg. Engem is millió zenekar keresett meg, de a Marathon óta nem vállalom el ilyesmit, különösen azért, mert, ahogy említettem, már az Omenben is sok vitánk volt arról, hogyan viszonyuljunk a közönséghez. És már akkor szóba került, hogy a metal azért nem igazán az én világom, mert sokkal nyersebb, szikárabb, mint amit én képviselek, és azt akarták, hogy a szövegeim is legyenek olyanok. Egyébként is: azokat a dalaimat, amelyekre hivatkoztak, nem tudom még egyszer megírni. Akkor még húsz-harminc éves voltam, akkor pedig már negyven, és a metalnak abszolút fiatal közönsége volt. Én írjam meg negyvenévesen, hogy mit érzek, látnak a tizen-huszonévesek a világból? Biztos, hogy szerencsés ez? Miért nem találják meg a saját korosztályukból azt, aki meg tudja ezt fogalmazni az érzéseiket, élményeiket, mint ahogy mi annak idején? Mi huszonévesen az akkori huszonéveseknek írtunk. Nekik is ezt kellene tenniük, és akkor meg fognak születni azok a dalok, amelyeket hogyha két évtized múlva hallanak az akkori huszonévesek, akkor rá fognak ébredni, hogy ez a húszéveseknek szól, tehát nekik is. Ezen az úton kéne elindulni. Biztos vannak tehetséges szövegírók, csak nem kapnak lehetőséget. Idén pedig már hatvanhét éves vagyok. Még mindig én írjam meg a rock and roll-életérzést a fiatal zenekaroknak? Lehet, hogy én már nem is érzem, mert már rég túl vagyok rajta. Meg tudom fogalmazni, mert ez a szakmám, de lehet, hogy úgy fogalmazom meg, olyan nyelven, amit ők már nem is értenek, nem is beszélnek. A mai fiatalok szövegértési gondjaival én is szembesülök nap, mint nap, de cikkek is szólnak erről. Nagyon sok összetevője van ennek, és ebből csak az egyik ok, hogy képesedett a világ: számítógépek, okostelefonok. SMS-ezünk, chatelünk, nem is törekszünk arra, hogy megfogalmazzunk dolgokat, spórolunk az idővel, energiával, gondolattal, és kialakul egy univerzális chatnyelv, amit az a közeg univerzálisan ért. Egy-két betűvel komplett mondatokat fejeznek ki, mondjuk, az a mondat olyan is. Könyveket meg már nem olvasnak. Vannak kisgyerekek a

környezetemben, akiknek próbálok mesélni, de nem akarják. Tegyek be nekik egy rajzfilmet, vagy hagyjam őket békén.

Dragojlovics Péter:

Mindenképpen meg akartam kérdezni, de az elhangzottak után végképp kikerülhetetlen: hogy látod a rock jövőjét?

Horváth Attila:

Soha nem voltam igazán optimista. Van bennem félelem, azzal együtt, hogy közhelyszerűen lehet mondani, hogy a rock örök és elpusztíthatatlan, és valóban így is van. Hogy ha egy szinusz görbét képzelünk el, akkor a rock elért a csúcusra, majd ment lefelé, elérte a mélypontot. Addig más zene ment, aztán ahogy az lecsengett, akkor elindult felfelé. A páratlan ritmusok a görbe egyik pontja, a másik a páros. Ami jön a rock helyére, az mindig eltűnik. Hirtelen magasra tör, aztán eltűnik a süllyesztőben. Ilyen értelemben van jövője a rocknak, és minden más műfajtól különbözik azért, hogy közlendője van. Közösségi élményt tud jelenteni, egészen máshogy, mint amikor egy diszkóban egy abszolút monoton zenére beállva, ütemesen vagy anélkül ugrálunk. A rock közösség, klubban, stadionban, vagy fesztiválon. Emiatt tud fennmaradni hosszú távon. Hol van már a München sound, az italo-disco, a new wave, de akár a punk is? Mindig van mélypont, de fordul a görbe. Ezzel együtt nem vagyok túl optimista, mert a rock mint rock működik, de ha összehasonlítom a világban ma rocknak nevezett zenét azzal, amit a hatvanas, hetvenes években annak hívtunk, akkor hallatszik is, hogy nagyon nagy a különbség. Már a hetvenes években mondtam egy beszélgetés során, és ez meg is maradt bennem, hogy a rock elindult a kis klubokból, és ment nagyobb színpadok felé. A végén eljutott a stadionokba és egyre inkább rakódtak rá olyan külsőségek, amik emiatt az úgy nevezett fejlődés miatt kellettek, mert egy kis klubban, intim közegben egészen másféle hangosítás kell, mint egy sportcsarnokban vagy pláne a stadionokban. Klubban, egymástól egy-két méterről látod az embereket, akik a stadionokban már gyufaszálaknak tűnnek. Fogalmad sincs, ki áll ott, ezért ezt fel kellett turbóznunk technikailag, tehát elindult a verseny a felszerelésben, hangosításban, fényekben. Aztán jöttek a stroboszkópok, majd a lézerek, a jelmezek, amelyek a figyelem felkeltésére voltak hivatottak. Stadionban valami nagyot kell durrantani, hogy az érdekes legyen. Én akkor azt mondtam, hogy előbb-utóbb mindenkinek ugyanolyan minőségű felszerelése lesz, ugyanolyan látványt tud keríteni maga köré, és akkor mi lesz a különbség? De amikor mindenki eljut ide, akkor megint a zene lesz a fontos. Akkor még az volt, hogy hiába volt egy zenekar jobb, ha kisebb cuccal, szerényebb show-val rendelkezett, soha nem lehetett nyertes a nagy cuccal induló bandák mellett. De a zene a stadionokban személytelenné fog válni, és a rock vissza fog kerülni a klubokba, az igazi közegébe. Ez azóta lezajlott, de én ezt már akkor elmondtam, a Taurus-időkben. És most már alig van néhány zenekar, amelyik stadionokat tud megtölteni, még külföldi sem nagyon, és azok is jórészt a régi nagyok közül kerülnek ki. Mondjuk kint senkit nem zavar, ha kis klubban lép fel a zenekar, a Stones is lépett fel, már a fénykorában is, ilyen helyeken. Bill itthon ugyanolyan rétegzene, mint Clapton¹⁷² kint. Se ismertség, se

---

¹⁷² Eric Clapton (1945) brit gitáros, játszott többek között a Yardbirdsben, a Creamben, majd az 1970-es években sikeres szólókarriert futott be.

megélhetés szempontjából nem mindegy, hogy mekkora piacra dolgozol. Nincs átjárás, csak egyirányú a két piac között.

Dragojlovics Péter:

Attól nem tartasz, hogy a műfaj annyira el fogja veszíteni a közönségbázisát, mint ahogy az a dzsessz esetében megtörtént?

Horváth Attila:

Azért nem félek ettől, mert a rock sokkal populárisabb, nagyobb tömegnek szól, mint a dzsessz. Sokkal jobban meg tud szólítani és érinteni embereket, mint a dzsessz, bár annak is van dal- és énekelt változata, de ott is a zene a központi téma, a szöveg a szükséges rossz-kategória. Emiatt tudja a rock megszólítani többféleképpen az embereket. A dzsessz a vajt fülűek számára érdekes igazán, és nem közösségi élmény. Egy zenei finomságba otthon, a lemezt hallgatva elmélyedni ezerszer nagyobb élmény, mint végighallgatni egy koncerten. A rockban ez fordítva van, korosztályokat, közösségeket szólít meg, és közben meg is teremti azokat. Hogy annyira perifériára szoruljon és rétegzenevé váljon, mint a dzsessz, attól nem félek.